

E. Naitas

LESE GRIZTA

PIRMAS SKYRIUS

BRANGESNĖ UŽ PINIGUS

Visi Grynel Bridžo gyventojai pažinojo Semo Karaklau Lesę. Galima drąsiai pasakyti, kad ji buvo garsiausias šuo miestelyje. Tokia garsi ji buvo dėl trijų priežasčių.

Pirmiausia dėl to, kad beveik visi miestelio gyventojai pripažino, jog jie niekuomet nematė gražesnio aviganiaus šuns už Lesę.

Tai didelis pagyrimas, nes Grynel Bridžas yra Jorkšyro grafystėje, kurią iš visų pasaulio vietų labiausiai galima pavadinti šunų karalyste. Šitoje nykioje šiaurinės Anglijos dalyje šunys, rodos, auga geriau negu kurioje kitoje pasaulio vietoje. Nuo lietaus ir žvarbių vėjų šunų vilnos pasidaro tankios; jie užsigrūdina lygiai taip pat, kaip ir žmonės, kurie ten gyvena.

O žmonės ten myli šunis ir moka juos auginti. Nuvykę į bet kurią šitos didžiausios Anglijos grafystės kalnakasių miestelį, jūs pamatysite, kaip puikiausios veislės ir aristokratiškos laikysenos šunys seka paskui skurdžiai apsirengusius darbininkus, lyg norėdami sukelti pavydą labiau pasiturintiems šunų mėgėjams, apsilankantiems čionai iš kitų pasaulio vietų.

Ir Grynel Bridžas šiuo atžvilgiu neatsiliko nuo kitų Jorkšyro miestelių. Jo gyventojai nusimanė apie šunis ir mylėjo juos; daugelis vedžiodavosi puikių šunų, bet visi buvo tos nuomonės, kad, jei kada ir buvo Grynel Bridže šuo puikesnis už Semo Karaklau trispalvę Lesę, tai labai seniai, kai jų dar nė ženklo nebuvo pasaulyje.

Bet buvo dar ir kita priežastis, dėl kurios Lesė buvo taip pagarsėjusi miestelyje. Moterys, kalbėdamos apie ją, sakydavo: „Galima nustatyti laikrodį pagal Lesę.“

O prasidėjo tai prieš daugelį metų, kai Lesė buvo dar linksma išdykusi kalytė. Vieną dieną Semo Karaklau sūnus Džou parbėgo namo neapsakomai susijaudinęs.

— Mama! — sušuko jis, dar nespėjęs įeiti į vidų. — Aš išeinu šiandien iš mokyklos, ir, kaip jūs manote, kas tupėjo prie vartelių ir laukė mane? Ogi Lesė! Ir sakyk, kaip ji sužinojo, kur aš esu?

— Tur būt, užuodė tavo pėdas, Džou. Tik šitaip galima tą paaiškinti.

Šiaip ar taip, bet kitą dieną Lesė vėl laukė prie mokyklos vartelių, ir trečią dieną taip pat. Slinko savaitės, mėnesiai, metai — bet kiekvieną dieną buvo tas pats. Moterys, žiūrėdamos pro namelių langus, arba krautuvininkai, stovėdami tarpduryje, Haistrite, papratematyti pro šali. risnojantį. išdidų, puikų, šunį juodais, baltais, auksaspalviais, lopais, ir sakydavo: — Jau, tur būt be penkių minučių keturios, nes Lesė bėga į mokyklą!

Lietus ar giedra, Lesė visada būdavo ten ir laukdavo berniuko. Netrukus per mokyklos kiemą linksmai pasileisdavo berniukų būrys, bet Lesei rūpėjo tik vienas. Visuomet ji linksmai su juo pasisveikindavo ir paskui kartu keliaudavo namo. Ketverius metus kartojosi vis tas pats.

Lesė buvo visų mylima ir miestelio gyvenime turėjo privilegijuotą padėtį. Beveik visi pažinojo Lesę. Grynel Bridžo gyventojai didžiausią ją, nors nebūtų galėję paaiškinti kodėl. Tai siejosi su jų išdidumu, o jų išdidumas siejosi su pinigais.

Aplamai, jei kas užaugindavo ypatingai puikų šunį, tai tas šuo jam vieną gražią dieną liaudavosi buvęs šunimi ir pavirsdavo kažkokiu keturkojų daiktu, vertu daug pinigų. Žinoma, jis dar būdavo šuo, bet drauge ir kažkas daugiau, nes apie jį galėdavo išgirsti koks turtuolis arba šiaip apsukrus pirklys bei šunų augintojas ir užsigeisti jį nusipirkti. Turtuolis ir vargšas gali vienodai mylėti šunį; tuo atžvilgiu tarp jų nėra skirtumo. Didelis skirtumas atsiranda tik dėl pinigų. Beturtis sėdės ir galvos, kiek anglių, kiek porų pusbačių ir kiek maisto jam reikės šią žiemą, kad jo vaikai galėtų augti sveiki, ir paskui, parėjęs namo, sakys:

— Nėra kitos išeities, reikia parduoti šunį! Vėliau kada nors užsiauginsime kitą ir pamilsime jį taip pat, kaip ir šį.

Šitaip daug puikių šunų iškeliavo iš Grynel Bridžo. Bet tik ne Lesė.

Visas miestelis žinojo, kad net kunigaikščiui Radlingui nepasisekė nupirkti iš Semo Karaklau Lesės. Tasai kunigaikštis gyveno savo didžiuliam dvare vos viena mylia nuo miestelio ir šunidėse turėjo daugybę puikių šunų.

Trejus metus kunigaikštis mėgino nupirkti Lesę, bet Šernas Karaklau buvo nesukalbamas.

— Be reikalo jūs keliate kainą, jūsų didybe,— sakydavo jis.— Aš jos neparduosiu už jokių pinigų.

Miestelis visa tai žinojo; štai kodėl ją taip vertino. Ji buvo jiems tam tikras pasididžiavimas, kurio net pinigai nepajėgė iš jų atimti.

Tačiau šunys priklauso žmonėms, o žmonės yra likimo valdžioje. Kai kada žmogaus gyvenime užėina tokia valanda; ir likimas taip prislegia, jog turi nulenkti galvą ir atsisakyti savo ambicijos, kad tik jo šeima turėtų duonos kąsnį.

A N T R A S K Y R I U S

AŠ NENORIU KITO ŠUNS!

Lesės nebuvo. Tai buvo viskas, ką sužinojo Džou Karaklau.

- Tą dieną, išėjęs su draugais iš mokyklos, Džou dūmė per kiemą taip pat smagiai nusiteikęs, kaip visi pasaulio berniukai, pasibaigus paskutiniajai pamokai. Iš įpratimo, kaip kasdien per daugelį mėnesių, jis beveik automatiškai pribėgo prie vartelių, kur jo laukdavo Lesė. Bet Lesės nebuvo!

Džou Karaklau, augalotas, malonios išvaizdos berniukas, sustojo ir ėmė galvoti, ką tai galėtų reikšti. Jo plati kakta virš tamsių akių susiraukė. Iš pradžių jam net dingtelėjo mintis, ar tik jis neapsirinka.

Berniukas apsidairė į visas puses. O gal Lesė tik pavėlavo? Bet ne — negalimas daiktas! Jis žinojo, kad gyvuliai nepanašūs į žmones, kurie, nors ir naudojami, laikrodžiais, tačiau dažnai vėluoja. Gyvuliams nereikia laiką rodančių mechanizmų. Jie patys geriau jaučia. Tai yra „laiko pojūtis“, kuris niekuomet jų nesuklaidina. Jie žino nepaprastai tiksliai, kada reikia vykdyti kokį nors veiksmą, pasikartojantį kasdien.

Džou Karaklau žinojo tai. Jis daug kartų buvo apie tai kalbėjęs su tėvu ir klausęs, kaip Lesė sužino, kada laikas keliauti prie mokyklos vartelių. Lesė negalėjo pavėluoti.

Džou Karaklau stovėjo ankstyvos vasaros saulutėje ir galvojo. Staiga jam dingtelėjo mintis: „O gal ją suvažinėjo!“

Nors ir išsigando taip pagalvojęs, bet tuojau išvarė tą mintį iš galvos. Lesė buvo tiek išmokyta, jog neslampinėjo gatvėmis. Visuomet ji apdairiai ir atsargiai eidavo miestelio šaligatviais. Be to, Grynel Bridže buvo visai mažas judėjimas, pagrindinis automobilių kelias ėjo slėniu palei upę, už mylios nuo miestelio. Iki' miestelio ėjo tik vienas kelias, ir tas, artėdamas prie viržyno, siaurėjo, virto taku.

„O gal kas pavogė Lesę?“ Bet ir taip negalėjo atsitikti. Lesė neleisdavo svetimam žmogui net paliesti savęs, jei kas iš Karaklau šeimos jai to neliepdavo. Ir be to, Lesė buvo per daug gerai žinoma visoje apylinkėje, kad kas nors būtų išdrįšęs ją pavogti.

Bet kur ji galėjo būti?

Ir pagaliau Džou Karaklau, norėdamas išspręsti šį klausimą, pasielgė taip, kaip pasielgia dauguma jo amžiaus vaikų: jis nubėgo namo ir pasisakė motinai.

Jis pasileido kaip vėjas centrine miestelio gatve. Nesustodamas dūmė pro Haistrito krautuves, o paskui gatvele į kalną. Pro vartelius jis nubėgo sodo takučiu ir, dar neatidares durų, sušuko:

— Mama! Mama!.. kažkas atsitiko Lesei! Šiandieną ji nepasitiko manęs.

Vos tik ištaręs tuos žodžius, jis tuojau suprato, kad atsitiko, kažkas negera. Niekas nepašoko iš vietos ir nepaklausė jo, kas yra. Nė vienas, nesibaimino, kad jų šauniajai Lesei galėjo kas nors atsitikti.

Džou tuojau pastebėjo tai. Jis stovėjo, atrėmęs nugarą į duris, ir laukė. Jo motina taip pat stovėjo ir, nuleidusi akis, žiūrėjo į vakarieni dengiamą stalą. Valandėlę ji tylėjo. Paskui pažvelgė į vyrą.

G tėvas sėdėjo ant žemos taburetės prie židinio ir žiūrėjo į sūnų. Pamažu, netaręs nė žodžio, jis vėl nusigrėžė į židinį ir ėmė įdėmiai į jį žiūrėti.

— Ką tai reiškia, mama?! — staiga sušuko Džou. — Kas atsitiko?!

Misis Karaklau pamažu padėjo lėkštę ant stalo ir tik tada prašneko.

- Taigi, kas nors turi jam pasakyti, — tarė ji lyg pati sau.

Jos vyras nesujudėjo. Tada ji pasisuko į sūnų.

— Tu turi sužinoti teisybę, Džou, — tarė ji. — Lesė daugiau tavęs nebelauks prie mokyklos. Ir nėra prasmės verkti dėl to.

— Kodėl nebelauks? Kas jai atsitiko?

Misis Karaklau nuėjo prie židinio krosnelės ir pastatė ant jos arbatinuką. Neatsigrėždama kalbėjo toliau.

— Todėl, kad ji parduota. Stai kodėl nebelauks.

— Parduota! — pakartojo berniukas graudžiu balsu. — Parduota! Kodėl jūs ją pardavėte?.. Vargšė Lesė! Kodėl jūs ją pardavėte?..

Jo motina piktai atsigręžė.

— Ji parduota, jos jau nebėra, ir baigta. Todėl daugiau nebeklausinėk. Nuo to niekas nepasikeis. Jos nebėra, vadinasi... daugiau nė žodžio.

— Bet, mama...

-Berniuko balsas skambėjo skausmingai. Motina pertraukė jį:

— Nebekalbėk daugiau! Eik gerti arbatos! Sėskis! Berniukas paklusniai nuėjo į savo vietą prie stalo.

Motina kreipėsi į vyrą, tebesėdintį prie židinio.

— Eik, Semai, valgyti, nors viešpats mato, kad labai menki mūsų pavakariai...

Moteris nutilo, kai jos vyras pašoko, staigaus pykčio pagautas. Netaręs nė žodžio, jis pripuolė prie durų, nusiėmė nuo pakabos kepurę ir išėjo. Trinktelėjo durys. Valandėlę namelyje buvo tylu. Paskui pasigirdo priekaištingas motinos balsas:

— Matai, ką tu padarei! Supykinai tėvą. Gal dar džiaugiesi dėl to?

Taip pasakiusi, ji bejėgiškai sudribo ..ant kėdės ir Įsmeigė žvilgsnį į stalą. Ilgą laiką namelyje buvo tylu. Džou suprato, kad motina barė jį be reikalo. Bet jis taip pat žinojo, jog šitaip ji slėpdavo savo jausmus. Toks jau čionykščių Žmonių būdas. Jie buvo šiurkštūs ir užsispyrę, pripratę prie sunkaus gyvenimo. Jei kas nors paliesdavo jų sielos gelmes, jie slėpdavo jausmus. Moterys bardavosi ir kalbėdavo niekus, norėdamos paslėpti skausmą.

Po valandėlės jai vėl viskas praėjo...

— Eik valgyti, Džou!

Motinos balsas dabar buvo švelnus ir nuoširdus. Berniukas Įsmeigė žvilgsnį į lėkštę, bet nejudėjo.

— Džou, valgyk duonos su sviestu. Žiūrėk, kokia puiki, šviežia duona. Ką tik iškepiu. Nenori?

Berniukas dar žemiau nuleido galvą.

— Aš nenoriu valgyti,— tarė jis pašnibždomis.

— Ak, tie šunys, šunys! — vėl suaimanavo motina piktu balsu. — Tiek nemalonumų dėl vieno šuns. Žinai, aš patenkinta, kad Lesės nebėra. Tikrai patenkinta. Su ja buvo tiek vargo — kaip su vaiku. Dabar jos nebėra, visi vargai pasibaigė, ir aš džiaugiuosi ir labai džiaugiuosi!

Misis Karaklau nusičiaudėjo, visa tirtėdama. Paskui išsiėmė iš priejuostės kišenės nosinę ir nusišluostė nosį. Pagaliau ji pažvelgė į sūnų, kuris dar tebesėdėjo nejudėdamas, ir, liūdnei palingavusi galvą, vėl prašneko maloniu ir nuoširdžiu balsu:

— Džou, eikš čia.

Berniukas pakilo ir priėjęs atsistojo šalia motinos.

Savo putnia ranka jinai apkabino jį ir, nugrėžusi veidą į židinį, kalbėjo:

— Klausyk, Džou, tu esi jau nemažas vaikas ir gali suprasti. Matai, paskutiniu metu mums labai sekėsi. Pats žinai, kodėl taip yra. Mums reikia pirkti maistą ir mokėti nuomą, o Lesė buvo verta didelės sumos pinigų nebegalėjome jos daugiau laikyti. Užėjo sunkūs laikai. Nereikia erzinti tėvo. Jis ir taip turi daug rūpesčių, kurie neduoda jam ramybės. Dabar jau viskas baigta. Lesė nebesugrįš.

Jaunasis Džou Karaklau stovėjo šalia motinos. Jis viską suprato. Grynel Bridže net dvylikos metų berniukas supranta, ką reiškia „sunkūs laikai“.

Kiek tik siekė vaikų atmintis, jų tėvai dirbo Velingtono šachtoje už miestelio. Jie eidavo, viena pamaina po kitos, nešdamiesi maisto ryšulėlius ir kalnakasių žibintus; jie kasdavo anglį, kurios ten buvo gausybė. Paskui užeidavo „liesesni“ laikai. Kasyklos veisdavo su pertraukomis, ir darbininkai uždirbdavo mažiau. Tik kartkartėmis darbas atgydavo, ir darbininkai dirbdavo visą dieną.

Tuomet visi būdavo patenkinti. Tai nereiškė, kad jie galėjo gyventi ištaigingai, nes kalnakasių gyvenimas niekuomet nebuvo lengvas. Bet tuomet šeimos galėdavo gyventi be ypatingų rūpesčių ir barnių, nes ant stalo būdavo tiek maisto, kad pakakdavo visiems.

Prieš keletą mėnesių kasyklos buvo visiškai uždarytos. Didysis ratas prie šachtos šulinio daugiau nebesisuko. Nebeplaukė darbininkų pamainos. Užtat jie eidavo registruotis į darbo biržą ir stovėdavo prie biržos pastato, ant kampo, laukdami darbo. Bet darbo nebuvo. Atrodė, kad jie atsidūrė tokioje srityje, kur sustojo bet kokia pramonė. Ištisu miestelių gyventojai paliko bedarbo. Visa! nebuvo

progos ką nors uždirbti. Kad bedarbiai nemirtų badu, vyriausybė kiekvieną savaitę mokėdavo jiems pašalpą.

Džou viską žinojo. Jis girdėjo miestelio žmones kalbant apie tai ir matė, kaip darbininkai rinkdavosi prie darbo biržos. Jis žinojo, kad jo tėvas nebeina į darbą, nors tėvas ir motina niekuomet apie tai nesikalbėdavo jam esant. Būdami šiurkštūs, bet kartu ir švelnūs, jie stengėsi vieni nešti sunkią gyvenimo našta ir neapsunkinti ta našta jo jaunų pečių.

Jo protas suvokė visus tuos dalykus, bet širdis vis dar šaukte šaukėsi Lesės. Tačiau jis privertė ją nutilti. Valandėlę Džou stovėjo tylėdamas ir pagaliau paklausė:

— Mama, ar mes negalėsime kada nors vėl jos atsipirkti?

— Ne, sūneli, ji yra labai vertingas šuo ir bus per brangi mums. Bet kada nors mes nusipirksime kitą šunį. Palauk tik truputį. Laikai gali pasikeisti, ir tuomet mes nusipirksime mažą šuniuką. Gerai?

Džou dar žemiau nuleido galvą ir pamažu ją papurtė. Jo žodžiai buvo vos girdėti:

— Aš niekuomet nenorėsiu kito šuns. Niekuomet! Aš noriu tik Lesės!

TREČIAS SKYRIUS

PIKTASIS SENIS

Kunigaikštis Radlingas stovėjo prie rododendrų gyvatvorės ir dairėsi į visas puses. Apžvelgęs jis vėl sugriaudė:

— Hainsai! Hainsai! Kur tas žmogus dingo? Hainsai!

Tą akimirką kunigaikštis, paraudęs iš pykčio, susivėlusiais žilais plaukais, atrodė taip, kaip apie jį visur manė,— pikčiausias senis visame Jorkšyre.

Reikia pasakyti, kad šitokį vardą jis buvo. nusipelnęs ne tik savo žodžiais, bet ir darbais.

Gal iš dalies dėl to, kad kunigaikštis buvo kurčias kaip siena ir su kiekvienu kalbėdavo taip garsiai, lyg būtų vedęs paradan brigadą (o tą jis iš tikrųjų prieš daugelį metų darydavo). Jis taip pat buvo pratęs nešiotis didelę šakotą lazda, kuria visuomet nuožmiai mosuodavo, lyg norėdamas pastiprinti ir taip įtaigius savo žodžius. Pagaliau reikia pasakyti, kad jis tūžo todėl, jog buvo nepatenkintas visu pasauliu.

Kunigaikštis buvo tvirtai įsitikinęs, kad pasaulis, jo žodžiais tariant, eina šunims šeko pjauti. Šiais laikais visi ne tokie, kaip jo jaunystės metais. Arkliai ne tokie greiti, jauni vyrai nebe tokie šaunūs ir vikrūs, moterys nebe tokios gražios, gėlės nebe gražiai žydi, o šunys — jei dar liko keletas padorių šunų, tai tik todėl, kad jie yra jo šunidėse.

Net ir žmonės, jo manymu, šiais laikais nebemoka taip gražiai kalbėti, kaip tuomet, kai jis dar buvo jaunas. Kunigaikštis buvo tvirtai įsitikinęs, kad jis blogai girdi ne todėl, kad yra kurčias, bet todėl, kad žmonės šiais laikais įgijo bjaurų įprotį murmėti ir ryti žodžius, užuot juos ištarę taip aiškiai, kaip kad tardavo anuomet, kai jis buvo jaunas.

O jaunoji kartai Kunigaikštis išsis valandas galėdavo kalbėti apie dvidešimtame amžiuje gimusiųjų menkystę.

Šis paskutinis tvirtinimas buvo juokingas, nes vienintelė asmenybė, kurią kunigaikštis pakėsdavo (ir kuri, rodos, taip pat gaiėjo pakęsti kunigaikštį), buvo jauniausias jo šeimos narys, dvylikametė anūkė Priscila.

Ir ne kas kitas, tik Priscila atbėgo dabar jam pagalbon, kai jis, mosuodamas lazda ir šaukdamas, stovėjo prie rododendrų gyvatvorės.

Vikriai išsisukinėdama nuo švytruojančios kunigaikščio lazdos, ji priėjo prie jo ir patempė už švarko. Jis atgrežė į ją savo pasišiaušusius ūsus.

— Ak, tai tu! — sugriaudė jis. — Stebėtina, kad pagaliau bent viena atėjo. Nežinia, prie ko dabar eina pasaulis. Tarnai nė velniui netikė! Jie visi apkurto, nieko negirdi! Visas kraštas eina perniek.

— Nesąmonė, — tarė Priscila.

Ji buvo labai rami ir santūri mergaitė. Nuolat draugaudama su seneliu, ji ėmė elgtis su juo kaip su sau lygiu, nes ir senas, ir mažas abu labu tokiu.

— Ką pasakei? — žiūrėdamas į ją iš aukšto, sugriaudė kunigaikštis.— Kalbėk aiškiai! Nemurmėk po nosimi!

Priscila pritraukė jo galvą prie savęs.

— Sakau, jog tai nesąmonė! — sušuko ji jam į ausi.

— Nesąmonė?! — subaubė kunigaikštis.

Siek tiek įdėmiai žiūrėjo į ją, paskui prapliupo garsiai juoktis. Kunigaikštis visuomet keistai samprotaudavo apie Priscila. Jis buvo įsitikinęs, kad, jei Priscila turėjo pakankamai drąsos jam prieštarauti, tai tą drąsą ji buvo paveldėjusi tik iš jo.

Kai pažvelgė į anūkę, jo nuotaika tuojau pasitaisė. Jis paglostė savo ilgus baltus ūsus, kurie buvo daug ilgesni ir puikesni už tuos, kuriuos vyrai auginasi šiais laikais.

— A, gerai, kad prisistatė! — suriaumojo kunigaikštis. — Aš noriu tau parodyti naują šunį. Koks jis puikus! Nuostabus! Gražiausias škotų veislės aviganis, dar tokio nesu matęs.

— Jis tikriausiai nėra toks gražus, kaip tie senųjų laikų šunys, tiesa? — paklausė Priscila.

— Nemurmėk! — subaubė kunigaikštis. — Negaliu suprasti nė žodžio.

Jis girdėjo labai gerai, bet nenorėjo to parodyti.

— Pagaliau aš nupirkau tą kalę, — kalbėjo toliau kunigaikštis. — Trejus metus derėjau ją.

— Trejus metusi — pakartojo Priscila, žinodama, kad senelis apie tai ir norėjo su ja pasikalbėti.

— Taip, trejus metus. Jis galvojo, kad išpeš daugiau iš manęs, bet nepasisekė. Prieš trejus metus siūliau jam dešimt svarų, bet jis nenorėjo parduoti. Po metų pasiūliau jam dvylika, bet jis vis vien nenorėjo parduoti. Praeitais metais pasiūliau jam penkiolika svarų ir pasakiau, jog tai paskutinis mano žodis, kurio aš nebekeisiu. Bet jis nepatikėjo. Jis išsilaikė dar šešis mėnesius, bet praeitą savaitę davė man žinią, jog sutinka.

Kunigaikštis atrodė patenkintas savimi, bet Priscila papurtė galvą.

— Iš kur tu žinai, kad ji nėra „užmaskuota“?

Sis klausimas buvo visiškai pagrįstas, nes reikia pripažinti, kad Jorkšyro gyventojai mokėjo ne tik auginti šunis, bet ir panaudoti kartais tą mokslą blogam. Jie dažnai įvairiais paslaptiniais būdais paslėpdavo šunų trūkumus — ištiesindavo kreivą ausį arba pataisydavo ydingą uodegos laikyseną taip, kad pirkėjas, mažiau nusimanantis apie šunis, pastebėdavo šį trūkumą tik daug vėliau, jau sumokėjęs pinigus ir parsivedęs šunį namo. Šitoks trūkumų slėpimas vadinamas „maskavimu“ ir yra dažnai praktikuojamas parduodant ne tik arklius, bet ir šunis. Todėl pirkėjas turi būti labai atsargus.

Bet kunigaikštis, išgirdęs Priscilos klausimą, sugriaudė dar smarkiau:

— Iš kur aš žinau, kad ji nėra „užmaskuota“? Juk aš esu Jorkšyro gyventojas, ir žinau visas jų gudrybes, ir ne tik visas, bet gal ir daugiau. Garantuoju, jog ši kalė yra gryniausios rasės. Be to, aš nupirkau ją iš — kaip jo pavardė? Aha! Karaklau. Per daug gerai tą žmogų pažįstu. Jis nedrįstų apgauti tokio žmogaus, kaip aš. Tikrai neišdrįstų!

Ir kunigaikštis savo didžiule šakota lazda perskrodė lyg norėdamas perspėti kiekvieną, kuris pamėgintų jį apgauti. Po to jis su anūke nuėjo prie šunidžių. Ten jis sustojo prie vielų aptvarų, kuriuose buvo uždaryti šunys.

Priscila pamatė didelį škotų veislės aviganį su juodais, baltais ir auksaspalviais lopais. Tai buvo Lesė. Ji gulėjo, padėjusi galvą ant priešakinių kojų. Švelnus aristokratiškos galvos tamsumas ryškiai skyrėsi iš baltos, kaip sniegas apykaklės ir tokio pat pagurklio.

Kunigaikštis, pliaukštelėjo liežuviumi, norėdamas išjudinti ją. Bet Lesė visai nereagavo. Tik nežymus ausies virptelėjimas parodė, kad ji girdėjo. Gulėjo jinai nejudėdama ir net nesiteikė pažvelgti į jų pusę.

Priscila pasilenkė ir, suplojusi delnais, susuko:

— Eikš, kalyte! Eikš pas mane! Na, eikš! Akimirką į mergaitę pažvelgė Lesės gilios rudos, susimąščiusios ir liūdnos akys. Paskui jos vėl nusigrėžė ir žiūrėjo kažkur nejudėdamos. Priscila išsitiesė.

— Ji neatrodo sveika, seneli!

— Nesąmonė, — sugriaudė kunigaikštis. — Jai nieko nėra. Hainsai! Hainsai! Kur tas žmogus, — kiurkso? Hainsai!

— Ateinu, sere, ateinu!

Iš anapus pastatų pasigirdo aštrus, nosinis šunininko balsas, o po akimirkos pasirodė ir jis pats.

— Klausau, sere! Jūs mane šaukėte?

— Žinoma, kad šaukiau. Ar apkurtai? Sakyk, Hainsai, kas tai kalei yra? Ji nekaip atrodo.

— Taip, sere, nes ji prastai ėda, — skubėjo paaiškinti šunininkas. — Ji yra išlepinta, pasakyčiau aš. Jie sugadina šunis tose lūšnelėse. Peršeria juos visokiais skanumynais. Bet aš tikiu, kad greit praeis. Po kelių dienų, sere, ji ės taip, kaip ir kiti šunys.

— Na, gerai, bet neišleisk jos iš akių, Hainsai! — sušuko kunigaikštis. — Gerai prižiūrėk tą kalę!

— Taip, sere. Pasistengsiu, — paklusniai atsakė Hainsas.

— Žiūrėk savo pareigų, — perspėjo jį kunigaikštis.

— Murmėdamas sau po nosimi, kunigaikštis nuėjo šalin. Kažkodėl jis buvo nusivylęs. Jis tikėjosi, kad Pris-cila nusistebės puikiu pirkiniu, o tuo tarpu jinai pamatė i tik pasigailėjimo vertą padarą.

Priscila kažką pasakė, bet jis neišgirdo.

— Ką tu pasakei? — paklausė jis. Mergaitė pakėlė galvą.

— Aš klausiau, kodėl tas žmogus jums pardavė kalę. Kunigaikštis valandėlę pastovėjo, krapštydamas ausį.

— Hm, manau, kad jis sumetė, jog aš jam pasiūliau aukščiausią kainą. Aš jam pasakiau, jog neduosiu nė vieno penso daugiau, ir, matyt, įsitikino, kad aš rimtai kalbu. Štai ir viskas. Todėl ir pardavė.

Jiems beeinant senojo rūmų pastato link, šunininkas Hainsas kreipėsi į aptvare gulinčią Lesę.

— Esi tu man kaip didelė. Aš tave išmokysiu, nors ir reiktų grūste grūsti į gerklę.

Lesė net nepajudėjo. Ji tik sumirkčiojo akimis, lyg norėdama parodyti, kad jai visai nerūpi žmogus už tvoros.

Kai jis pagaliau nuėjo, Lesė ir toliau gulėjo saulutėje nejudėdama, kol pailgėjo šešėliai. Paskui ji nerangiai atsistojo. Pakėlusį galvą, pauostė vėją. Ir tartum neužuodusi to, ko norėjo užuosti, tyliai sukaukė. Paskui ėmė vaikštinėti palei vielų tvorą — iš vieno galo į kitą.

Lesė buvo šuo ir negalėjo savo minčių reikšti žodžiais, kaip jas reiškia žmogus. Bet jos sąmonėje ir visame organizme augo troškimas, kuris pradžioje buvo dar visai neaiškus. Palaipsniui tas troškimas darėsi vis aiškesnis ir aiškesnis. Atsiradęs joje laiko pojūtis judino jos smegenis ir raumenis.

Staiga Lesė pajuto, ko nori. Ir dabar tikrai pajuto.

K E T V I R T A S S K Y R I U S

LESĖ VĖL SUGRĮŽTA NAMO

Kai Džou Karaklau, išėjęs iš mokyklos, žengė pro vartelius, jis nenorėjo tikėti savo akimis. Valandėlę jis pastovėjo apstulbęs ir tik paskui suspigo:

— Lesė! Lesė!

Džou bėgo prie savo Lesės ir, pašėlusio džiaugsmo pagautas, atsiklaupė šalia jos, sukišdamas pirštus į jos vešlų kailį. Jis priglaudė veidą prie jos kaklo ir švelniai glostė ją.

Paskui jis vėl atsikėlė ir norėjo šokinėti iš susijaudinimo. Bet tarp berniuko ir šuns buvo kažkoks, keistas priešingumas. Berniukas nesitvėrė džiaugsmu, o Lesė tupėjo rami ir, tik vizgindama uodegą, rodė, jog džiaugiasi jį matydama.

Rodos, norėjo pasakyti:

— Ir ko čia jaudintis? Aš turėjau būti čia ir esu čia. Kas čia nuostabaus?

— Eime, Lese! — tarė berniukas.

Jis apsisuko ir nubėgo gatve. Džou nėmaž nepagalvojo apie tai, kaip ji sugrįžo namo. O kai tokia mintis ateidavo, jis išstumdavo ją iš galvos.

Kam gi svarstyti to nuostabaus sugrįžimo priežastis? Užteko žinoti, kad taip atsitiko.

Įvairiausios mintys įkyriai lindo į galvą, nors jis stengėsi jų atsikratyti.

Gal tėvas atsipirko Lesę? Galimas daiktas, kad taip ir buvo!

Kai Džou ėmė dumti Haistritu, Lesė irgi užsikrėtė jo entuziazmu. Ji liuoksėjo šalia, džiaugsmingai amsėdama. Ji buvo plačiau išsižiojusi — taip dažnai džiaugsmo akimirkomis daro aviganiai šunys, ir jų savininkai prisiekdinėja, kad jų šunys juokiasi, kai yra patenkinti.

Tik bėgdamas pro darbo biržą, Džou sumažino greitį. Tada vienas bedarbis sušuko:

— Ei, vaicine! Kur tu atradai savo šunį?

Siė žodžiai buvo pasakyti vietos gyventojų tarne, ir Džou atsakė ta pačia tarne. Mokykloje visi vaikai kalbėdavo taisyklinga anglų kalba, bet mandagumas reikalaujavo atsakyti suaugusiems ta pačia tarne, kuria būdavo klausama.

— Ji laukė manęs prie mokyklos vartelių! — sušuko Džou.

Bet ištaręs tuos žodžius, jis suvokė, kaip iš tiesų buvo. Tėvas neatpirko Lesės, o tai būtų visi žinoję. Tokiame mažame miestelyje, kaip Grynėl Bridžas, visi žinojo kits kito reikalus. Ir jei tėvas būtų atpirkęs Lesę, jie visi tikriausiai tą būtų žinoję.

Lesė pabėgo! Tai buvo aišku kaip dieną.

Padaręs tokią išvadą, Džou Karaklau nebebėgo linksmas toliau. Pasukęs kalno gatvele namo, jis žengė neskubėdamas ir nesidairydamas. Priėjęs namelio duris, atsigrėžė į Lesę ir liūdnu balsu pasakė:

— Eik paskui mane.

Jis stovėjo už durų ir, suraukęs kaktą, galvojo. Paskui nutaisė linksmesnę veidą, norėdamas paslėpti savo susijaudinimą, ir, atidaręs duris, įėjo į vidų.

— Mama, — tarė jis. — Kokia staigmena!

Jis ištiesė į ją ranką, lyg tikėdamasis, kad tas mostas padės jam įvykdyti didžiausią troškimą, - Lesė sugrįžo, — tarė jis.

Jis pamatė, kaip motina įsmeigė į jį savo žvilgsnį. Tėvas, sėdintis prie židinio, taip pat pažvelgė į jį. Paskui, jau įėjęs į trobelę, jis pamatė, kad jie abu nukreipė savo žvilgsnius į Lesę, kuri paklusniai ėjo jam iš paskos. Jie-žiūrėjo, nepratardami nė žodžio.

Lyg suprasdama tą tylą, Lesė akimirkai sustojo. Paskui ji ėjo, nuleidusi galvą, kaip eina šunys, jausdami, kad padarė kažką negera, bet nežinodami ką. Ji nuėjo prie kilimo, kuris gulėjo palei židinį, ir pavizgino uodegą, lyg norėdama pasakyti, kad, jei ir yra padariusi ką bloga, tai atsiprašo ir pasižada daugiau to nebedaryti.

Tačiau atleidimo ji negavo, nes tėvas staiga nusigrėžė nuo jos ir vėl ėmė žiūrėti į židinį. Taip jis davė suprasti, jog šuo jam visai nerūpi.

Lesė lėtai apsisuko ir atsigulė ant kilimėlio, savo kūnu paliesdama šeimnininko koją. Sis tuojau atitraukė koją. Lesė padėjo galvą ant ištiestų letenų ir paskui lygiai taip pat, kaip ir jos šeimnininkas, įsmeigė žvilgsnį į židinio liepsną, lyg ieškodama paguodos savo varguose.

Pirmoji pajudėjo motina. Ji įsirėmė rankomis į šonus ir garsiai atsiduso, tokiu būdu išreikšdama savo apmaudą. Džou pažvelgė į motiną ir, norėdamas sušvelninti jos pyktį, ėmė linksmi kalbėti; jo balsas reiškė viltį.

— Išėjęs iš mokyklos radau Lesę, laukiančią manęs toje pačioje vietoje, kur visada laukdavo. Niekuomet ji taip linksmi manęs nepasitikdavo. Tik pamačiusi ėmė vizginti uodegą iš džiaugsmo.

Džou kalbėjo be perstojo, ir žodžiai plaukte plaukė iš jo burnos. Jis lyg nujautė, kad, jam kalbant, nei motina, nei tėvas neištars tų baisių žodžių, kurių jis bijojo išgirsti. Savo žodžių srove jis norėjo sulaikyti tą nelemtą sprendimą.

— Aš tuojau pamačiau, kad Lesė ilgėjosi mūsų — mūsų visų. Todėl aš pagalvojau, kad reikia ją parsivesti namo, kad galėtume...

— Ne!

Motinos balsas staiga pertraukė jo žodžius. Tai buvo pirmas tėvų pasakytas žodis. Džou valandėlę nutilo, bet po to tučtuojau vėl ėmė greitai kalbėti, kovodamas už tai, ko jisai troško ir ko bijojo netekti.

— Bet, mama, ji sugrįžo namo. Mes galėtume paslėpti ją. Jie nesužinotų. Mes galėtume pasakyti, jog jos nematėme, ir paskui jie...

— Ne! — griežtu balsu pakartojo motina.

Ji piktai nusigrįžo ir toliau ėmė ruošti pavakarį. Motinai, kaip ir kitoms miestelio moterims, palengvėdavo, jei ji galėdavo išsibarti. Ir svaidydama šaltus bei griežtus žodžius, ji stengėsi paslėpti savo jausmus.

— Sūnys, šunys, amžinai šunys! — šaukė jinai. — Aš tiesiog susergu, klausydama kalbų apie juos. Aš nebenoriu nieko' apie Lesę girdėti. Ji yra parduota, paimta, ir baigta! Ir juo greičiau ji išnyks iš mano akių, juo bus geriau. Tuojau vesk ją atgal. Ir pasiskubink! O tuojau prisistatys čia Hainsas, tas avigalvis Hainsas!

Paskutinius žodžius ji ištarė dar griežčiau, pamėgdžiodama Hainso balsą. Kunigaikščio Radlingo šunininkas buvo kilęs iš Londono, ir jo balsius ryjantis pietų akcentas erzino vietos gyventojus, kurie kalbėdavo lėtai, tęsiamai.

— Štai ką aš tau pasakysiu,— kalbėjo toliau motina,— įsikalk sau į galvą. Lesė parduota, ir reikia ją nuvesti, tam, kas ją nupirko.

Nebesitikėdamas iš motinos pagalbos, Džou kreipėsi į tėvą. Bet šis, lyg nieko negirdėdamas, ramiai sėdėjo priešais židinį. Patempęs apatinę lūpą, Džou galvojo, kaip rasti naujų argumentų. Jam pagalbon atėjo pati Lesė. Dabar, kai namelyje viskas nurimo, jai pasirodė, kad ginčas pasibaigė. Ji pamažu atsikėlė, priėjo prie šeimininko ir savo smailu snukiu atsargiai palietė jo ranką. Taip dažnai elgiasi šunys, norėdami atkreipti į save šeimininko dėmesį ir tikėdamiesi iš jo paguodos. Bet šeimininkas atitraukė nuo Lesės ranką ir toliau įdėmiai žiūrėjo į židinį.

Džou stebėjo tą sceną. Paskui jis nedrąsiai kreipėsi į tėvą:

— Tėveli, — tarė jis liūdnai. — Kodėl tu nepasisveikini su ja? Ji juk nekalta. Žiūrėk, kokia ji laiminga, sugrįžusi namo. Nors paglostyk ją.

Tėvas net nemirktelėjo, lyg visai nebūtų girdėjęs sūnaus žodžių.

— Žinai, tėveli, jie neprižiūri jos kaip reikiant šunidėje, — kalbėjo Džou toliau lyg pats sau.— Tu manai, kad jie žino, kaip ją reikia šerti? Pažvelk, pavyzdžiui, į jos kailį. Jis nelabai kaip atrodo, tiesa? Kaip manai, tėveli, ar, duodant jai gerti, nevertėtų įmaišyti į vandenį kiek sėmenų, kad jos kailis labiau blizgėtų? Aš taip tikrai padaryčiau, tada jos kailis įgytų puikų žvilgesį. O tu, tėveli?

Vis dar žiūrėdamas į židinį, tėvas truputį linktelėjo galvą. Bet, jei jis nesuvokė sūnaus kėslių, tai misis Karaklau suprato juos. Ji nujautė, kur jis taiko.

— Taip,— šūktelėjo ji sūnui, — tu nebūtum Karaklau, nei Jorkšyro gyventojas, jei neišmanytum tiek daug apie šunis.

Jos balsas griaudė visame namelyje.

— Viešpatie, kartais man atrodo, kad vyrai šitame miestelyje labiau rūpinasi šunimis negu savo žmonomis ir vaikais. Tikrai jie labiau rūpinasi šunimis. Dabar užėjo sunkūs laikai, o ar gauna jie darbo? Ne, negauna. Jie gyvena iš pašalpos, ir prisiekiu, jog ne vienas iš jų šeria šunis, nors dėl to jų vaikai turi vaikščioti alkani.

Matydamas, kad tėvas nerangiai sujudėjo, berniukas tuojau ją pertraukė:

— Bet juk tiesa, mamyte, kad ji atrodo sulysusi. Kertu lažybų, kad jie nešeria jos kaip reikiant.

— Tiesa, — tvirtai atsakė motina. — Niekuomet neduočiau šerti šuns tam gudročiui Hainsui, kuris geriausią mėsos dalį pasivagia sau. Kaip gyva nesu mačiusi didesnio nususelio ir niekšo.

Tuo metu motinos žvilgsnis užkliuvo už Lesės. Ir staiga jos tonas pasikeitė.

— Viešpatie! — tarė ji. — Tikrai ji nekaip atrodo. Vargšėlė, reikia jai ko nors sutaisyti. Turėtų padėti, arba aš nieko nenusimanau apie šunis.

Tačiau misis Karaklau tuojau suprato, kad šitokia jos užuojauta prieštarauja tiems žodžiams, kuriuos ji ką tik buvo ištarusi. Norėdama apginti save ir pasiteisinti, ji vėl pakėlė balsą:

— Kai tik ją pašersiu, tuojau turės išeiti iš čia,— sušuko ji piktai.— Ir kai išeis, nebenoriu matyti daugiau šuns savo namuose. Kiek žmogus turi vargo, kol jį užaugina! Darbo prie jo yra dar daugiau kaip prie vaiko. Ir galų gale, kokia nauda iš to vargo?

Ir taip bardamasi, misis Karaklau pašildė dubenėlį ėdalo. Paskui padavė jį Lesei ir drauge su sūnumi žiūrėjo, kaip ji smagiai laka. Bet tėvas nė karto nepažvelgė į šunį, nors dar neseniai buvo jo šeimininkas.

Kai Lesė baigė lakti, misis Karaklau paėmė dubenėlį. Džou nuėjęs paėmė nuo lentynos sulankstyta skudurą ir šepetį. Paskui atsisėdo ant kilimėlio palei židinį ir ėmė valyti Lesės kailį.

Pradžioje tėvas vis dar tebežiūrėjo į židinį. Bet paskui neištvėrė ir ėmė slapčia žvalgytis į Lesę ir šalia jos sėdintį sūnų. Pagaliau, lyg nebegalėdamas ilgiau iškęsti, jis atsisuko ir ištiesė ranką.

— Ne taip darbuojiesi, vyruti,— tarė jis šiurkščiu, bet kartu nuoširdžiu balsu. — Jei jau ko nors imiesi, reikia iš karto išmokti dirbti kaip reikiant. Žiūrėk — štai kaip!

Jis paėmė iš sūnaus skudurą ir šepetį ir, atsiklaupęs ant kilimo, prityrusia ranka ėmė valyti šuns kailį, trindamas jį skuduru. Viena ranka rūpestingai laikė taurę Lesės snukį, o kita ranka valė jos baltą kaip sniegas apykaklę, pagurklį ir letenas.

Ir staiga, lyg burtininko lazdelei mostelėjus, namelyje įsiviešpatavo ramybė ir džiaugsmas. Tėvas tiek įsitraukė į darbą, jog pamiršo visus savo vargus. Džou atsisėdo ant kilimo šalia jo ir, akylai žiūrėdamas, stenė gėsi įsidėmėti kiekvieną šepetio brūkštelėjimą, nes jis, kaip ir visi kiti miestelio gyventojai, gerai žinojo, kad visoje apylinkėje nerasi kito tokio žmogaus, kuris galėtų taip iščiustyti

škotų kilmės aviganį tiek kasdienai, tiek parodai, kaip jo tėvas Semas Karaklau. Didžiausia jo svajonė ir troškimas buvo kurią nors dieną pasidaryti tokiu pat puikiu šunų augintoju, kaip ir jo tėvas.

Ir misis Karaklau pirmoji prisiminė tai, ką jie visi buvo pamiršę: kad Lesė jau nepriklauso jiems.

— Išvešite jūs galų gale iš čia tą kalę, ar ne?! — sušuko ji piktai.

Tėvas atsisuko į ją, staigaus pykčio pagautas. Jo šiurkštus balsas turėjo būdingą akcentą, kuriuo pasižymėjo visų miestelio gyventojų kalba.

— Ar tu nori, kad aš nuvesčiau tokią suskretėlę, kuri atrodo kaip sutrinta mazgotė?

— Klausyk, Seniai, pradėjo vėl motina. — Jeigu nepasiskubinsi su ja...

Ji staiga nutraukė sakinį, ir visi ėmė klausytis. Sode pasigirdo artėjančio žmogaus žingsniai.

— Še tau, — sušuko ji irzliai. — Ateina tas prakeiktasis Hainsas!

Ji puolė prie durų, bet tuoj jos atsidarė, ir įėjo Hainsas. Mažaūgis žmogelis su languotu švarku, raitelio kelnėmis ir brezentiniais batais sustojo ant slenks-. čio. Jo žvilgsnis tuojau nukrypo į Lesę, kuri gulėjo prie židinio.

— Aha! — sušuko Hainsas. — Aš ir galvojau, kad ją čia surasiu.

Semas Karaklau pamažu atsikėlė.

— Aš ją truputį pavaliau,— tarė jis, pabrėždamas žodžius.— O paskui norėjau gražinti atgal.

— Kertu lažybų, kad norėjote ją gražinti, — tyčiojosi Hainsas.— Jūs ketinote ją mums gražinti... Kertu lažybų, kad ketinote. Bet jei jau užėjau, parsivesiu ją pats.

Išsitraukęs iš kišenės pasaitą, jis skubiai priėjo prie Lesės ir per galvą uždėjo jai antkaklį. Patempta už pasaito, Lesė paklusniai atsikėlė ir, nuleidusi uodegą, nusekė paskui Hainsą. Tarpduryje Hainsas sustojo.

— Matote, — tarė jis atsisveikindamas. — Aš ne vakar gimęs ir žinau tas jūsų gudrybes. Pažįstu aš jus, jorkšyriečiai, ir jūsų namo grįžtančius šunis. Išmokote juos ištrūkti ir parbėgti tiesiai namo, kad galėtumėte juos vėl parduoti. Bet manęs neapmausite, o ne, žinau tas jūsų gudrybes. Žinau...

Staiga jis nustojo kalbėjęs, nes Džou tėvas, paraudęs iš pykčio, šoko prie durų.

— Vi... viso labo! — skubiai išlemeno Hainsas. Jis greitai uždarė duris ir nuėjo, šuniu vedamas. Ilgą laiką namelyje viešpatavo tyla, paskui nuskambėjo piktas misis Karaklau balsas:

— Aš nepakėsiu to, nepakėsiu! — sušuko jinai. — Braunasi į mano namus nepasibeldęs ir net nenusiima kepurės, matyt, galvoja pats kunigaikštis esąs. Ir vis dėl tos Lesės. Džiaugiuosi, kad ją atsikratėme. Ir labai gerai, kad jos nebėra. Dabar gal jau bus ramu. Tikiuosi, kad jos daugiau nebematysime!

Kai ji šitaip malė liežuvium, Džou su tėvu sėdėjo priešais židinį ir nejudėdami kantriai žiūrėjo į jį, slėpdami savo mintis, kaip kad slepia jas gilaus sielvarto prispausti šiauriečiai.

Jeigu misis Karaklau galvojo, kad viskas baigta, ji klydo, nes sekančią dieną Lesė vėl buvo prie mokyklos vartelių ir kaip paprastai - laukė Džou.

Ir vėl Džou parsivedė ją namo. Eidamas, jis dabar galvojo kovoti dėl jos. Šį kartą jam tas atrodė visai paprasta. Jis tikėjosi, kad tėvai, pamatę Lesės ištikimybę, atlys ir, atsilygindami už jos prisirišimą, leis jai pasilikti namuose. Bet jis taip pat žinojo, jog bus nelengva juos įtikinti.

Pamažu jis užkopė taku namo ir atidarė namelio duris. Viskas jame tebebuvo kaip buvę: motina taisė pavakarius, o tėvas, kaip ir visuomet, kai nedirbdavo kasyklose, sėdėjo susimąstęs priešais židinį.

— Lesė... Lesė vėl sugrįžo namo,— prašneko Džou.

Visos jo viltys žuvo, kai tik jis išgirdo pirmuosius motinos žodžius. Juose nebuvo nė lašelio atlaidumo..

— Nenoriu jos matyti! Ne, ne! — Šaukė motina. — Nevesk jos namo... nėra jokios prasmės maldauti ir kankinti mane. Tuojau vesk ją atgal. Tučtuojau!

Motinos žodžiai lyg šaltu vandeniu perliejo Džou. Išauklėtas jorkšyriečių šeimoje, kurioje viešpatavo griežti papročiai, Džou beveik niekada nedirbdavo pasipriešinti savo tėvams. Bet šį kartą jis jautė, kad turi pasipriešinti jų valiai, ir mėgino jiems aiškintis.

— Bet, mama, tik valandėlę. Prašau tik valandėlę. Leiskite palaikyti ją bent trumpą valandėlę.

Jis jautė, kad, jei tik pasiseks jam palaikyti Lesę nors trumpą laiką, tėvų širdys suminkštės. Gal Lesė jautė tą patį, nes tuo metu, kai Džou maldavo motiną, ji įėjo į vidų ir nukiūtino į savo įprastą

vieta prie židinio. Lyg suprasdama, kad kalbama apie ją, ji atsigulė ir žvalgėsi i namiškius, kurių balsai paprastai būdavo ramūs, o ši kartą skambėjo šiurkščiai.

— Tai beprasmiška, Džou. Juo ilgiau laikysime ją čia, juo sunkiau bus tau su ja skirtis. O ji turi būti sugrąžinta!

— Bet, mamyte, tète, prašau, pažvelkite į ją. Kaip ji atrodo! Jie neduoda jai sočiai paėsti. Ar jūs nepagalvojote. . .

Tėvas atsistojo ir pažvelgė į sūnų. Jo veidas buvo tarytum bejausmis, tačiau balse skambėjo .gili užuojauta.

— Nieko nebus ši kartą, Džou,— prašneko jis iš lėto, pabrėždamas savo žodžius. — Pats turi suprasti, vaike, jog nėra jokios prasmės maldauti. Mes turime ją tuojau po pavakarių nuvesti atgal.

— Ne! Veskite ją tučtuojau, — sušuko misis Karaklau — Jei jūs to nepadarysite, čia tuojau prisistatys tas Hainsas. O aš nenoriu, kad jis, lyg šeimininkas, keltų koją į mano namus. Imk kepurę ir tuojau keliauk.

— Bet ji vėl sugrįš, mama. Argi jūs nesuprantate, kad ji vėl sugrįš. Tai juk mūsų šuo...

Džou nustojo kalbėjęs, nes pamatė, kad jo. motina sunkiai sudribo kėdėje. Ji pažvelgė į vyrą, kuris linktelėjo galvą, lyg norėdamas pasakyti, kad Džou kalba teisybę.

— Lesė grįžta tik dėl berniuko, tas aišku,— tarė tėvas.

— Nieko nepadarysi, Semai. Ją reikia grąžinti,— tarė iš lėto motina.— O jei ji grįžta tik dėl berniuko, tai tu turi vestis jį su savim. Eikite drauge, tegu Džou nuveda ją į šunidę ir liepia jai ten pasilikti. Jeigu jis lieps jai ten pasilikti, jinai supras jį, nusiramins ir daugiau nebėgios namo.

— Nekvailai šneki, — tarė neskubėdamas vyras.— Imk kepurę, Džou, ir eik su manim.

Nusiminęs Džou užsidėjo kepurę, o tėvas švelniai sušvilpė. Lesė paklusniai pakilo, ir visi trys išėjo iš namelio. Džou dar pasiekė toks liūdnas ir nuvargęs motinos balsas, jog atrodė, kad ji tuojau pravirks.

— Jeigu ji nebesugrįš, gal namuose bus bent kiek ramiau, nors dievas žino, kaip šiomis dienomis viskas susiklostys...

Motinos balsas tolydžio silpnėjo, nes Džou tolo nuo jos, tyliai sekdamas paskui tėvą ir Lesę.

— Seneli, — paklausė Priscila, — ar gyvuliai gali girdėti tą, ko mes negirdime?

Taip, žinoma! — subaubė kunigaikštis. — Sakysim, šuo. Jis girdi penkis kartus geriau už žmogų...Pat vyzdžiui, bet kuris šuo. Nors mums atrodo, kad jis tyli, bet iš tikrųjų jis sukelia aukšto dažnumo garsus, kurių mes negirdime. Joks žmogus negali jų girdėti. O kiti šunys išgirsta juos ir atbėga pas jį. Štai kodėl.. Staiga kunigaikščio žodžiai nutrūko, ir Priscila pamatė, kaip jis pasileido taku, grėsmingai mosuodamas savo lazda. - pasakiau!

Ką tu čia darai su mano šunim?

Kitame tako gale Priscila pamatė didelį augalotą žmogų, o šalia jo tvirtai nuaugusį berniuką, kuris stovėjo švelniai padėjęs ranką ant aviganiao šuns kaklo. Ji išgirdo, kaip šuo tyliai suurzgė, lyg priešindamasis grėsmingam jos senelio prisiartinimui, ir, kiek vėliau,— tylų berniuko balsą, raminantį šunį. Priscila paskui, senelį nuėjo prie nepažįstamųjų.

„Šernas Karaklau, pamatęs ją ateinančią, nusiėmė kepurę ir kumštelėjo sūnui, kad jis padarytų tą patį. Tai nebuvo vergiškumo mostas. Daugelis paprastų miestelio gyventojų laikė save gerai išauklėtais ir visuomet mandagiai elgdavosi.

— Tai Lesė,— tarė Karaklau.

— Žinoma, tai yra Lesė, — sugriaudė kunigaikštis.—Tai mato kiekvienas kvailys. Ką jūs čia su ja darote?

— Ji vėl pabėgo, ir aš atvedžiau ją jums.

— Vėl? Ar ji buvo anksčiau pabėgusi?

Semas Karaklau tylėjo. Kaip ir daugelis miestelio gyventojų, jo protas dirbo labai pamažu. Iš paskutiniųjų kunigaikščio žodžių jis suprato, kad Hainsas nutylėjo, kad anksčiau Lesė buvo pabėgusi. Ir jis jautė, kad atsakydamas į kunigaikščio klausimą, turėtų pasakyti šį tą negera apie Hainsą. Nors jis ir nemėgo Hainso, bet nenorėjo jam pakenkti; būdamas doras žmogus, Karaklau, jo paties žodžiais tariant, nenorėjo „išėsti žmogaus iš darbo“. Hainsas galėjo netekti darbo, o susirasti kitą vietą šiais laikais sunku. Semas Karaklau žinojo tą.

Iš šios nemalonios padėties jis išsisuko kaip tikras jorkšyrietis. Jis atkakliai pakartojo paskutiniuosius žodžius:

— Aš ją jums atvedžiau, tai ir viskas. Kunigaikštis grėsmingai pasižiūrėjo į jį. Paskui sušuko dar garsiau:

— Hainsai! Hainsai! Tas žmogysta visada pabėga ir pasislepia, kai man jo reikia. Hainsai!

— Ateinu, sere... ateinu, — pasigirdo šnirpščiantis balsas.

Hainsas skubiai išbėgo iš už krūmų, kurie augo šalia šunidžių.

— Hainsai, ar tas šuo buvo pabėgęs? Hainsas nežinojo ką atsakyti.

— Ak, sere, jeigu jau klausiate...

— Buvo pabėgęs, ar ne, klausiu.

— Tam tikra prasme, sere, buvo... bet aš nenorėjau jūsų didybei drumsti ramybės,— kalbėjo Hainsas, nervingai maigydamas kepurę.— Bet aš, sere, pasistengsiu, kad ji daugiau nebepabėgtų. Negaliu suprasti, kaip ji galėjo pabėgti. Aš apraizgiau spygliuota viela visas duobes, kurias ji iškasė po tvora.

— Geriau ją saugok! — sušuko kunigaikštis. — Avine neraliuotas! Štai kas tu esi! Pradedu tikėti, kad tu esi neraliuotas avinas, Hainsai. Uždaryk ją vėl, o jeigu ji dar kartą pabėgs, tai aš: tai aš... Nebaigęs pasakyti, ką jis ketina padaryti Hainsui, kunigaikštis sunkiu žingsniu piktai nuėjo šalin, net nepasakęs Semui Karaklau „ačiū“.

Priscila pastebėjo šitą netaktą. Ji pradžioje sekė paskui senelį, bet netrukus sustojo. Mergaitė atsigrėžė ir tylėdama stebėjo pasilikusius. Hainsas iš pykčio nenustygo vietoje.

— Aš ją uždarysiu, — niurzgėjo jis. — O jai kada vėl pamėgins pabėgti, tai aš ją...

Jis nebaigė sakinio, ir padarė tokį judesį, lyg būtų norėjęs pagriebti Lesę už sprando. Bet savo ketinimo jis neįvykdė, nes Semo Karaklau sunkus kaustytas batas užmynė jam koją ir privertė jį pasilikti vietoje. Karaklau kuo ramiausiai pasakė:

— Aš atsivedžiau savo berniuką, kad jis ją uždarytų. Lesė bėga namo, nes yra prisirišusi prie berniuko; todėl dabar jisai uždarys ją ir lieps jai čia pasilikti.

Po šių žodžių plieninis kalnakasio balsas sušvelnėjo, lyg Semas Karaklau tik dabar būtų pastebėjęs primintą koją.

— Ak, dovanokite. Tikrai nepastebėjau, kad užmyniau jums koją. Eime, Džou. Atidarykite mums šunidę, Hainsai, ir mes uždarysime ją.

Priscila, kuri vis dar tebestovėjo, pasislėpusi už seno, amžinai žaliuojančio krūmo, matė, kaip Lesė ėjo iš šunidės į aptvarą. Kai berniukas prisiartinio prie tinklinės tvoros, Lesė pakėlė galvą ir priėjo prie jo. Ji prisiglaudė prie tvoros, o berniukas, iškišęs pirštus per tinklą, palietė jos šaltą nosį. Pagaliau tėvas pertraukė tylą.

— Na, vyruti, baik viską. Nereikia graudintis. Liepk jai pasilikti ir pasakyk, kad ji nebegrižtų daugiau namo.

Priscila matė, kaip berniukas pirma pažvelgė į tėvą, paskui apsidairė į visas puses, lyg tikėdamasis sulaukti iš kur nors pagalbos.

Bet veltui jis žvalgėsi, pagalbos niekur nesimatė. Jis nurijo seiles ir ėmė kalbėti tyliau, lėtu, bet kaskart stiprėjančiu balsu.

— Pasilik čia ir būk laiminga,— pradėjo jis vos girdimai.— Ir... ir nebegrižk daugiau namo. Nebėk daugiau iš čia ir nebeateidinėk pas mane į mokyklą. Pasilik čia visada, nes... nes jau esi nebe mūsų, ir mes nenorime tavęs matyti. Esi negera... ir mes tavęs nebemylime ir nebenorime matyti. Todėl nevalgink mūsų daugiau ir nebegrižk namo... pasilik čia visada ir palik mus vienus. Ir... ir... nebegrižk daugiau namo!

O Lesė, lyg supratusi jo žodžius, nuėjo į tolimiausią aptvaro kampą ir atsigulė. Berniukas staigiai apsisuko ir nuėjo. Nematydamas pro ašaras tako, jis parklupo. Bet tėvas, kuris ėjo šalia jo aukštai iškėlęs galvą ir tiesiu žvilgsniu žvelgė priešais save, pagriebė jį už peties ir papurtęs šurkščiu balsu sušuko:

— Žiūrėk, kur eini!

Džou risnojo šalia greitai žingsniuojančio tėvo. Jis galvojo, kad niekuomet negalės suprasti, kodėl suaugę žmonės tokie nejautrūs, kaip tik tą valandą, kai jų paguoda labiausiai reikalinga.

Jis bėgo šalia tėvo, galvodamas apie tai, ir nesuprato, kad jo tėvas norėjo pabėgti nuo balso, nuo Le-sės balso; ji smarkiai lojo, šaukdama savo Šeimininką, kad tasai nepaliktų jos. Šito Džou kaip tik nesuprato.

Buvo dar ir kita būtybė, kuri taip pat daugelio dalykų negalėjo suprasti. Tai buvo Priscila. Ji priėjo dabar prie aptvaro. Jame stovėjo Lesė, išmeigusi žvilgsnį į tą vietą, kur paskutinį kartą matė savo šeimininką, pasukantį taku už kampo, ir, pakėlus galvą, lojo, šaukdama jį.

Priscila stebėjo ją, kol šunidės duryse pasirodė Hain-sas. Jinai jam sušuko:

— Hainsail

— Klausau, mis Priscila.

— Kodėl ta kalė bėga pas juos? Ar jai negera pas mus?

— Apsaugok viešpatie, mis Priscila, čia jai labai gera. Ji bėga namo todėl, kad yra išmokyta taip daryti. Šitaip jie pavagia šunis ir parduoda juos kitiems anksčiau, negu suspėji juos pagauti.

Priscila taip susimąstė, jog net suraukė nosytę.

— Bet jeigu tie žmonės norėjo ją pavogti, tai kodėl jie patys atvedė ją čionai?

— Nevarginkite savo gražios galvelės dėl to, — tarė Hainsas. — Nė vienu miestelio žmogumi negalima pasitikėti. Jie visuomet gudrauja, bet mūsų jie negali apgauti, nes mes patys ne iš kelmo spirti.

Priscila valandėlę pagalvojo.

— Bet jei tas vaikinai nori turėti Lesę, tai kodėl jie pardavė ją? Jei ji būtų mano, aš jos neparduočiau.

— Žinoma, jūs neparduotumėte, mis Priscila.

— Tai kodėl jie pardavė ją?

— Kodėl jie pardavė? O todėl, kad jūsų senelis sumokėjo jiems daug pinigų. Stai todėl. Labai daug pinigų. Jis per daug švaisto juos. Jeigu jie būtų mano, aš juos truputį labiau taupyčiau. Tikrai taupyčiau.

Patenkintas savo žodžiais, Hainsas kreipėsi į Lesę, kuri dar tebestovėjo toje pačioje vietoje ir be perstojo lojo.

— Nutilki Gulk, į būdą!

Kadangi Lesė visai nekreipė į jį dėmesio, Hainsas priėjo prie tinklinės tvoros ir užsimojo, lyg ketindamas suduoti.

Lesė pamažu atsisuko į jo pusę, ir iš jos krūtinės pasigirdo duslus urzgesys. Jos lūpos išsišiepė ir sublizgėjo dideli balti dantys. Ausys nulinko į užpakalį, o plaukai ant sprando pasišiaušė. Duslus urzgesys darėsi garsesnis.

Hainsas stovėjo nejudėdamas, pliauškindamas liežuvio pro iškritusių dantų tarpus.

— Ak, norėtumei įkasti, tu bjaurybe, norėtumei, — tarė jis su pašaipa.

Tada Priscila priėjo arčiau.

— Saugokitės, mis Priscila. Jumis dėtas "aš neičiau taip arti. Kad galėtum, ji tuojau jums įkastų, aš pažįstu šunis. Norėčiau, kad gražioji dama paeitų į šalį, kol įvesiu ją į šunidę. Taigi, laikykitės nuo kalės atokiau, panele.

Kai Hainsas nuėjo, Priscila' ilgą laiką stovėjo toje pačioje vietoje. Paskui ji palengva priėjo prie vielinės tvoros ir įkišo pro ją pirštus prie pat Lesės galvos.

— Eikš pas mane, gerute, — tarė ji švelniai: — Eikš pas mane. Na, nebijok, aš tau nieko blogo nedarysiu.

Lesė liovėsi urzgusi ir pritūpė ant žemės. Jos didelių rudų akių žvilgsnis valandėlę susikryžiavo su žydrų mergaitės akių žvilgsniu. Bet po to Lesė nebekreipė į ją dėmesio ir gulėjo aptvare, aristokratiškai išdidžiai slėpdama skausmą. Ji net nemirkčiojo ir nesuktnejo galvos. Ji gulėjo, o jos akys vis žvelgė į tą vietą, kur paskutinį kartą buvo Semas Karaklau ir jo sūnus.

Š E Š T A S S K Y R I U S

SLĒPTUVE VIRŽYNUOSE

Sekančią dieną Lesė vėl gulėjo savo aptvare ir šildėsi ankstyvoje pavasario saulutėje. Galvą ji buvo padėjusi ant priešakinių kojų ir pasukusi ten, kur praeitą vakarą nuėjo Karaklau ir jo sūnus. Ji ilsėjosi ir, pastačiusi ausis, gaudė kiekvieną garsą bei kvapą, kuris tik galėjo reikšti, kad sugrįžta jos šeimininkas.

Tačiau popietė buvo tyli. Lesė tegirdėjo ore skraiclančių bičių zvimbimą ir težuodė drėgnos žemės kvapą. Tai buvo viskas.

Į vakarą Lesė sunerimo. Ją ėmė kankinti kažkoks impulsas. Jis buvo neapibrėžtas, nenusakomas, panašus į žadintuvą, kuris čirškia, bet niekaip negali pabudinti kietai miegančio žmogaus.

Lesė staiga pakėlė galvą ir ėmė uostyti vėją. Bet ji neužuodė nieko, kas būtų nuraminę ją.

Ji atsikėlė, lėtu žingsniu nuėjo prie šunidės ir atsigulė pavėsyje. Bet ir ten ji nerado paguodos. Ji pakilo ir vėl sugrįžo į saulę, bet ir čia nebuvo lengviau. Keista vidinė jėga stūmė ją. Ji ėmė vaikščioti ratu palei aukštą, tinklinę tvorą. Ta vidinė jėga vertė ją vis eiti ir eiti aplink, vieną ratą po kito. Paskui ji sustojo viename kampe ir koja pradėjo draskyti tinklą.

Tas draskymas jai buvo lyg koks ženklas, ir dabar ji staiga suvokė savo troškimą. Atėjo laikas! Laikas vykti pas berniuką!

Ji to nesuprato taip aiškiai kaip žmogus, o pajuto instinktyviai. Bet tas impulsas visiškai ją pavergė, nuslopindamas visus kitus jausmus bei mintis. Ji žinojo viena — atėjo laikas vykti į mokyklą, kaip ji vykdavo kiekvieną dieną jau daugelį metų.

Ji smarkiai draskė vielą, bet nieko negalėjo padaryti. Ji prisiminė, kad anksčiau buvo ištrūkusi iš čia pradraskiusi vielą, išraususi žemę, palindusi po tvoros apačia ir savo stipriu sprandu bei nugaros raumenimis pakėlusি vielą.

Bet Hainsas užkirto šitą pabėgimo kelią. Jis aptvaro tinklą sutvirtino dar storesne viela ir aplink prikalė medinių baslių. Kad ir kaip ji stengėsi bei draskėsi, tačiau veltui. Bet šis nepasisekimas suteikė jai dar daugiau energijos, ir ji ėmė lakstyti po aptvarą. Ji kapstė nagais žemę įvairiose vietose, ties kur, kaip jai sakė instinktas, galima ištrukti į laisvę. Bet ir jas Hainsas buvo sustiprinęs.

Įniršusi Lesė pakėlė galvą ir piktai, beviltiškai sulėjo. Paskui ji atsistojo ant užpakalinių kojų, priešakinėmis atsirėmė į tinklą ir pažvelgė aukštyn.

Jeigu negalima išlįsti pro apačią, tai gal galima ištrukti per viršų!

Šunys sužino tokius dalykus ne logiškai mąstydami ir ne dėl to, kad jiems tai kas nors pasakė. Net protingiausi šunys sužino kiekvieną dalyką pamažu, pasikliaudami miglotu instinktu ir patyrimu, kuri įgyja per savo trumpą gyvenimą.

Taigi Lesės galvoje gimė nauja mintis, iš pradžių ji buvo miglota, o paskui darėsi vis aiškesnė. Lesė šokinėjo aukštyn ir krito žemėn. Tvorą buvo Šešių pėdų aukščio — perdaug aukšta peršokti aviganių veislės šuniui. Kitos veislės šuo, pavyzdžiui, kurtas, lengvai būtų peršokęs tokią tvorą.

Šunų veislės atsirado pamažu, naudojant juos skirtingiems tikslams. Aviganiai šunys priklauso darbinių šunų grupei, kurie išstisus šimtmečius buvo mokomi dirbti kartu su žmogumi, suprasti jo žodžius bei ženklus, būti protingais ir padėti jam. Šitomis savybėmis jie pralenkia visus kitus. Bet jie negali taip aukštai iššokti arba taip greitai bėgti kaip kitų rūšių šunys, kurie buvo kaip tik to mokomi.

Todėl Lesės šuoliai toli gražu nesiekė tvoros viršaus. Tada ji pasitraukė atbula per visą aptvarą ir įsibėgėjusi mėgino peršokti tvorą, bet kiekvieną kartą vis parpuldavo.

Tai atrodė neįmanoma, bet, kaip geros veislės šuo, drąsiai bei išvermingai ji vis mėgino ir mėgino peršokti tvorą, įvairiose vietose, lyg vienur būtų buvę lengviau negu kitur.

Ir ji tokią vietą surado!

Ji šoko ties pačia tvoros kerte. Kai pakilo ore, jos užpakalinės kojos atsirėmė į vielinio kampo šonus.

Sutelkusi visas jėgas, ji pamėgino dar kartą ir ši sykį, tarytum žmogus kopėčiomis, ji užsiropštė daug aukščiau. Ji buvo beveik prie pat viršūnės, bet vėl nupuolė žemėn.

Bet Lesė greit susiorientavo. Ji apsigrėžė ir vėl įsibėgėjo, ir šį kartą iš smarkumo užsikabino už tvoros kampo. Iššokusi kuo aukščiau, ji įsikibo nagais į tinklą ir, įtempusi visas jėgas, kopė vis aukštyn ir aukštyn, kol priešakinėmis kojomis pasiekė tinklo viršų. Paskui pamažu persisvėrė ir valandėlę

suposi, _ neišmanydama ką daryti. Tinklo viršus draskė jai pilvą, bet ji nejautė to. Tik viena mintis buvo užvaldžiusi ją. Atėjo laikas — laikas vykti į susitikimo vietą.

Ji pasilenkė ir nušoko ant žemės kitoje aptvaro pusėje. Ji buvo laisva.

Dabar, kai ji buvo nugalėjusi šitą kliūtį, iš įniršio sukauptą energiją dingo. Prieš ją buvo laisvas kelias, bet instinktas vertė saugotis. Lyg žinodama, kad pamatę ją vėl pagautų, ji slinko atsargiai kaip medžiodama arba pati medžiojama.

Priglaudusi pilvą prie žemės, ji tyliai šliaužė taku į rododendrų krūmus ir pranyko tankumyne. Po valandėlės ji lyg šmėkla slinko mūrinės sienos pavėsiu. Kaip ir daugumas gyvulių, ji puikiai mokėjo "pažinti vietovę. Tyliai, bet nepaprastai greitai ji bėgo ten, kur baigėsi siena ir prasidėjo geležinė tvora. Tvoros apačioje buvo skylė, kurią ji buvo pastebėjusi anksčiau. Pro tą skylę ji smuko laukan.

Dabar ji bėgo kitaip, lyg supratusi, kad ištrūko iš priešo teritorijos. Kaip ir visada, ji risnojo ramiai, pakėlus galvą, o jos gauruota uodega bangavo ritmingai, derindamasi prie grakštaus viso kūno svyravimo.

Ji vėl buvo puikus aviganis šuo, kuris neskubėdamas ir nesijaudindamas linksmi risnojo pramintu gyvenimo taku.

Džou Karaklau nebesitikėjo pamatyti Lesės. Po to, kai jis liepė jai pasilikti ir išbarė, kam bėgo namo, buvo įsitikinęs, kad ji niekuomet nebeateis jo pasitikti prie mokyklos.

Bet kažkur sielos gelmėje vis dar ruseno vilties kibirkštis, ir jisai svajavo, nors netikėjo, kad ta svajonė išsipildys. Ir kai jis tą dieną, išėjęs iš mokyklos, pamatė Lesę, laukiančią jo kaip visada, pagalvojo, jog tai ne tikrovė, o sapnas.

Jis spoksojo į šunį, ir jo platus vaikiškas veidas buvo labai nustebęs. Lesė pamanė, jog berniuko tylėjimas yra papeikimas už tai, kad ji atbėgo jo pasitikti. Ji liūdnai nuleido galvą ir pamažu pavizgino uodegą, prašydama atleisti už nežinomą nuodėmę, kurią buvo padariusi.

Džou Karaklau ranka palietė jos sprandą.

— Gerai, Lese,— tarė jis tyliai.— Gerai.

Jis nežiūrėjo į ją. Jo galvoje skriejo mintys, skriejo toli, toli. Jis prisiminė, kaip du kartus buvo parsivedęs savo Lesę namo. Ir vis dėlto, nepaisant visų jo vilčių ir maldavimų, ji buvo gražinta vėl.

Todėl jis šį kartą ne skubėjo linksmas namo, o stovėjo, padėjęs ranką ant Lesės sprando, ir, suraukęs kaktą, stengėsi išspręsti Šitą savo gyvenimo klausimą.

Hainsas garsiai pasibeldė į namelio duris ir, nelaukdamas prašymo, įėjo į vidų.

— O kur šuo? — paklausė jis.

Misteris ir misis Karaklau nustebę pažvelgė į jį, o paskui vienas į antrą. Susirūpinusi moteriškė, atrodė, nekreipia jokio dėmesio į jį.

— Štai kodėl jo dar nėra namie! — sušuko jinai.

— Aha,— pritarė vyras.

— Jie yra kartu — jis ir Lesė. Ji vėl atbėgo, ir jis bijo grįžti namo. Jis žino, kad mes nuvesime ją atgal. Jis pabėgo su ja, kad mes negalėtume jos nuvesti.

Misis Karaklau sudribo kėdėje, ir jos balsas suvirpėjo:

— O Viešpatie! Nejaugi aš niekuomet nebeturėsiu ramybės savo namuose? Nejaugi niekuomet?

Jos vyras palengva atsistojo. Nuėjo lig durų, nusikabino kepurę ir vėl grįžo prie žmonos.

Nesisielok, brangioji, — tarė jisai. — Džou nenuėjo toli. Tikriausiai jis pasislėpė viržynuose. Ten neprapuls... Džou ir Lesė perdaug gerai pažįsta vietovę, kad galėtų paklusti.

Hainsas nepaisė jų sielvarto.

— Na, sakykite,— tarė jis.— Kur pasislėpė tas mano šuo?

Semas Karaklau pamažu atsigrėžė į tą žmogiškąjį.

— Aš kaip tik ir einu to sužinoti,— tarė jis maloniai.

— Na, gerai, aš eisiu su jumis,— tarė Hainsas.— Aš noriu sužinoti, ar nemulkinat manęs.

Semas Karaklau užvirė pykčiu, jis žengė prie Hain-so. Šis išsigando.

— Neieškok nemalonumų, — suspigo jis. — Verčiau neieškok nemalonumų.

Karaklau pažvelgė į mažąjį žmogiškąjį ir, lyg nenorėdamas tepti rankų į tokį mažą ir menkaprotį, pasuko durų link. Prie slenksčio jis sustojo ir dar kartą atsigrėžė.

— Eikite tiesiai namo, misteris Hainsai,— tarė jis.— Šunį tuojau grąžinsiu, kai tik rasiu.

Ištars tuos žodžius, Semas Karaklau išėjo. Artinosi naktis. Jis pasuko ne į miestelį, o šoniniu taku į kalną, kol priėjo didžiulį niūrų plokštikalnį, kuris traukėsi toli į šiaurę.

Vienodu žingsniu jis ėjo į priekį. Netrukus visiškai sutemo, bet jo kojos instinktyviai laikėsi tako, kurį žmonės per šimtmečius buvo pramynę, vaikščiodami po šį dyką kraštą. Šioje niūrioje apylinkėje, kur nebuvo jokių kelrodžių, svetimas žmogus būtų greit paklydęs, bet negalėjo paklysti miestelio gyventojas, nes jis nuo pat vaikystės gerai pažinojo savo kraštą. Jis įsiminė kiekvieną pėdą, ir net menkas tako pasisukimas jam buvo rodyklė kaip gatvių pavadinimai miesto gyventojams.

Ir Semas Karaklau drąsiai žingsniavo pirmyn, nes žinojo, kur reikia ieškoti sūnaus. Po penkių mylių kelio viržyne riogsojo savotiška sala, kurią sudarė iškilusios į žemės paviršių uolos ir aštriabriauniai akmenys. Tarytum kažkada senovėje milžino vaikas būtų žaisdamas krovęs iš akmenų bokštus ir paskui, metęs žaisti, kai darbas dar nebuvo baigtas. Čia dažnai ateidavo miestelio gyventojai sielvarto valandomis. Kraupūs uoliniai bokštai su įvairiais praėjimais bei urvais buvo tokia tyli vieta, kur žmogus galėjo sėdėti ir niekieno netrukdomas mąstyti apie šio pasaulio ir savo gyvenimo rūpesčius.

Ten tą vėlyvą vakarą ir patraukė Semas Karaklau. Dykynėje dulkė smulkutis lyg migla lietus, bet jis nelėtino žingsnių. Pagaliau pasirodė stūksančios uolos. Ir kai jo žingsniai nuaidėjo, atsitrenkę į pirmuosius akmenis, Semas Karaklau išgirdo čaižų lojimą — tai buvo sargybą einančio šuns signalas.

Kopdamas taku, kurį gerai prisiminė dar iš vaikystės, Karaklau pasuko ten, kur girdėjosi lojimas. Uolos išlankoje, kuri saugojo nuo vėjo ir lietaus, jis rado šunį ir savo sūnų.

Valandėlę jis pastovėjo. Buvo taip tylu, jog galėjai girdėti net kvėpavimą. Paskui tarė:

— Eime, Džou.

Ir tai buvo viskas.

Berniukas paklusniai pakilo ir liūdnas tyliai nusekė paskui tėvą. Ir kartu su šunimi jie ėjo takais per susipynusius viržius, takais, kuriuos jie abu taip gerai žinojo. Kai jie pagaliau pasiekė miestelį, tėvas prašneko vėl:

— Eik dabar namo, Džou, ir lauk manęs. Aš nuvesiu ją Hainsui ir grįžęs norėsiu su tavim pasikalbėti.

Ką tatai reiškė, Džou gerai žinojo. Jis suprato, kad jo pabėgimas sudrumstė šeimos ramybę. O kaip ji skaudžiai buvo sudrumsta, jis patyrė tik sugrįžęs namo ir pamatęs savo motiną. Ji tylėjo, kai jis nusivilko permirkusį Švarką ir pastatė džiūti prie židinio pusbačius. Ji padavė jam vakarienei puoduką garuojančios arbatos ir netarė nė žodžio.

Pagaliau sugrįžo tėvas. Jis atsistojo prie židinio, jo niūrus, šlapias nuo lietaus veidas blizgėjo prieš lempą, o nuo nosies, skruostų ir smakro krito ryškūs, tamsūs šešėliai.

— Džou, — prašneko tėvas. — Ar žinai, ką tu padarei, pabėgdamas su Lese... ką tu padarei motinai ir man?

— Žinau, tėveli.

Tėvas linktelėjo galvą ir giliai atsiduso. Paskui jis atsisegė švarką ir ėmė juostis storą odinį diržą.

Džou tylėdamas žiūrėjo į tėvą. Paskui didžiai nustebo, staiga išgirdęs motinos balsą:

— Nemušk, — sušuko ji. — Sakau, nemušk.

Ji atsistojo priešais tėvą. Dar niekuomet Džou nebuvo matęs jos tokios griežtos kaip dabar. Ji stovėjo akis į akį prieš tėvą. Paskui ji vikriai apsisuko ir tarė:

— Džou, eik į viršų gulti. Tuoju.

Kai Džou paklusniai nuėjo, motina atsigrėžė vėl į tėvą ir ramiu balsu tarė:

— Apie daug dalykų mums reikia pasikalbėti. Aš kaip tik noriu dabar apie tai pakalbėti. Manau, jog laikas kuriam nors pradėti.

Jie abu vėl nutilo, ir tada, kai Džou ėjo pro motiną, jinau paėmė jį už pečių ir šyptelėjo jam. Ji skubiai priglaudė jo galvą prie savęs ir paskui švelniai pastūmėjo laiptų link.

Lipdamas aukštyn, Džou stebėjosi, kodėl taip yra, kad suaugę žmonės būna kaip tik tada supratingi, kai jų pagalba labiausiai reikalinga.

Kitą rytą per pusryčius, kol tėvas sėdėjo prie stalo, nė žodžio nebuvo ištarta apie vakarykštį įvykį.

Džou prisiminė, kad praeitą vakarą, po to, kai jis užlipo laiptais ir jau gulėjo lovoje, jo tėvas ir motina dar ilgai kalbėjosi. Pabudęs po kiek laiko jis išgirdo, kad jie dar tebesikalba. Jis nesuprato, ką jie kalba, o tik girdėjo jų balsus: griežtą ir piktą motinos balsą ir duslų taikingą tėvo balsą.

Bet kai tėvas papusryčiavo ir išėjo į miestelį, motina tarė:

— Džou, aš prižadėjau tėvui, jog pasikalbėsiu su tavim.

Džou išmeigė žvilgsnį į stalą ir laukė.

— Tu žinai, vaikeli, kad blogai padarei, tiesa?

— Taip, 'mamyte. Aš gailiuosi.

— Suprantu, vaikeli, bet kas iš to, kad tu gailiesi po laiko. Nuo to juk niekas nepasikeis. O tu turi gerai įsidėti į galvą, kad negalima nervinti tėvo. Ypač šiuo metu, tiesa?

Ji sėdėjo prie stalo, apkūni, motiniška, ir žiūrėjo į sūnų. Paskui jos žvilgsnis nuklydo į tolumą.

— Matai, Džou, laikai pasikeitė. Ir tu turi tą visuomet prisiminti. Tavo tėvas dabar turi daug rūpesčių. Tu esi jau nemažas vaikas, turi dvylika metų, o kai truputį paaugsi, suprasi viską dar geriau. Dabar mums sunku sudurti galą su galu. Šuns išlaikymas daug kainuoja, norint jį gerai šerti. Lesė turėjo gerą apetitą, ir išlaikyti ją kaip reikiant šiandieną būtų sunku. Supranti dabar?

Džou pamažu linktelėjo galvą. Jis dar ne viską suprato. Jis norėjo paklausti, kodėl jie negali pažvelgti jo akimis. Bet motina meiliai glostė jo petį, jos ranka buvo tokia švari, žvilganti, švelni, toji ranka, kuri minkydavo duoną ir kuri taip vikriai judėdavo, kai nerdavo arba adydavo kojines.

— Buk geras vaikas, Džou. — Staiga jos veidas nušvito.— O jei kurią nors dieną vėl viskas pasikeis ir sugrįš geri laikai, tada pirmoje eilėje pasistengsime nupirkti tau kitą šunį. Gerai?

Džou nesuprato, kodėl avižinė košė, kurią jis valgė, staiga pasidarė sprangi.

— Bet aš nenoriu kito šuns,— sušuko jis.— Niekuomet! Aš nenoriu kito šuns.

Jis norėjo pridurti: „Aš noriu tik Lesės“ Bet nieko nepasakė, nes jautė, kad tais žodžiais užgaus motiną. Todėl jis pasigriebė kepurę ir išbėgo į gatvę, kuria vaikai eidavo į mokyklą.

SEPTINTAS SKYRIUS

DIDŽIAUSIAS TURTAS SAŽINE

Buvo lygiai taip, kaip motina sakė. Reikalai klostėsi kitaip negu anksčiau. Džou kiekvieną dieną tą vis labiau pajusdavo. Visų pirma Lesė nebeateidavo prie mokyklos vartelių. Kunigaikščio šunininkas tikriausiai sugalvojo tokias kliūtis, kurių ji nebepajėgdavo nugalėti.

Kiekvieną dieną, išėjęs iš mokyklos, Džou su didele viltim įbesdavo akis į tą vietą prie vartelių, kur jo visuomet laukdavo Lesė. Bet jos ten nebūdavo.

Per pamokas mokykloje Džou stengdavosi galvoti apie mokslą, bet jo mintys visuomet sukdavosi apie Lesę. Jis kovodavo su tomis mintimis ir pasiryždavo daugiau jos nebelaukti. Bet, kai po pamokų eidavo per mokyklos kiemą, jo akys visada krypdavo prie vartelių.

Jos niekuomet ten nebūdavo, ir todėl gyvenimas buvo ne toks kaip anksčiau. Ir ne vien tik dėl Lesės. Džou jautė, kad ir daug kas buvo ne taip, kaip anksčiau. Jis pastebėjo, kad jo tėvai bardavo jį dabar dėl tokių dalykų, dėl kurių seniau nesakydavo nė žodžio. Kartais valgant motina žiūrėdavo, kaip jis dedasi cukrų į arbatą. Ji prikašdavo lūpą, o kai kada net ir pasakydavo:

— Nedėk tiek daug cukraus, Džou. Taip... taip... nesveika valgyti tiek daug cukraus. Taip, nesveika.

Jau kiek laiko jo motina atrodė vis blogai nusiteikusi. O anksčiau to irgi nebūdavo.

Vieną šeštadienį motina, rengdamasi eiti į miestelį šio to nusipirkti, staiga pasidarė kažkokia keista. Ir vien tik dėl to, kad Džou paprašė nupirkti jautienos kepsniui.

— Kodėl mes sekmadieniais nevalgome keptos jautienos, mama.... ir pudingo? Jau taip seniai valgėme ir viena ir antra. Man tiesiog seilė varva, kai aš apie tai pagalvoju.

Seniau tėvai didžiudavosi jo puikiu apetitu. Jie juokaudavo, sakydami, kad Džou galīs suvalgyti kaip dramblys, ir jam visuomet duodavo, kai jis paprašydavo daugiau. Bet šį kartą motina nesijuokė ir nieko neatsakė. Ji pastovėjo valandėlę, paskui metė ant žemės tinklelį ir, netarusi nė žodžio, nubėgo laiptais į miegamąjį. O tėvas kiek pažiūrėjo į laiptus, paskui staiga pašoko nuo kėdės, pasičiupo kepurę ir išėjo, smarkiai užtrenkdamas duris.

Daug kas buvo ne taip, kaip anksčiau. Dabar dažnai pasitaikydavo, kad, įėjęs į vidų, Džou rasdavo savo motiną ir tėvą piktai žvilgčiojančius į kits kitą. Tuo momentu, kai jis įeidavo, jie nutildavo, bet iš jų veidų galėdavai lengvai atspėti, kad jie ką tik buvo susiginčiję.

Kartą, vėlai vakare, jis pabudo iš miego ir išgirdo tėvus, kalbančius virtuvėje. Jų balsai nebuvo tokie ramūs, kokie paprastai būdavo seniau, gerais laikais. O buvo kažkokie keisti ir pikti. Kai kada jie pasidarydavo ypač garsūs, ir Džou galėdavo aiškiai girdėti tėvo žodžius.

— Aš tau sakau, jog apėjau visą apylinkę, net kojos paskaudo, ir niekur nieko nelaimėjau.

Paskui tėvas nutilo, ir Džou išgirdo motinos balsą, staiga daug švelnesnį ir guodžiantį.

Daug kas buvo ne taip, kaip seniau. Iš tikrųjų, tiek daug kas buvo pasikeitę, jog Džou ėmė manyti, kad nieko nebeliko iš seniau. Ir jo mintys vis sugrįždavo prie vieno dalyko — prie Lesės.

Kai jie turėjo Lesę, namuose buvo jauku, malonu ir miela. Dabar, kai jos nebėra, viskas buvo blogai. Taigi, atsakymas paprastas. Jei tik sugrįžtų Lesė, vėl viskas būtų kaip buvę.

Džou dažnai apie tai galvojo. Motina prašė jį pamiršti Lesę, bet jis negalėjo. Jis galėjo tik apsimesti negalvojęs ir nekalbėti apie ją, bet galva buvo pilna tikrai jos.

Lesė buvo gyva jo vaizduotėje. Jis sėdėdavo mokyklos suole ir svajodavo apie ją. Jis galvodavo, kad gal vieną dieną — vieną dieną — išsipildys jo svajone, — jis išeis iš mokyklos ir ras ją vėl belaukiančią prie vartelių. Jis taip puikiai įsivaizdavo ją, lyg ji būtų čia pat: gelsvą kailį, spindintį saulėje, šviesias žvalias akis, į priekį atmetas ausis, besistengiančias išgirsti šeimininko balsą greičiau, negu jį išvys jos silpnos akys. Ji vizgindavo uodegą, sveikindama jį, ir jos lūpos iš laimės prasišiepėdavo.

Paskui jie bėgdavo namo namo namo per miestelį, bėgdavo linksmi kartu.

Taip svajodavo Džou. Jeigu jis ir negalėjo kalbėti apie Lesę, tai jis visą laiką svajodavo apie ją ir tikėjosi, kad kurią nors dieną.

Jau buvo pradėję temti, anksti kaip visad šiaurinėj Anglijoj, kai Džou grįžo iš mokyklos. Įėjęs vidun jis pamatė, kad tėvas ir motina žiūri į jį.

— Kur taip ilgai buvai? — paklausė motina.

Jos balsas buvo griežtas ir aštrus. Džou pastebėjo, kad' jie vėl kalbėjosi — kalbėjosi, kaip visada tomis dienomis, nekantriai ir piktai.

— Buvau paliktas po pamokų,—tarė Džou..

— O ką tu padarei, kad tave paliko po pamokų?

— Mokytojas liepė man sėstis, o aš neišgirdau. Motina įrėmė rankas į šonus.

— O ką tu darei, stovėjai?

— Aš žiūrėjau pro langą.

— Pro langą. O kodėl tu žiūrėjai pro langą? Džou stovėjo tylėdamas. Kaip jis galėjo pasiaiškinti?

Geriausia buvo tylėti.

— Girdėjai, ko tavęs motina klausė? Tėvas stovėjo piktas. Džou linktelėjo galvą.

— Na, tai atsakyk jai. Ko tu žiūrėjai pro langą pamokų metu?

— Negalėjau iškentėti.

— Negalėjai iškentėti. Ką tai reiškia, negalėjai iškentėti?

Džou pajuto atsidūręs beviltiškoje padėtyje, nes net tėvas, kuris paprastai suprasdavo jį, dabar supyko ant jo. Jis nė nepajuto, kaip iš jo burnos ėmė sprūsti žodžiai.

— Aš negalėjau susilaikyti. Buvo beveik ketvirta valanda. Buvo laikas jai atvykti. Išgirdau šunį lojant. Balsas buvo panašus į Lesės. Pamaniau, kad tai ji, tikrai pamaniau. Negalėjau iškęsti. Aš tiesiog nepagalvojau, ką darau, mama. Tikrai. Pažvelgiau pro langą. Norėjau pamatyti, ar tai ne ji, ir neišgirdau, kaip misteris Timsas liepė man atsisėsti. Aš pagalvojau, kad tai Lesė — bet tai buvo ne ji.

Džou išgirdo, kaip motina, netekusi kantrybės, ėmė garsiau rėkti.

— Lesė, Lesė, Lesė! Jeigu tik išgirsiu vėl minint jos vardą... Nejaugi niekuomet nebebus taikos ir ramybės mano namuose?!

Net motina negalėjo jo suprasti!

Džou tai labiausiai įskaudino. Kad nors motina būtų supratusi jį! Momentas buvo jam per sunkus. Jis pajuto, kaip kraujas ėmė mušti į galvą. Džou staiga apsisuko ir išdūmė pro duris lauk. Jis pasileido bėgti sodo takeliu, nors buvo jau visiškai sutemę. Jis vis bėgo ir bėgo — iki pat viržyno. Ir bėgdamas vis galvojo, jog niekuomet nebebus gerai.

Viržyne jau buvo tamsu, kai Džou išgirdo žingsnius ir savo tėvo balsą.

— Ar tai tu, Džou?

— Taip, tėveli.

Tėvas nebeatrodė piktas. Vaikino širdis staiga palengvėjo, kai jis šalia savęs pamatė aukštą ir stiprią tėvo figūrą.

— Buvai pasivaikščioti, Džou?

— Taip, tėveli, — atsiliepė Džou. Džou suprato, kad tėvui buvo sunku, kaip jis pats sakydavo, „užmegzti pokalbį“. Ir praėjo daug laiko, kol jis vėl prašeko.

Jis pajuto, tėvo ranką ant savo peties, ir jie kartu nuėjo per lygumą. Ilgą laiką ėjo tylėdami. Tarytum vien dėl to laimingi, kad drauge. Paskui Džou tėvas ėmė kalbėti.

— Tokiu laiku pasivaikščiojimas puikiausias dalykas, ar ne tiesa, Džou?

— Taip, tėveli.

Tėvas linktelėjo galvą. Jis atrodė patenkintas savo klausimu ir sūnaus atsakymu. Žingsniavo laisvai, ir Džou stengėsi žergti plačiau, kad neatsiliktų nuo tėvo, kuris ėjo dideliais tvirtais žingsniais. Taip tylėdami jie užkopė ant nedidelio kalniuko, ir jų kojos ėmė atsimušti į akmenis: jie buvo pasiekę uolas. Paskui susėdo ant uolos krašto. Iš debesų išniro mėnulio ragelis, ir jie priešais išvydo nusitiesusi viržyną.

Džou matė, kaip tėvas įsikando savo trumpą molinę pypkę ir išsiblaškęs ėmė ieškoti kišenėse tabako. Supratęs ką daro, liovėsi ieškojęs ir ėmė traukti tuščią pypkę.

— Neturite tabako, tėveli? — paklausė Džou.

— Neturiu, vyruti. Bet ir nereikia, dabar kiti laikai, ir... aš nustojau rūkyti.

Džou suraukė antakius.

— Todėl, kad dabar esame neturtingi ir nėra už ką nusipirkti tabako?

— Ne, vyruti, mes nesame tokie neturtingi,— tarė tėvas tvirtu balsu.— Tik, matai, laikai ne tokie, kaip seniau... Ir, be to, aš per daug rūkiau. Man bus į sveikatą, jei truputį susilaikysiu.

Džou susimąstė. Sėdėdamas tamsoje šalia tėvo, jis suprato, kad tėvas taip kalbėjo, kad tik jo neapsunkintų. Jis žinojo, kad tėvas jį saugoja nuo suaugusiųjų rūpesčių. Staiga jis pajuto dėkingumą tėvui, augalotam ir stipriam žmogui, kuris atsekė paskui sūnų į viržyną, norėdamas paguosti.

Jis palietė tėvo ranką.

— Nepyksti ant manęs, tėveli, tiesa?

— Ne, sūneli, joks tėvas negali rimtai supyksti ant savo vaiko. Jis tik nori, kad vaikas suprastų, kokia iš tikrųjų yra padėtis. Stai ką aš norėjau pasakyti. Negalvok, kad mes esame negailestingi tau. Mes nenorime tokie būti. Tik žinok, visų svarbiausia, kad žmogus būtum sąžiningas. Ir niekuomet to nepamiršk, nesvarbu, kaip begyventumei. Stenkis visuomet būti doras.

Džou sėdėjo tylėdamas, o jo tėvas kalbėjo lyg pats sau, nedarydamas jokių mostų, visiškai ramiai, ir jo žodžiai skrido į nakties tamsą.

— Ir kai žmogus nedaug ką turi, tuomet jis dar labiau įsikibęs dorumo — nes tai viskas, kas jam liko. Svarbu, kad jis būtų doras. Ir keistas dalykas yra sąžinė. Ji neturi dviejų kelių, o tiktai vieną. Sąžinė yra sąžinė, supranti?

Džou ne visai suprato, ką tėvas turėjo galvoje. Bet jis žinojo, kad tai labai svarbu jo tėvui, jeigu jis tiek apie tai kalba. Paprastai, tėvas buvo nekalbus ir sakydavo tik „taip“ arba „ne“, o dabar jis pasidarė toks iškalbingas. Ir kažkaip Džou pajuto reikšmę to, ką tėvas stengėsi išaiškinti jam.

— Matai, Džou. Septyniolika metų aš išdirbau Kla-robelos šachtoje. Septyniolika metų. Mačiau gerų laikų, kai darbo būdavo iki valiai, ir blogų, kai darbo trūkdavo, kol pagaliau užsidarė paskutinė šachta. Ir buvau geras angliakasy, tą gali paliudyti kiekvienas mano draugas. O per šitą septyniolika metų turėjau daugybę draugų, kurie dirbo drauge su manim. Bet, vyruti, nerasi jų tarpe nė vieno, kuris galėtų pasakyti, kad per visą laiką Semas Karaklau paėmė ne savo daiktą arba pasakė netiesą. Atsimink tai gerai, Džou. Visoje Vest-Raidingo apylinkėje nėra žmogaus, kuris paliudytų, kad Karaklau kada nors pasielgė nedorai.

Ir tas dorybes, kurias išsineši iš tėvų namų, reikia saugoti kaip savo akį. Sąžinė žino tik vieną kelią. Dviejų negali būti. Ir tu esi jau pakankamai didelis ir gali suprasti — jei ką pardavei, gavai pinigų, ir išleidai juos, tai jau baigta. O Lesė parduota, ir viskas baigta...

— Bet, tėveli, ji...

— Ne, ne, Džou. Jau nebepakeisi. Kad ir kažin kiek kalbėtum nebepakeisi — ją pardavėme, paėmėme iš kunigaikščio pinigų, išleidome juos, ir dabar ji priklauso jam.

Valandėlę Šernas Karaklau sėdėjo tylėdamas. Paskui kalbėjo toliau lyg pats sau:

— Ir gerai, kad taip atsitiko. Kitos išėities nebuvo, sunku buvo ją išlaikyti. Toks šuo kaip Lesė suėda beveik ne mažiau už didelį vaiką.

— Bet anksčiau mes pajėgdavome ją išmaitinti.

— Taip, Džou, bet tu turi žinoti, kaip yra. Anksčiau aš dirbau, o dabar, turiu tau prisipažinti, esu bedarbis ir gaunu tik bedarbio pašalpą. Iš tokių pajamų šuns išlaikyti negalima... neužtenka net šeimos išlaikymui. Ir todėl Lesei geriau, kad ji ne čia. Pagalvok, vyruti. Juk nenorėtum, kad Lesė vaikščiotų alkana, sulysusi ir nusmurgusi. Juk nenorėtum, kad ji atrodytų kaip šunys tų kalnakasių, kurie, neturėdami iš ko, vis tiek laiko juos.

— Bet ji nebūtų alkana, tėveli. Mes ją išlaikytume. Man nėra reikalo tiek daug valgyti.

— Ne, Džou, šitaip negalima galvoti. Valandėlę abu nutilo, paskui tėvas prabilo vėl:

— Klausyk, vyruti. Tu labai myli Lesę, tiesa?

— Juk žinai, tėveli, kad myliu.

— Na, gerai. Jeigu tu ją myli, tai turi džiaugtis, kad Lesė dabar geros rankose. Tik pagalvok, Džou, ji gauna paėsti iki soties, turi atskirą būdą, erdvę aptvarą, kuriame gali bėgioti, ir visi rūpinasi ja. Matai, vyruti, ji dabar gyvena kaip kunigaikštystė nuosavuose rūmuose su puikiu sodu. Ar ne puikus jos gyvenimas?

— Bet, tėveli, ji būtų laimingesnė, jei... Tėvas sušniokštė supykęs.

— Ak, Džou! Nebeturėk jokių vilčių. Sakau tau — išvyk iš galvos tokias mintis, nes tu jos daugiau niekuomet nebepamatysi.

— Bet ji gali vėl pabėgti...

— Ne, vyruti, ne! Tai buvo paskutinis kartas. Per daug sykių ji buvo pabėgusi. Daugiau ji nebepabėgs... niekuomet nepabėgs.

Džou prisivertė paklausti.

— Ką jie jai padarė?

— Nagi, paskutinį kartą, kai aš nuvedžiau ją atgal, kunigaikštis labai supyko ant manęs, ant manęs, ant Hainso ir aplamai ant visų. Ir aš išiutau ant jo, nes nesu jam skolingas nė penso ir, kunigaikštis ar ne kunigaikštis, aš išdrožiau jam tiesiai į akis — jei Lesė dar kartą pabėgs, jis daugiau jos nebematys. O jis pasakė, kad Lesė daugiau nebepabėgs, nes jis nugabens ją į savo dvarą Škotijoje. Ketina ją ruošti parodai. Hainsas jau išvyko su Lese ir šešiais kitais parodiniais šunimis. Po parodos Lesė sugrįš į Škotiją, ir Jorkšyre jos daugiau nebebus. Taip ji ten pasiliks visam laikui; palinkėk jai laimės ir viso gero. Namo ji daugiau nebegrįš. Aš neketinau tau to pasakoti, bet bus geriau, jei tu viską žinosi. Taip jau yra, ir su tuo turi susitaikinti. Jei ko gyvenime negalima pakeisti, tai tą, vaike, reikia kantriai iškęsti. Tad būk vyras, ir niekuomet daugiau nebekalbėkime apie Lesę, ypač motinai girdint.

Džou susijaudino ir klupdamas leidosi taku nuo uolų. Tėvas jo neguodė, tik ėjo šalia per viržyną, ir vis traukė tuščią pypkę. Tik tada, kai jie buvo netoli miestelio ir pamatė apšviestus langus, tėvas vėl prašneko.

— Prieš įeinant į vidų, Džou,— tarė jis,— noriu, kad tu pagalvotum apie savo motiną. Tu esi jau nemažas, stenkis būti vyras ir suprasti ją. Moteriškės, Džou, tai ne vyrai. Jos visą dieną praleidžia namuose ir stengiasi šeiminkauti kaip galima geriau. Ir jeigu ko trūksta — jos ilgą laiką apie tai kalba. Ir kai gyvenime nepasiseka, jos labai paima į galvą ir vyrams nepagaili karčių žodžių. Bet jeigu vyras turi nuovoką, jis joms daug ką atleidžia, nes žino, kad moteris nieko rimto negalvoja, kai ji savo vyrą graužia ir laido liežuvį. Tad negalvok blogai apie motiną, kai ji bara mane arba kartais tau pasako kokį nemalonų žodį. Dabar ji turi daug rūpesčių, ir kartais jai pritrūksta kantrybės. Todėl abu turime būti kantrūs, Džou, tu ir aš. O jei — vieną gražią dieną — viskas pasikeis į gera ir gyvenimas kitai susiklostys. Tu supranti, vyruti?

Tėvas apkabino sūnų ir stipriai suspaudė jo ranką, padrašindamas jį.

— Taip, tėveli,— tarė Džou.

Jis valandėlę stabtelėjo ir pažvelgė į miestelio apšviestus langus.

— Tėveli, — paklausė jis staiga, — ar labai toli Škotija?

Tėvas sustojo ir stovėjo, nuleidęs galvą ant plačios krūtinės. Jis kvėpavo giliai, liūdnai.

— Tolimas, labai tolimas kelias, Džou. Toks tolimas, jog neįmanoma jo nueiti. Taip, dargi labai tolimas kelias.

Paskui jie liūdni sugrįžo namo.

A Š T U N T A S S K Y R I U S

BELAISVE SKOTUOS KALNUOSE

Tiesą sakė Semas Karaklau savo sūnui — iš Grynel Bridžo miestelio Jorkšyre, iki kunigaikščio Radlingo dvaro Škotijos kalnuose buvo labai tolimas kelias. Perdaug tolimas, kad kas ryžtųsi jį nueiti pėsčias.

Norint ten patekti, reikia vykti beveik tiesiai į šiaurę, pirmiausia per Jorkšyro grafystės viržynus ir lygumas; tada, pasukus kiek į rytus, reikia keliauti per dykumas, o po to per derlingus žemės ūkio rajonus. Jeigu važiutumėte traukiniu, pro langus iš dešinės pusės pamatytumėte Siaurės jūrą, kurios paviršius tviska tarp aukštų uolų. O kairėje pusėje pamatytumėte senovinių miestų bokštų viršūnes, toliau dūmų uždangas virš Da-remo pramoninių centrų, kur dideli laivai stovi upės žiotyse ir anglis traukiniais plaukia į uostų dokus.

Kelionėje jus greit ima gaubti tamsi naktis, nes šis kraštas yra gerokai šiaurėje, kur saulė anksti nusileidžia ir vėlai pateka. Bet jūsų traukinys dumia vis tolyn ir tolyn; kaukdamas tamsoje jis lekia per tiltus, perkerta upes ir pagaliau pasiekia Tvydo upę, o tai reiškia, kad jūs palikote Angliją ir atsidūrėte Škotijoje.

Visą naktį dumia traukinys, pravažiuodamas pramoninius Žemutinės Škotijos miestus, kur aukštakros-nys ir liejyklos tamsoje žėruoja daug skaisčiau negu dieną. Visą naktį jūsų traukinys riedės per didžiulius tiltus, nešdamas jus per labai plačias upių žiotis, kurias škotai vadina „tirtais“.

Rytmetį jūsų traukinys vis dar dumia, tik dabar kraštovaizdis jau kitoks. Nebematyti dūmuose paskendusiu miestų. Vietoje jų išvysite gražią Škotijos žemę, apie kurią poetai dainavo išstisus šimtmečius: mėlynus kalnus, ežerus žaliuojančiais krantais ir banguojančias pievas, kuriose piemenys gano avis.

Traukinys važiuoja tolyn ir tolyn, kraštas darosi dykesnis ir dykesnis, kalvos labiau grublėtos, ežerai labiau apaugę miškais. Vaizdas darosi nykesnis ir nykesnis — prieš akis didžiuliai viržynų plotai, po kuriuos klajoja elniai ir kuriuose retai sutinkamas žmogus. Jūs važiuojate vis tolyn ir tolyn, iki Siaurinės Škotijos iškyšulio.

Toli šiaurėje yra didžiulis kunigaikščio Radlingo dvaras. Niūrus akmeninis pastatas žvelgia per jūrą į Šetlando salas, — į tuos nykius uolėtus žemės sklypelius, kur gyvenimas yra toks sunkus ir klimatas toks žiaurus, kad gamta turėjo pritaikyti gyventojus prie tenykščių sąlygų, kad jie galėtų išsilaikyti; kur arkliai ir šunys mažo ūgio, bet nepaprastai tvirti, nes kitaip jie negalėtų gyventi tokiaime niūriame krašte, kur toks atšiaurus klimatas.

Ir tenai, toli šiaurėje, buvo Lesės naujieji namai. Čia ji buvo gerai šeriama ir rūpestingai prižiūrima. Ji gaudavo geriausią maistą. Kiekvieną dieną būdavo šukuojama ir valoma šepečiu ir mokoma grakščiai stovėti, kad kurią nors dieną galėtų vykti į stambias parodas ir pelnyti kunigaikščiui Radlingui ir jo šunidėms dar daugiau garbės.

Ji kantriai klausydavo visų Hainso įsakymų, lyg žinodama, kad bet koks pasipriešinimas būtų betikslis. Tačiau kiekvieną popietę, prieš pat ketvirtą valandą joje kažkas pabudavo, neleisdavo jai nustigti vietoje ir versdavo bėgti. Ji draskydavo aptvaro vielas arba puldavo į tvorą, mėgindama peršokti ją.

Ji nebuvo pamiršusi.

Vieną giedrą šaltoką dieną, — tokios dažniausia išaušta Škotijos aukštumose — kunigaikštis Radlingas išjojo pasijodinėti. Šalia jo ant savo žvalaus arkliuko jojo Priscila. Jos arklys rietė sprandą ir linksmi risnojo.

— Laikyk pavadžius, — subaubė kunigaikštis. — Patempk truputi pavadžius. Žiūrėk, kaip reikia daryti. Štai kaip.

Priscila nusišypsojo. Jos senelis laikė save taip išmanančiu apie gyvulius, jog jodamas neištvėrdavo nepadaręs daugybės nurodymų. Bet iš tikrųjų jis didžiavosi savo anūkės jojimu, ir Priscila tą suprato.

— Žinok, kam gamta davė tau rankas ir kojas, — suriaumojo jis. — Kojas — varyti arkli, o rankas valdyti jį. Jojant dirba ir kojos, ir rankos.

Kunigaikštis išsitiesė balne ir norėjo parodyti, kaip reikia joti, bet jo tvirtas sartis kantriai risnojo toliau, nekeisdamas nei žingsnio, nei pozos. Iš tikrųjų, jei kunigaikštis būtų turėjęs valios, tai, nors ir senas, būtų jojęs risčiausiu žirgu iš savo arklidės; bet visa jo šeima, lyg kokie susitarę sąmokslininkai, jam leido~ joti tik ramiau ir negreitu arkliu, kuriuo dabar jis ir jojo; Priscila žinojo tai, todėl ji linktelėjo galva, lyg jo rambus arklys būtų didingai įsitempęs ir pradėjęs eikliai bėgti.

— Ak, dabar suprantu, ką nori pasakyti, seneli, — tarė Priscila.

Kunigaikštis laimingas išpūtė krūtinę. Tą valandėlę jis tikrai jautėsi laimingas. Žiloje senatvėje maža kas teikdavo jam tiek džiaugsmo, kaip jo anūkė, ir pačios maloniausios jam buvo tos dienos, kai jis su ja jodinėdavo arba vaikštinėdavo po šiaurinę dvarą.

— Žiūrėk, koks oras! Puikus, nuostabus!

Šiuos žodžius jis sušuko taip didžiudamasis, lyg nuo jo vieno, kunigaikščio Radlingo, būtų priklausęs lengvas vėjelio dvelkimas ir maloni saulutės šiluma.

— Visą vasarą praleisime čionai, — tarė jis patenkintas. — Visą vasarą. O paskui, rudenį, vėl sugrįšime į Jorkšyrą. Ten irgi smagiai praleisime laiką kartu.

— Bet aš rudenį išvažiuosiu į mokyklą. Būsiu toli, Šveicarijoje, seneli!

— Šveicarijoje!

Kunigaikštis susuko tą žodį tokiu griausmingu balsu, kad Priscilos arkliukas vikriai pašoko keletą suolių į šalį.

— Bet aš turiu eiti į mokyklą, seneli.

— Tauškalai,— sugriaudė kunigaikštis.— Siųsti mergaites mokyklon į svetimas šalis... mokyti jas plepėti užsienio kalbomis kaip papūgas. Niekuomet negalėjau suprasti, kuriems galams tokie dalykai, kaip užsienio kalbos... O jei jos yra, tai kam žmogus, turįs bentkiek sveiko proto, stengiasi išmokti jomis plepėti. Pa' Imkite, pavyzdžiui, Itad ir mane. Anglų kalbos man vi¹ siškai pakanka. Per visą savo gyvenimą niekuomet nė žodžio neištariau kita kalba ir puikiai be jos apsiėjau, tiesa?

— Bet juk nenorėtum, seneli, kad aš užaugčiau neišauklėta, tiesa?

— Neišauklėta. Tu esi pakankamai išauklėta. Visos tos šių dienų nesąmonės nėra auklėjimas... Mokyti mergaitę tarškėti kaip papūgą kokia nors beprasmiška kalba, kurią tik svetimšalis gali suprasti. Šių laikų nesąmonės — štai kaip aš tai vadinu. Kai aš buvau jaunas, merginos buvo mokomos prideramai.

— Ką tai reiškia — „prideramai“, seneli?

— Tai reiškia, kad jos buvo mokomos šeiminkauti namuose. Mano laikais mergaitės buvo pratinamos atlikti savo pareigas — prideramai šeiminkauti namuose. Šiandieną jų galvos prikėšamos nesąmonių. Fui, ta jaunoji karta. Akiplėšos. Visuomet prieštarauja vyresniesiems. Jokios pagarbos seniems — štai kokie jie yra. Tu taip pat prieštarauji man... taip, bet aš už-draudžiu tau prieštarauti. Aš nepakešiu daugiau akiplėšiško! Juk tu esi akiplėša, tiesa?

— Taip, seneli.

— Taip? Taip? Ir tu drįsti man taip sakyti į akis?

— Aš turiu pasakyti, seneli. Pats ką tik pasakei, kad nedirščiau jums prieštarauti. O jei pasakyčiau „ne“, tuomet prieštaraučiau jums, tiesa?

— Hm! — sumurmėjo kunigaikštis.— Hmm! Paskui jis išdidžiai pasiglostė savo ilgus baltus ūsus,

lyg būtų laimėjęs mūšį. Jis pažvelgė į savo anūkė, kurios ilgi lino spalvos plaukai vilnimis krito iš po kelioninės skrybėlaitės ant nertiniu apgaubtų pečių. Kuni-

gaikštis sukosėjo, suprunksštė ir vėl pasiglostė ūsus, paskui nusišypsojo ir linktelėjo galvą.

— Tu esi akiplėša, — tarė jis. — Bet iš tavęs dar galima šio to tikėtis. Žinai, tu esi lygiai tokia pat, koks aš buvau tavo metų. Tu panaši į mane, štai kokia tu. Atsigimei į mane... tu, vienintelė iš visos šeimos! Todėl dar teiki vilčių.

Arklių kanopos atsimušė i akmenimis grįstą arklidžių kiemą, ir kunigaikštis sušniokštė, kai arklininkas atbėgo pasitikti jų.

— Negriebk už apinasrio, žmogau, — sušuko jis arklininkui. — Nepakenčiu, jei kas, man lipant žemėn, laiko arklį. Aš lengvai nulipu nuo arklio ir be kieno nors pagalbos.

Triukšmaudamas ir irzdamas senu papratimu, kunigaikštis nulipo nuo arklio, o Priscila paleido balno pavaržą ir nuvedė savo poni į arklidę.

— O, taip, tai gerai! — sušuko jis labai patenkintas.— Jei mergaitė nemoka pašerti ir pabalnoti arklio, jai neturi būti leidžiama joti. O kai pati nemokėsi, tai niekuomet negalėsi ir kitų pamokyti tinkamai tuos darbus atlikti. •

Gerai nusiteikęs senis ėjo su savo anūke palei arklides didžiųjų rūmų link. Eidama pro žemą akmeninį pastatą, Priscila sustojo. Priešais tą pastatą buvo aptvarai šunims; ir kiekviename Šokinėjo ir lojo šuo, tartum pasiutęs. Tik viename aptvare buvo ramu. Jame buvo uždarytas gražus margas aviganis šuo. Jis nei lojo, nei šokinėjo, tik stovėjo ir, galvą pakreipęs i pietus, žiūrėjo

Tai škotų aviganis. Kodėl jis pririštas grandine, seneli?

Kunigaikštis priėjo arčiau ir išmeigė savo žvilgsni į šunį: Akimirką jis patylėjo, paskui, lyg jame būtų kas sproges, sugriaudė tokiu balsu, jog arklidės ir šunų būdos sudundėjo kaip perkūno trenktos.

— Hainsai! Hainsai! Kur jis lindi? Kur jis yra?

— Ateinu, sere, ateinu,— pasigirdo iš kitos pusės bėgančio šunininko balsas...— Esu, sere. Mane šaukėte, sere?

Kunigaikštis buvo taip įsiutęs, jog visas drebėjo.

— Žiūrėk, kad man niekuomet nepasirodytumei taip iš užpakalio,— suriko kunigaikštis.— Kodėl tas šuo pririštas grandine?

— Nagi, nagi... aš turėjau ją pririšti grandine, sere. Ji drasko vielinę tvorą. Aš tasiau ją daug kartų, bet kiekvieną popietę ji vis tą patį daro. Jūs liepėte man prižiūrėti ir...

— Niekada nesakiau, kad reikia pririšti grandine! Nė vienas mano šuo nebūna pririštas grandine — supranti?

— Taip, sere.

— Tad nepamiršk, joks šuo... niekuomet! Kunigaikštis vis drebėjo iš pykčio ir vos neužmynė

Priscilai ant kojos. Jis pažvelgė į ją, kai jinai patempė ją už rankovės.

— Seneli, Lesė kažkodėl blogai atrodo. Ji per mažai juda. Ar ji negalėtų eiti su mumis pasivaikščioti? Ji tokia maloni.

Kunigaikštis papurtė galvą.

— To negalima daryti, mano brangioji. Ji niekuomet neįgautų formos.

— Formos?

— Taip. Juk aš ją ketinu išstatyti parodoje. Tai puikus eksponatas. O jei mes leisime jai laisvai bėgioti. Ech! Jos kailis bus pilnas dyglių, sudraskytas, suluošintos kojos... Supranti, kad negalima.

— Bet jai reikia šiek tiek pajudėti, tiesa?

Abu jie žiūrėjo į Lesę už vielinės tvoros. O ji stovėjo, nekreipdama į juos dėmesio — lyg ji būtų buvusi karalienė, o jie tokios žemos būtybės, kurių ji net negalėjo pastebėti.

Kunigaikštis pasitrynė smakrą.

— Taip, ji turėtų truputį daugiau judėti. Reikia pasakyti. Hainsai!

— Klausau, sere.

— Lesei reikia pasivaikščioti, supranti? Kiekvieną dieną ją reikia išvesti pasivaikščioti.

— Bet ji bandys pabėgti, sere.

— Prisirišk ją tada už pasaito, idiote! Tu pats eisi su ja. Žiūrėk, kad ji pasimankštintų. Aš noriu, kad ji gražiai atrodytų.

— Taip, sere.

Kunigaikštis ir Priscila nuėjo rūmų link. Hainsas palydėjo juos piktu žvilgsniu. Kai jie išnyko jam iš akių, jis piktai užsidėjo ant galvos kepurę. Atkaria ranka pasibraukė per burną ir po to kreipėsi į Lesę:

— Ak, šitaip, miledi, nori eiti pasivaikščioti? — tarė jis pašaipiai. — Gerai, aš pasivaikščiosiu su tavim, bet greit tu to nebenorėsi.

Tačiau Lesė nekreipė dėmesio į jo plepalus. Ji stovėjo ir, ištempusi grandinę, žiūrėjo į tolį... žiūrėjo į pietus.

DEVINTAS SKYRIUS

PAGALIAU VĖL LAISVA

Viso to priežastis buvo Lesės laiko pojūtis — tas nepaprastas pojūtis, kuris gyvuliui tiksliai pasako, kelinta valanda.

Jei būtų buvusi kita valanda, Lesė būtų padariusi taip, kaip ji visą laiką buvo mokoma — paklausiusi Hainso ir sugrįžusi pas jį. Bet ji to nepadare.

Tai atsitiko vieno tokio neseniai įsakyto pasivaikščiavimo metu. Lesė paklusniai ėjo paskui Hainso. Ant kaklo buvo užrišta virvutė, bet ji neužbėgdavo į priekį ir nesivilko užpakaly, ir virvutė kabėjo laisvai. Ji ėjo kaip gerai išmokytas šuo — palei pat Hainso kairę koją, ir jos nosis beveik lietė jo kelį.

Viskas būtų buvę gerai, jei Hainsas būtų pamiršęs savo pasipiktinimą už tai, kad buvo priverstas pats atlikti mankštą, jog Lesė gražiai atrodytų. Jis norėjo grįžti gerti arbatos — bet dar norėjo parodyti Lesei, „kas jos šeimininkas“.

Todėl jis visai be reikalo staiga patampė ją už virvutės.

— Gyviau, supranti! — šūktelėjo jis.

Lesė pajuto, kaip staiga užveržė sprandą, ir stabtelėjo. Ji truputį nustebo. Iš savo ilgos dresūros ji prisiminė, jog darė visa, ko iš jos reikalavo. Dabar jai buvo aišku, kad tas žmogus nori kažko kita. Bet ko — ji negalėjo suvokti.

Ir šitą dvejojimo akimirką ji sulėtino savo žingsnius. Hainsas pastebėjo tai beveik džiaugdamasis. Jis atsigręžė ir vėl timptelėjo virvutę.

— Eime. Eime, jei aš tau sakau! — sušuko jis. Išgirdusi jo grąšinantį toną, Lesė pasitraukė atbula. Hainsas vėl timptelėjo virvutę. Lesė padarė taip, kaip tokiu atveju padarytų kiekvienas šuo: Įsirežė ir nuleido galvą.

Hainsas timptelėjo dar smarkiau, ir — kilpa nusimovė nuo Lesės gaivos.

Ji buvo laisva!

Per akies mirksnį Hainsas tai pastebėjo ir pasielgė ne kaip geras šunų augintojas, bet pagal savo būdą. Jis šoko ir norėjo pagriebti Lesę. O tai ir buvo jo didžiausia klaida. Lesė instinktyviai pašoko į šalį, stengdamasi pasprukti nuo jo.

Šis neapdairus Hainso žingsnis Lesei aiškiai parodė, kad ji turi laikytis kaip galima toliau nuo jo. Jei jis būtų iš karto pašnekinęs ją maloniu balsu, ji gal būtų sugrįžusi. Ir jeigu jis būtų liepęs eiti iš paskos, jinai greičiausiai būtų sekusi jį iki šunidės, sulaikoma ne ko kito, o tik išugdyto įpročio klausyti žmogaus.

Tačiau Hainsas tiek nusimanė apie šunis, jog suprato padaręs didelę klaidą ir žinojo, kad jei dar pagrasins, tai dar labiau išgąsdins Lesę. Todėl ėmė elgtis taip, kaip būtų turėjęs pasielgti iš pradžių.

— Eikš, Lese, eik šen, — šaukė jis maloniai.

Lesė stovėjo ir delsė, nežinodama ką daryti. Dresūra liepė jai paklusti, bet ji dar labai gyvai prisiminė, kaip staiga Hainsas šoko ant jos.

Hainsas matė tai. Jis dar labiau sušvelnino balsą, taip tikėdamasis ją prisivilioti.

— Gerute, Lese, kalyte, — čiulbėjo jis saldžiu balsu. — Gera, kalyte... Stovėk vietoje. Nesijudink. Stovėk ten.

Jis priklaupė ant kelio ir spraktelėjo pirštais, norėdamas nukreipti šuns dėmesį. O pats nežymiai po truputi slinko vis artyn.

— Na, stovėk ramiai, — sukomandavo Hainsas. Visas tas mokslas, kurį Semas Karaklau buvo jai

įdiegęs, atrodė, duos dabar savo vaisių. Nors Lesė nemėgo Hainso, bet ji buvo išmokyta klausyti žmonių, kurie jai įsako.

Bet kitas impulsas jai nedavė ramybės, nors jis buvo dar silpnas. Tai buvo laiko pojūtis.

Neaiškus ir miglotas, jis ėmė busti joje. Ji nesuvokė to impulso ir negalėjo apie jį galvoti ir samprotauti kaip žmogus. Jis budo joje pamažu. Ji nerimavo.

Jau laikas — laikas eiti — laikas eiti pas...

Ji stebėjo, kaip Hainsas sėlino vis arčiau prie jos, ir truputi pakėlė galvą.

O Hainsas vis artėjo prie jos. Dar sekundė, ir jis bus taip-arti, kad galės pagriebti ją — panardinti nagus jos tankiuose karčiuose ir laikyti, kol užners vėl virvutę ant kaklo.

Lesė neišleido jo iš akių. Jos nerimas stiprėjo.

Jau laikas — laikas eiti pas...

Hainsas sutelkė visas savo jėgas. Lyg nujausdama pavojų, Lesė pajudėjo iš vietos. Ji vikriai pasitraukė per porą žingsnių nuo Šliaužiančio Hainso. Ji norėjo būti laisva.

— Kad ją kur velnias rautų, — išsprūdo Hainsui. Bet tuojau supratęs klaidą, jis vėl švelniai prabilo.

— Lesyte, stovėk ramiai. Gera kalytė, gera, nejudėk iš vietos. Stovėk ramiai. Ne, nejudėk.

Bet Lesė jo nebeklausė. Tik maža dėmesio dalelyte ji sekė žmogų, besiantinantį prie jos. O visas jos dėmesys buvo sukauptas j augantį nerimą. Ji norėjo laimėti laiko. Ji kažkaip jautė, kad, jei tas žmogus pasieks ją, ji dar kartą nuo jo nukentės.

Ji vėl atsitraukė per keletą žingsnių. Ir tą akimirką, kai Hainsas metėsi pirmyn, Lesė vikriai pašoko į šalį.

Hainsas perpyko ir atsistojo. Jis ėjo link jos, kalbėdamas malonius žodžius. Lesė traukėsi nuo jo, išlaikydama vis tokį pat nuotolį tarp savęs ir žmogaus — tokį nuotolį, kurį gyvuliai taip gerai pažįsta — jis trukdo žmogui staiga pagriebti jį.

Instinktas jai sakė: .

— Laikykis atokiau nuo jo. Neleisk jam pagriebti save. Be to, dar kažkas. Jau laikas — laikas eiti — laikas eiti pas...

Ir tą akimirką Lesė staiga suvokė. Ir suvokė ji aiškiai ir tiksliai kaip laikrodis, jog yra ketvirta valanda be penkių minučių.

Jau laikas eiti pas berniuką.

Ji staiga apsisuko ir ėmė risnoti — risnoti ramiai, lyg būtų turėjusi nubėgti tik kelis šimtus jardų. Nebuvo kas pasako, jog susitikimo vieta už šimtų mylių ir ten nukeliauti buvo galima tik per daugelį dienų. Ji jautė aiškiai ir paprastą pareigą ir stengėsi ją kuo geriausiai atlikti.

Bet staiga užpakaly savęs ji išgirdo Hainsą, kuris bėgo šaukdamas. Ji pradėjo lengvai šuoliuoti, bet nesibaimino, nes buvo tikra, kad tas dvikojis padaras jos niekuomet nepavys. Jai net nereikėjo spartinti žingsnio. Jos stačios ausys pasakė, kaip toli buvo Hainsas. Be to, šunų, kaip ir daugelio kitų gyvulių, akys yra labiau galvos šonuose negu žmonių, ir todėl, tik truputį pasukę galvą, jie gali matyti, kas yra užpakaly jų.

Lesė tarsi mažai kreipė dėmesio į Hainsą. Ji vis bėgo lengvais šuoliais taku per žolę.

Akimirką Hainso širdyje švystelėjo viltis. Gal būt, pagalvojo jis, Lesė pasuks vėl į šunidę.

Bet šunidė, kurioje Lesė buvo uždaryta ir laikoma pririšta grandine, nebuvo jos namai. Šitos vietos ji nekenė. Ir Hainso viltis užgeso, kai jis pamatė, kad Lesė pasuko žvyruotu taku prie pagrindinių vartų.

Hainso širdis vėl ėmė smarkiau plakti iš džiaugsmo. Vartai visuomet būdavo uždaryti, o siena aplink dvaro sodybą buvo aukšta iš atsikišusių granito gabalų. O gal jam dar pasiseks užspeisti ją kampe!

Priscila ir jos senelis grįžo raiti iš žvejų kaimo ir sustojo prie dvaro geležinių vartų.

— Aš atidarysiu vartus, seneli,— tarė mergaitė.

Ji lengvai nušoko nuo balno, o kunigaikštis ėmė bambėti, prieštaraudamas jai. Bet Priscila žinojo, kad jai daug lengviau nultipti nuo arklio ir vėl užšokti ant jo negu seneliui. Nors ir prieštaraudavo, bet buvo jau senas ir, lipdamas kad ir ant ramiausio arklio, pykdavo, šniokšdavo ir stenėdavo.

Užnėrusi pavadį ant rankos, mergaitė atsklendė skląstį ir, užgulusi visu svoriu, palengva atidarė sunkius geležinius vartus.

Ir tik tada ji išgirdo triukšmą. Pažvelgusi į taką, ji pamatė Hainsą, kuris bėgo link jos. O priešais jį bėgo puikus aviganis šuo. Hainsas ėmė šaukti:

— Uždarykite vartus, mis Priscila! Uždarykite vartus! Lesė ištrūko. Neleiskite jai išbėgti! Uždarykite vartus!

Priscila apsidairė. Priešais ją buvo didieji vartai. Jai reikėjo tik uždaryti juos, ir Lesė būtų buvusi sugauta kaip žabanguose.

Ji pažvelgė į senelį. Jis dar nebuvo pastebėjęs to triukšmo. Jo kurčios ausys dar nebuvo pagavusios Hainso spygavimų.

Priscila ėmė stumti vartus. Vienai akimirkai ji iš visų jėgų vėl užgulė juos. Ji neaiškiai išgirdo, kaip senelis ėmė riaumoti, reikšdamas savo protestą. Bet ji pamiršo tai ir įsivaizdavo tik vieną dalyką.

Jos akyse stovėjo kaimo berniukas, truputį aukštesnis negu ji, pasilenkęs prie vielinio aptvaro ir sakąs šuniui: „Pasilik čia visam laikui, palik mus ir namo daugiau nebegrižk.“ Ji tada

suprato, kad nors berniukas tarė tuos žodžius, bet visi jo jausmai, kiekviena jo kūno dalelytė šaukė kaip tik priešingai.

Taip ji ir stovėjo, regėdama tą paveikslą ir girdėdama vėl tuos pačius žodžius, lyg jie būtų buvę dabar pakartoti. O vartų ji dar nebuvo uždariusi.

Jos senelis vis dar niršo, žinodamas, kad vyksta kažkas, ko negali suvokti jo pasenę pojūčiai. Hainsas vis dar šaukė:

— Uždarykite vartus, mis Priscila! Uždarykite vartus!

Priscila pastovėjo valandėlę n enu spręs dama ką daryti, paskui plačiai atvėrė vartus. Pro jos kijas žaibo greitumu praskriejo kažkoks kamuoliukas. Priscila pažiūrėjo į kelią, o juo vienodu žingsniu bėgo šuo, lyg žinodamas, kad laukia ilgas ilgas kelias. Mergaitė pakėlė ranką.

— Iki pasimatymo, Lese! — sušuko ji meiliai. — Iki pasimatymo ir... laimingos kelionės!

Kunigaikštis sėdėjo ant arklio, nežiūrėdamas į keliu bėgantį šunį, o spoksodamas į savo anūkę.

— Kad juos kur velniai rautų, — sušniokštė jis, — kad juos kur velnias rautų!

DEŠIMTAS SKYRIUS

DIDŽIOSIOS KELIONES PRADŽIA

Jau brėško vakaras, kai Lesė bėgo dulkėtu keliu. Dabar ji risnojo lėčiau ir bėgo nebe taip ryžtingai. Valandėlei ji sustojo ir vėl atsigrėžė į tą pusę, iš kurios buvo atbėgusi. Ji pakėlė galvą, nes buvo visai suglumusi.

Laiko pojūčio traukos ji nebeteko. Šuo neišmano apie žemėlapius ir atstumus kaip žmogus. Šiuo laiku ji jau turėjo sutikti berniuką, ir dabar jie abu keliautų namo — namo valgyti pavakarių.

Jau buvo laikas valgyti. Gyvenimo ritmas pasakė jai tai. Ten, šunidėje, būtų dubenėlis sriubos ir puikus jautienos gabalas. Bet šunidėje buvo taip pat ir grandinė, kuri šunį įkalina.

Lesė stovėjo abejodama, ir tada kitas jausmas pabudo joje. Tai buvo namų ilgesys — vienas iš stipriausių gyvulių instinktų. O namai tai ne šunidė, iš kurios ji neseniai pabėgo. Jos namai buvo tas mažytis namelis, kur ji gulėdavo ant kilimo priešais židinį, kur buvo jauku, šilta, kur malonūs balsai ir švelnios rankos glamonėdavo ją. Ir dabar, paklydusi, kaip tik ten ji ir norėjo sugrįžti.

Ji pakėlė galvą, kai tikrųjų namų ilgesys pabudo joje. Ji uostė vėjelį, lyg norėdama sužinoti, kuria kryptimi bėgti. Paskui jau nesvyruodama ji pasuko keliu į pietus. Neklauskite jokios žmogiškos būtybės paaiškinti, iš kur Lesė žinojo tai. Gal būt, prieš tūkstančius metų, kol dar žmogus nebuvo „išlavinęs" savo smegenų, jis irgi turėjo tokį pat instinktą, bet jei ir turėjo, tai dabar nebeturi. Kad ir labai išsivystę žmogaus smegenys, jis negali pasakyti, kodėl paukštis ar gyvulys, nugabentas tamsiame krepšyje už daugelio mylių ir paskui paleistas, patraukia tiesiai į savo namus. Žmogus tik žino, kad gyvuliai gali padaryti tai, ko jis pats negali nei padaryti, nei paaiškinti.

Ir Lesė dabar nedvejojo. Ji jautė didžiulį pasitenkinimą, kad pagaliau nurimo. Ji vyko namo. Ji buvo laiminga.

Nebuvo nieko, kas būtų jai pasakęs, ir niekaip ji negalėjo sužinoti, kad ji siekė to, kas beveik neįmanoma, kad ji turėjo nueiti šimtus mylių per tuščius laukus, kad tokia kelionė atbaidytų daugumą žmonių, jei ją reikėtų nukeliauti pėsčiomis.

Žmogus kelionėje gali nusipirkti maisto, bet už kokius pinigus šuo gali nusipirkti? Už jokių — nebent tik savo šeimininko malone. Žmogus gali perskaityti kelių rodykles — o šuo turi keliauti akiai, pasikliaudamas vien instinktu. Žmogus žinotų, kaip persikelti per didelius ežerus, kurie traukiasi iš rytų į vakarus beveik per visą šalį ir užstoja kelią kiekvienam gyvuliui, keliaujančiam į pietus. Ir pagaliau iš kur gali šuo žinoti, kad jis yra vertingas grobis, kad kaimuose ir miestuose daug godžių žmonių, norinčių jį pačiuoti.

Buvo daug dalykų, kurių šuo negalėjo suprasti ir kuriuos jis sužino tik iš patirties.

Lesė laiminga pasileido bėgti. Prasidėjo jos didžioji kelionė.

Gęstant ilgai šiaurės prieblandai, du žmonės sėdėjo prie savo namelio. Sis namelis buvo panašus į kitus kaimo namelius, kurie stovėjo palei seną siaurą vieškelį. Jo sienos prieš daugelį metų buvo ištinuotos storu kalkių sluoksniu.

Senesnysis vyras, apsirengęs šiurkščiais naminiais drabužiais, atsargiai užsidegė pypkę ir, gerai patraukęs, pakėlė galvą aukštyn. Jis žiūrėjo, kaip dūmų kamuoliai raitydamiesi dingdavo tykiame vakaro ore. Staiga jis pajuto, kad jaunesnysis draugas spustelėjo jam ranką.

— Vali, pažvelk tenai!

Senesnysis vyras pažvelgė nurodyta kryptimi. Kai jo akys priprato prie tamsos, jis aiškiai pamatė, kad link jų bėga šuo.

Jaunesnysis vyras, kuris nešiojo užvarstomus batus ir aksomo kostiumą, atsistojo.

— Atrodo neblogai, Vali,— tarė jis.

— Tikrai, Džordi, puikus aviganis.-

Abiejų akys sekė artėjantį šunį. Staiga jaunesnysis pašoko iš vietos.

— O viešpatie, Vali. Atrodo, jog tai tas puikusias škotų aviganis, kuris priklauso lordui. Tikrai tas pats. Galiu prisiekti. Aš mačiau jį prieš dvi dienas, kai buvau pas MakVyną dėl laišų gaudymo. Be abejo, šuo pabėgo.

— Ak, tada bus...

— Taip, atlyginta tam, kuris pagaus jį.

— Tikrai taip!

— Ai!

Jaunesnysis vyras šuktelėjo šitaip pro petį ir, išdūmęs į vieškelį, užtvėrė šuniui kelią.

— Sa, sa, sa! — šaukė jis.— Sa-sa-sa!

Jis patapšnojo ranka per kelį, dėdamasis meilus.

Lesė pažvelgė į jį. Jai pasigirdo, kad ją vardu šaukia. Jei tas vyras iš lėto būtų ėjęs prie jos, gal ji būtų leidusi jam padėti ranką ant savo sprando. Bet jis artinosi per greitai. Lesė staiga prisiminė Hainsą. Ji pasuko truputį į šalį ir, nekeisdama žingsnio, prabėgo pro jį. Žmogus puolė ant jos. Lesė įtempė raumenis ir, kaip geras futbolistas, padarė tokį staigų šuolį, jog vyriškis nespėjo jos pagriebti. Ji nušuoliavo keletą žingsnių ir vėl ėmė bėgti įprastine risčia.

Bet žmogus vijosi ją kaimo gatve. Lesė vėl pagreitino žingsnį ir ėmė bėgti visą laiką šuoliais. Juo toliau jis vijo ją, juo tvirčiau ji nusprendė neprisileisti prie savęs jokios žmogiškos būtybės. Vytis šunį — tai reiškia mokyti jį pabėgti.

Kai škotas pamatė, kad pavyti šunį nėra vilties, jis sustojo ir pagriebė akmeni. Jis manė, jog gali jį nusviesti priešais Lesę ir kad bilstelėjęs akmuo privers ją pasukti atgal. Jis užsimojo ranka ir sviedė.

Bet jis blogai nutaikė. Akmuo vos neužkliudė jai peties. Dar akmeniui zvimbiant, Lesė pradėjo kitaip liuksėti ir, kaip gerai išdresiruotas poni, žaisdamas polo, stipriau mynė jau kita priešakine koja. Ji spruko į griovį. Priglundusi prie pat žemės, ji bėgo nepaprastai greitai. Gyvatvorėję palei griovį Lesė pamatė spragą. Ji išlindo pro ją ir nudūmė per nykų lauką.

Paskui ji vėl pasuko į pietus ir toliau visą laiką bėgo risčia.

Šis įvykis išmokė Lesę vieno dalyko: ji turi šalintis žmonių. Dėl kažkokios priežasties, kurios ji negalėjo suprasti, jie pasidarė jos priešai. Jų balsai buvo dabar šiurkštūs ir pikti. Jie šaukė ir mėtė į ją akmenis. Iš jų grėsė pavojus. Todėl ji turi šalintis jų. Sis sprendimas buvo tvirtas. Pirmą kelionės dieną Lesė gavo pirmą pamoką.

Tą naktį Lesė keliavo be sustojimo. Per visus penkerius savo gyvenimo metus ji niekuomet nebuvo buvusi naktį viena lauke. Ir todėl ji neturėjo jokių įpročių, kurie galėjo padėti jai, ir turėjo pasikliauti vien tik instinktu.

Bet jos instinktas buvo jautrus ir budrus. Ji visą laiką bėgo taku per viržynus. Tas takas teikė jai džiaugsmo, nes ėjo į pietus. Ji risnojo juo, būdama tikra ir pilna pasitikėjimo.

Pagaliau ji pasiekė kalnelį, o už jo, slėnyje, pamatė neaiškius fermos pastatų kontūrus. Ji staiga sustojo ir pastatė ausis, o jos šnervės drebėjo. Jos nuostabiai jautrūs pojūčiai išskaitė slėnio gyventojų istoriją taip pat aiškiai, kaip žmogus skaitydamas knygą.

Ji perskaitė apie arklidėse stovinčius arklius, apie avis, apie kitą šunį, apie maistą, apie žmones. Atsargiai ji ėmė leistis taku žemyn. Maisto kvapas buvo malonus, ji jau ilgą laiką keliavo neėdusi. Bet ji žinojo, kad turi būti atsargi, nes ten taip pat buvo žmonių. O ji jau buvo patyrusi, kad turi saugotis jų. Ji bėgo toliau taku.

Staiga ji išgirdo iššaukiantį kito šuns lojimą. Ji jautė, kad jis dumia link jos. Ji sustojo ir laukė. O gal jis draugas?

Bet tas šuo nebuvo draugas. Jis atbėgo įniršęs su pasišiaušusiais plaukais ir nuleipusiomis ausimis. Lesė pritūpė prie žemės ir laukė jo. Kai jis puolė ją, jinai pašoko į šalį. Suo atsisuko ir lojo kaip pasiutęs, lyg sakydamas: „Tai yra mano namai... o tu esi įsiveržėlis. Tai yra mano namai, ir aš ginsiu juos.“ Iš fermos pusės pasigirdo prislopintas vyriškio balsas.

— Kas ten yra, Tami? Čiupk jį!

Išgirdusi žmogaus balsą, Lesė apsisuko ir nubėgo. Tai nebuvo jos namai. Ji čia buvo atstumtoji.

Kai ji šuoliais bėgo toliau, aviganis šuo su pasišiaušusiais plaukais vijosi ją, draskydamas jai šonus. Lesė vikriai apsisuko ir parodė jam savo iltis. Svetimasis šuo išsigando ir pasuko atgal. Lesė bėgo toliau. Netrukus ferma pasiliko toli. Ji bėgo per negyvenamas vietas žvėrių išmintais takais. Pagaliau viename žemės įdubime ji užuodė vandenį. Ji surado mažytį upeliuką ir godžiai ėmė lakti vandenį. Rytuose jau šviesėjo dangus. Lesė apsidairė.

Prie atsikišusios uolos Lesė truputį pakrapštė priešakine koja žemę. Paskui ji tris kartus apsisuko ir- susivyniojo į kamuolį. Uolos iškyšulys saugojo ją iš užpakalio kaip kokia pastogė. Galvą ji atsuko į lauko pusę. Taip, net miegant, nosis ir ausys būtų perspėjusios ją apie artėjantį pavojų.

Ji pasidėjo galvą ant letenų ir garsiai atsiduso.

Kitą dieną ankstyvą rytą Lesė jau buvo kelyje. Ji visą laiką bėgo risčia, keisdama kojas ir nubėgdama vieną mylią po kitos. Jos raumenys dirbo nepaprastai ritmingai, ir prieš kalną, ir į pakalnę. Ji nesustodavo ir neabejodavo. Jei tik takas eidavo į pietus, ji juo ir bėgdavo. O jei jis krypavo į šalį, ji sukdamo iš jo ir laikydavosi takų, kuriuos buvo išmynę žvėrys per tankius viržynus ir krūmus.

Jei takas eidavo į kokią miestelį arba fermą, ji taip pat sukdamo iš jo ir aplenkdamo gyvenvietes, laikydamosi kaip galint toliau nuo žmonių. Ir tomis vietomis, kur gyveno žmonės, ji keliaudavo labai atsargiai, instinktyviai slėpdamasi; slinkdamo kaip kokia šmėkla tamsiomis tankumynų paunksmėmis, pasinaudodama kiekvienu miškeliu.

Daugiausia jos kelias ėjo į kalną, ir prieš ją stūksojo mėlynų kalnų grandinė. Ji visą laiką neklystamai keliavo ta kryptimi, kur jie buvo žemiausi ir buvo galima lengviau praeiti. Vakarop ji kopė vis aukštyr ir aukštyr, dangus vis labiau niukėsi, ir debesys atrodė kaip švininiai.

Staiga orą perskrodė akinantis žaibas ir sudundėjo griaustinis. Lesė susvyravo ir sucypė gailiu balsu. Ji išsigando. Nereikia peikti šuns už tai, kad jis bijo. Suo turi tiek daug šaunių ypatybių, jog truputis baimės dar nenustelbia jų. Ir, tiesą sakant, maža yra aviganių šunų, kurie nebijotų griaustinio ir žaibo.

Daug šunų nekreipia dėmesio į tokį trenksmą. Yra tokia veislė medžioklinių šunų, kurie niekuomet nesijaučia taip smagiai, kaip išgirdę šūvio trenksmą. Bet tik ne aviganiai Šunys. Atrodo, lyg šios veislės šunys, gyvendami ilgus metus tarp žmonių, jau žino, kad tokie stiprūs trenksmai gali pakenkti jiems. Ir todėl daugelis aviganių šunų, išgirdę šautuvo pokštelėjimą, tuojau bėga slėptis. Jie drąsiai stoja prieš bet kokią kitą priešą, bet bijo nežinomo trenksmo pavojaus.

Ir todėl Lesė dvejojo. Griaustinio dundesys aidėjo per kalnus, o lietus pylė kaip iš kibiro, nes buvo užėjusi viena tų nuožmiųjų audrų, kurios pasitaiko tik šiaurės Škotijoje. Ilgą laiką ji kovojo su baimė, bet pagaliau nebeištverė ir nurisnojo uolų nuolaužomis nubarstyta perėja, kur kabančios atbrailos buvo sudariusios tam tikrą lindybę. Ten ji išliaužė ir prisiglaudė prie uolos, o perkūnas griaudė ir aidėjo per kalnus kaip koks artilerijos uraganas.

Bet Lesė ten ilgai neišbuvo. Kai audra dundėdama nuslinko kalnais, ji vėl pakilo. Akimirka ji pastovėjo ir, pakėlus galvą, uostė orą. Paskui pasileido kelionėn įprastine linguojančia ristele.

Lietus ir trykštantis nuo žemės purvas sutepė ir nublankino jos puikų kailį. Bet ji vis bėgo ir bėgo į pietus.

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

KOVA UZ BŪVĮ

Pirmąsias keturias dienas Lesė keliavo be pertraukos, tik truputį pailsėdama naktimis. Būtinumas keliauti į pietus degino ją lyg koks karštis, ir niekas negalėjo jo numalšinti.

Penktą dieną ją pradėjo kankinti kitas jos organizmo reikalavimas. Tai buvo alkis. Pradžioje noras keliauti buvo jį nuslopinęs, bet dabar jis pasireiškė stipriai.

Jai nebuvo sunku surasti upelį ir numalšinti troškulį, bet klausimo, kaip gauti maisto, nebuvo galima išspręsti taip kaip anksčiau, kai ji buvo viskuo aprūpinta. Kiek Lesė prisiminė, vargo dėl maisto ji neturėjo. Jis būdavo jai paduodamas nustatytomis valandomis. Žmogus atnešdavo jai dubenėlį ir pasakydavo, kad tai jos dalis ir kad nevalia liesti maisto, kuris padėtas ne čia. Ir metai iš metų tai buvo kalama jai į galvą. Maisto jai nereikėdavo ieškoti — ji parūpindavo žmogus.

Bet dabar staiga visas jos gyvenimo pasiruošimas ir įpročiai pasidarė jai nenaudingi, nes nebuvo žmogaus, kuris jai kasdien pastatytų dubenėlį maisto. Dabar šis aristokratiškas gyvulys turėjo išmokti kovoti už būvį.

Lesė surado būdą. Ji nesugalvojo jo kaip žmogus. Žmonės turi vaizduotę — jie gali įsivaizduoti įvykius ir aplinkybes, prieš susidurdami su jomis. Suo negali to padaryti; jis turi aklai laukti, kol tam tikra aplinkybė pasitaikys, ir tik tuomet iš visų jėgų stengtis pasinaudoti ja.

Kokiu būdu dabar Lesė galėjo išspręsti šią naują klausimą? Ji neturėjo žmogaus proto, kad galėtų samprotauti. Ji taip pat negalėjo pasinaudoti kitų panašių į ją būtybių patyrimu, ką gali padaryti žmonės. Mažam vaikui nereikia iškešti daug pavoju, kad pasiektų tam tikrą tikslą, nes jo tėvai arba kiti vyresnieji asmenys, pasiremdami savo įgyta patirtimi, gali pasakyti jam, kokie bus vienokio ar kitokio darbo rezultatai. Bet joks gyvulys negali įgyto patyrimo perduoti savo vaikams. Kiekvienas iš jų turi prisitaikyti prie naujos padėties, lyg ši padėtis niekuomet nebūtų pasitaikiusi pasaulio istorijoje. Kaip Lesė tuomet išmoko susirasti maisto?

Lesė turėjo tą ypatybę, kurią turi visi gyvuliai ir kurią gal kadais turėjo ir žmogus: instinktą.

Vadovaudamiesi instinktu ir savo pačių patyrimu gyvuliai prieina išvadų, kurias žmonės padaro tik protaudami.

Instinktas vedė Lesę visą laiką viena kryptimi. O įgytas patyrimas pamokė ją saugotis žmonių. Instinktas pasakė jai, kaip reikia laikytis, kad žmonės nepastebėtų jos — bėgti daubomis, o per aiškiai matomas vietas šliaužti pilvu. Instinktas išmokė ją pagaliau ir susirasti maisto.

Penktą kelionės dieną, kai ji vis bėgo greita risčia, ji staiga kažką pajuto. Ji sustojo ant vos suminto laukinių žvėrių tako, kuris ėjo per nykų, žmonių negyvenamą viržyną, ir, ištiesusi galvą pirmyn, stovėjo kaip įbesta. Tik jos akys, ausys ir nosis gaudė ženklus, tokius silpnus, kurių niekaip negalėtų pajusti žmogus.

Ir jos uoslė pirmiausia išsprendė tą mįslę. Tai buvo šiltas sodrus kvapas — maisto kvapas.

Jos gyvenimo įprotis liepė jai tuojau bėgti į tą pusę. Bet instinktas nugalėjo įprotį. Ji prigludo prie žemės ir ėmė šliaužti prieš vėją į tą pusę, iš kurios ėjo kvapas.. Atsargiai slinkdama per viržyną, ji vis stipriau ir stipriau užuodė tą kvapą. Ir staiga ant tako ji pamatė tai, ką buvo užuodusi. Priešais ją, raitydamas! kaip žaltys, taku šliaužė žebenkštis. Aukštai iškėlusi galvą, ji vilko ką tik papiautą triušį. Jos grobis buvo daug didesnis už ją pačią, tačiau tvirto kūno grobuonis vilko jį nepaprastai greitai. Žebenkšties jutimo organai ją taip pat perspėjo, ir ji pasisuko gintis. Ji paleido triušį ir pasiruošė atremti priešą. Atkišusi savo aštirus baltus dantis, ji sucypė tokiu plonu balsu, kuris nuskambėjo kaip pasiutusio žvėries iššūkis.

Prigludusi prie žemės, Lesė spoksojo į jį. Anksčiau ji niekuomet nebuvo mačiusi šitokio žvėries. Aviganių veislės šunys neturi tokio instinkto kaip terjerai¹, kurie žaiibo greitumu užpuola bet kokį graužiką. Lesė priklausė ramiųjų šunų veislei, tačiau instinktas vertė ją veikti.

Pamažu ant jos sprando pasišiaušė plaukai. Pro iššieptus nasrus pasirodė aštrūs dantys. Ji suskliautė ausis, o užpakalines kojas patempė šuoliui.

Tą akimirką, kai Lesė šoko ant žebenkšties, ši, lyg žinodama, kada ją puls, cypdama spruko į šalį. Žaibo greitumu ji nėrė per susipynusius viržius, tyliai ir vikriai kaip ungurys. Lesė atsigrėžė pasižiūrėti bėgančio grobuonies, bet jos dėmesį tuojau patraukė kitas dalykas — ant tako gulinčio triušio kraujas.

Valandėlę ji apžiūrinėjo grobį. Ji priėjo arčiau ir atsargiai palenkė galvą, lyg pasiruošusi kiekvieną akimirką šokti į šalį. Nors ją ir viliojo kruvinos mėsos kvapas, bet stiprus žebenkšties tvaikas dar nebuvo išsisklaidęs. Atsargiai ji slinko vis artyn ir artyn, kol nosim palietė ką tik papiautą triušį. Ji atsitraukė ir apėjo grobį. Paskui priėjo artyn, palenkė galvą ir pagriebė triušį. Po to vėl pakėlė galvą ir laukė.

Ir laukė ji, lyg tikėdamasi šitoje dykoje, žmonių negyvenamoje žemėje staiga išgirsti savo šeimininko balsą: „Negalima, Lese! Paleisk jį! Paleisk!“

Bet ji neišgirdo nieko.

Ir taip ji nesiryždama išstovėjo beveik pusę minutės, bet po to nebedeisė. Pagriebusi triušį jį lengvai nurisnojo toliau. Bėgdama vis žvalgėsi čia į kairę, čia į dešinę. Ir surado tai, ko jai reikėjo — susipynusi pro-, žirnių krūmą, kuris buvo puikia prieglauda. Ji pribėgo ir taip prie jo prisiglaudė, jog buvo apsaugota iš trijų pusių. Ji sudribo ant žemės ir pasimetė priešais save triušį. Jinai pauostė jį dar kartą. Kvapas buvo malonus. Tai buvo maisto kvapas.

Taip ji įgijo naujos patirties — ėmė pažinti triušio kvapą. O kitką jai instinktas pasakė. Keliaudama toliau, kai tik jautria nosim užuosdavo netoli esantį grobį, ji tapdavo medžiotoja. Ji sekdamas jo pėdomis. Užtikusi grobį, puldavo, pagaudavo jį ir suėsdavo. Tai buvo natūralus gamtos įstatymas. Ji žudė ne dėl malonumo, kaip žmonės dažnai daro. Ji žudė vien tik dėl to, kad gyventų. .

Šitoks maistas vos vos palaikė gyvybę. Dabar nebuvo budrios akies, kuri stebėtų Lesę, tikrintų jos svorį, prižiūrėtų jos dantų smegenis, rūpintųsi kailio išvaizda. Dabar nebuvo nė vieno, kuris pasakytų:

„Lesės, matyt, nukrito svoris — duokite jai pietums truputį daugiau jaučio kepenų!“

„Ji neatrodo visiškai žvali — duokite jai kiekvieną rytą puoduką pieno. Galima įmušti į jį žalią kiaušini, jeigu tik jai patiks!“

„Hm... man nelabai patinka jos dantų smegenų spalva. Manau, jog kartą į dieną jai reikėtų duoti šaukštą žuvies taukų!“

Dabar niekas nebesirūpino taurios veislės šunimi, papratusiu naktimis gulėti sausoje šunidėje. Lesė dabar buvo sulysusi kalė, jos šonai įkrite, kailis nešvarus ir sudraskytas, apykaklė ir uodega apkibusios spygliais. Bet ji buvo šuo, kuris kadaise buvo rūpestingai prižiūrimas ir kuris niekuomet nesirgo. Rūpestingos priežiūros metai nepraėjo veltui. Ji buvę tvirto kūno sudėjimo, raumenys buvo stiprūs, ir kiekvieną dieną ji nukeliaudavo daug mylių.

Jos širdis buvo drąsi ir instinktas išlavėjęs. Ir taip diena po dienos ji vis bėgo į pietus per kalnuotą Škotiją, per papartynus ir viržynus, per kalvas ir lygumas, per upokšnius ir miškus — vis bėgo pirmyn, vis į pietus.

D V Y L I K T A S S K Y R I U S

K A M A T Ė D A I L I N I N K A S

Artinosi pats vidurvasaris. Lezlis Frytas tingiai gulėjo.

Įėjo valtios priešakyje. Jis pasimėgaudamas traukė pypkę ir stebėjo, kaip vėsiam rytmėčio ore dūmai vienodai slinko į valtios užpakalį, kur ritmingai irklavo žvejys MakBeinas.

— Būtų geriau, jei aš sėdėčiau užpakaly, misteri MakBeinai,— tarė dailininkas.

— Ne, misteri Frytai, aš juk sakiau, kad taip irkluoti geriau. Si valtis labai kaprizinga,— tarė irkluojujas.

Frytas ramiai traukė pypkę ir gėrėjosi diena. Nebuvo prasmės ginčytis su apykurčiu škotu. Jeigu MakBeinas nori, kad jis sėdėtų priekyje...

Grožėdamasis puikiu Škotijos gamtovaizdžiu, Frytas pasijuto laimingas. Gausūs ežerai — puiki žvejybos vieta britų žvejams — reiškė jam šį tą daugiau. Tai vietos, kurių grožis nuo seno branginamas škotų, traukė kaip magnetas ir anglų dailininkus. Ir Lezlis Frytas buvo vienas iš

tų, kuriems niekada nenusibosta šviesos ir šešėlių žaismas virš purpurinių kalvų ir vandenių platybės. Kiekvieną vasarą jis atvykdavo čia tapyti ir apsigyvendavo pas MakBeinus, kurie sutikdavo jį gana atšiauriai, bet užleisdavo jam savo puikų akmeninį klotimą, kuriame jis įsirengdavo studiją².

Ir dabar, gėrėdamasis gražia diena, jis sėdėjo atsilošęs valtės priekyje, kol ji atsimušė į žvirgžduotą mažitės salelės krantą. Visai negalvodamas, jis padėjo Mak-Beinui iškrauti iš valtės visokius reikmenis, molbertą¹, drobes, skardines spalvų dėžutes. Paskui jis uždėjo drobę ant molberto ir pastatė sudedamą kėdę. Jis pakreipė į vieną pusę galvą ir žiūrėjo į nebaigtą paveikslą.

— Aš atvažiuosiu jūsų paimti vidurdienį,— tarė Mak-Beinas.

— Gerai, misterī Mak-Beinai. Aš dar kelias valandas pasidarysiu prie šito paveikslu. Kaip jis jums patinka?

Mak-Beinas, sunkiu žingsniu, paėjęs į šalį ir įsitaisęs tam tikroje pozicijoje, primerkė vieną akį ir ėmė kraipyti galvą čia į vieną, čia į kitą pusę. Ilgais žiemos vakarais, sėdėdamas mažutėje smuklėje prie ežero, jis galėdavo išstis valandas ginčytis, tvirtindamas, kad jo vasarotojas misteris Frytas esąs vienas žymiausių Didžiosios Britanijos peizažistų, kuriam turėtų nusilenkti visi olandų ir prancūzų mokyklų dailininkai — jei tik jie būtų gyvi ir galėtų tai padaryti. Bet dailininko akivaizdoje Mak-Beinas niekuomet nepareikšdavo savo nenuginčijamos, iš anksto susidarytos nuomonės.

— Hm, jei mane klausiate, pasakysiu, kad jis truputį ne toks, koks turėtų būti. Ežeras perdaug audringas, ir, dievaži, tokios spalvos kalno niekur nesu matęs, o jūsų debesys tiesiog gąsdina. Bet aš neabejoju, kad kitais atžvilgiais tai puikus paveikslas.

Lezlis Frytas nusišypsojo. Jis buvo pripratęs prie Mak-Beino kritikos. Frytas netgi vertino ją, nes atšiaurusis škotas turėjo jautrią akį ir blaiviai vertino savo gražųjį kraštą. Frytas linktelėjo galvą, o jo žvilgsnis bėgiojo nuo drobės prie gamtovaizdžio ir nuo gamtovaizdžio vėl prie drobės. Jis galvojo, kaip viskas ramu.

Jokio judėjimo aplink, vien tik vanduo tyliai pliuškėno, atsimušdamas į valtės dugną. Jokio judėjimo — vien tik...

Frytas primerkė akis.

— Pažvelk ten, MakBeinai. .. rodos, kad stirna? Škotas pažvelgė Fryto rodoma kryptimi.

Įsmeigė akis

Į šiaurinę ežero pakrantę. Suraukė savo vešlias antakius, lyg norėdamas jais pridengti pilkai mėlynas akis.

— Stirna, aa? — pakartojo vėl savo klausimą dailininkas.

MakBeinas papurtė galvą, netardamas nė žodžio. Jo akys, pripratusios žiūrėti į toli, buvo žvaiesnės už anglo akis.

— Ne, tai ne stirna,— pasakė jis tvirtai.

— O kas gi?

— Šuo,— tarė senasis žvejys.

Jis prisidengė ranka akis. Dailininkas padarė tą patį.

— Taip ir yra. Dabar ir aš matau. Patenkintas, kad atpažino šunį, Frytas lyg ketino grįžti prie savo paveikslu, bet susidomėjęs senis, kuris vis žiūrėjo ir nejudėjo iš vietos, patraukė dailininko dėmesį, ir jis vėl ėmė žiūrėti į tą pusę.

— Tai škotų aviganis, — tarė Mak-Beinas. — Ko jis čia ieško?

— Greičiausiai tai koks nors šuo iš kaimynystės — iš kokios nors fermos.

Škotas papurtė galvą. Įsižiūrėjęs jis pastebėjo, kaip šuo priėjo prie vandens ir kelias pėdas pabrido. Paskui jis išlipo iš vandens, pabėgėjo krantu toliau ir vėl mėgino bristi į vandenį. Jis darė taip daug kartų, lyg tikėdamasis surasti vietą, ties kuria būtų galima perbristi ežerą.

— Niekus kalbate, misterī Frytai. Man atrodo, kad šuo nori perplaukti ežerą.

— Gal jis nori atplaukti į mūsų salelę?

— Ne. Jis nori perplaukti ežerą.

Ir, lyg norėdamas išsklaidyti jų abejones, šuo gailiai sucypė — jie išgirdo keletą pratisų garsų, kaip skundžiasi šunys, kai jiems kelią pastoja kliūtis, ir jie nežino, kaip ją nugaleti.

— Taip, jis nori perplaukti ežerą,— pakartojo škotas.— Manau nuplaukti ten ir...

Kalbėdamas jis priėjo prie kranto ir nustūmė valtį į vandenį. Irklai girgždėjo įkabose, o tas garsas sklido per lygų ežero paviršių. Tą akimirką dailininkas pamatė, kaip šuo pakėlė galvą ir paskui apsisukęs nubėgo.

— Jis bėga, misteri MakBeinai,— sušuko Frytas. Škotas pakėlė galvą ir išsitiesė. Jie abu stebėjo, kaip

aviganis šuo smuko į krūmus. Po valandėlės jie dar sykį pamatė, kaip jis ežero pakraščiu nurisnojo į vakarus. Jis bėgo nesvyruodamas, lyg būtų aiškiai apsisprendęs, ką daryti.

— Jis bėga į pietus, — tarė Mak-Beinas. — Vargšas šunelis, jis turi atlikti didelę kelionę.

— Jūs manote, kad jis nori apibėgti ežerą? Kodėl? Juk tai būtų be galo ilgas kelias?

— Aplink ežerą bus koks šimtas mylių. Menininkas pasižiūrėjo į senąjį žveją su nepasitikėjimu.

— Jūs norite man pasakyti, kad šuo ketina atlikti šimto mylių kelionę ir apeiti ežerą. Kodėl.

Frytas ėmė juoktis, bet MakBeino rimtas tonas sulaukė jį.

— Misteri Frytai, aviganis šuo yra škotų kilmės. Ir jam yra būdingos dvi to krašto žmonių ypatybės — drąsa ir atkaklumas.

MakBeinas ištarė tuos žodžius tokiu tonu, jog menininkas pajuto juose tam tikrą priekaištą. Bet jis norėjo sužinoti daugiau.

— Misteri Mak-Beinai.

— Ką pasakysit?

— Kaip jūs galvojat, kodėl šuo nori patekti į kitą ežero pusę? Ko jam ten reikia?

Skotas dar valandėlę pastovėjo, tylėdamas, paskui tarė:

— Kas gali žinoti? Viena tik galima pasakyti, kad jis turi kokį nors tikslą ir to tikslo siekia, neprašydamas niekieno pagalbos. Ir...

Nebaigęs sakinio, MakBeinas atsigrėžė į valtį, iširopstė! ja kalbėjo toliau: — tai pavyzdys, kuriuo mes visi galime sekti. Frytas nusišypsojo pats sau. Atšiaurusis senis ture j o įprotį visuomet pasimokyti iš gamtoje vykstančių reiškinių. Dailininko mintys vėl nukrypo į paveikslą, ir tik akimis jis sekė valtį, kuria Mak-Beinas plaukė per ežerą. palikęs jį vieną. Instinktas panašus į paukščio skridimą, nes jo nurodomos kryptys eina ilgomis tiesiomis linijomis.

Tad ir Lesė, ieškodama kelio namo, bėgo tiesia linija į Grynel Bridžo miestelį, esantį toli pietuose. Kai kada ji pasukdavo arba nukrypavo iš kelio, jei reikėdavo aplenkti miestus arba nepereinamus kalnus, bet po to ji vėl pasukdavo instinkto rodoma kryptimi — į pietus. Taip ji diena po dienos tęsė ilgą ir vargingą kelionę per Škotijos aukštumas. Jos kelio kryptis buvo tiesi.

Bet ji negalėjo numatyti, koks kraštas yra priešais ją. Ji negalėjo žinoti, kad, keliaudama instinkto rodoma kryptimi namo, prieis nenugalimą kliūtį — didžiausius Škotijos ežerus.

Galima pažvelgti į žemėlapi ir įsitikinti, kokią nenugalimą jie sudaro kliūtį, nes tai yra didžiuliai vandens ruožai, kurie, eidami beveik tiesiai iš rytų į vakarus, kone perkerta šalį į dvi dalis. Ir nors žemėlapyje jie atrodo kaip ploni pirštai, iš tikrųjų jie nėra siauri. Tai platūs, didžiuliai vandens baseinai, kurių negali perplaukti joks gyvulys. Ir ties siauriausia vieta kito kranto dažniausiai negalima matyti, arba jis atrodo kaip plonytė blyškios mėlynės juosta.

Taip, ežerai yra baisi kliūtis. Žmogus gali persikelti per juos į kitą pusę valtimi arba keltu, bet to negali padaryti gyvulys.

Tačiau Lesė, pasiekusi didžiojo ežero krantą, neatsisakė savo tikslo. Instinktas liepė jai bėgti į pietus. Bet kadangi šis kelias buvo užtvirtas, ji turėjo rasti išeiti. Ir taip ji pradėjo ilgą kelionę, norėdama apibėgti ežerą. Diena po dienos ji bėgo į vakarus, aplenkdamą kaimus ir miestelius, bet po to vėl sugrįždavo prie ežero pakraščio ir bėgdavo toliau link vakarų.

Kartais jai pasirodydavo, jog kliūtis jau nugalėta ir kelias laisvas. Kurį laiką ji risnodavo vienodu greičiu trokštama pietų kryptimi.

Bet tai būdavo tik žemės iškyšulys, įsiterpęs į vandenį. Lesė nubėgdavo iki pietinio iškyšulio galo, įbrisdavo į vandenį ir, žiūrėdama į pietus, gailiu balsu trumpai sukaukdavo. Paskui vėl turėdavo grįžti į šiaurę, bėgti palei krantą į vakarų pusę ir ieškoti kelio aplink.

Dešimtys įlankų ir iškyšulių ir tiek pat nusivylimų. Po savaitės, kai Lezlis Frytas ir Mak-Beinas matė šunį, ji vis dar keliavo į vakarus. Ir tas didžiulis ilgas ežeras tįsojo prieš ją kaip kliūtis, kurios šuo negali suprasti.

T R Y L I K T A S S K Y R I U S

KAI SUSERGA

Lesė išbėgo iš tankumyno ir pasiekė krantą. Dabar ji bėgo nebe taip greitai, nes jos letenėlės buvo sužeistos ir skaudžios, o dešinės priešakinės kojos tarpupirš-tyje pūliavo pašinas. Jos galva irgi nebebuvo taip aukštai pakelta, ir jos eisena pasidarė nebe tokia tvirta.

Kartais atrodydavo, jog ji tarsi pamiršo, kokių tikslu pasileido į šitą begalinę kelionę. Bet šitokia būseną trukdavo neilgai, jos žingsnis vėl pasidarydavo tvirtesnis, ir ji imdavo greičiau "bėgti persikreipusi, kad mažiau svorio kliūtų jos sužeistai kojai. Vildamasi ji pakreipdavo galvą, nes kairėje pusėje pagaliau nebebuvo neperbrendamo didžiulio vandens baseino. Ežeras susiaurėjo, pavirsdamas upe. Bet ta upė buvo srauni, pilna sūkurių ir smarkiai tekėjo uolėtu dugnu.

Lesė priėjo prie kranto ir pažvelgė į vakarus. Netoli buvo matyti kažkoks miestelis. Ant tilto berniukai rėkaudami gaudė žuvis, o jų šauksmai aidėjo ore. Lesė vis dar saugojosi žmonių. Ji ilgai žiūrėjo į juos.

Paskui vėl pažvelgė į baltą putojanti vandenį. Jo ūžesys nemaloniai aidėjo jos ausyse. Bet ji delsė tik trumpą akimirką. Paskui drąsiai šoko toli nuo kranto.

Srovė pagavo ją kaip vėjas iš einančio traukinio išmestą popierėlį ir nešė upe žemyn. Valandėlę ji pasinėrė bangose, bet tuojau vėl iškilo į paviršių ir ėmė kapstyti į tolimą krantą. Ištiesusi galvą, ji visomis keturiomis varėsi pirmyn.

Srovė milžiniška jėga vis parblokšdavo Lesę, o stiprūs sūkuriai įtraukdavo ją. Bet nė akimirką ji neparnešdavo krypties; iškilusi į paviršių, ji vis kapstydavosi reikiama kryptimi. Žaidėjas, sunkiai kovodamas futbolo aikštėje, gali pradėti varyti kamuolį ne į tą pusę, kur reikia, bet gyvulys taip lengvai nepraranda krypties. Lesė vis suko į pietinį krantą.

Bet srovė ją atnešė netoli miestelio. Ant tilto stovi berniukai stebėjo, kaip šuo kovoja su srove ir sūkuriais. Jie šūkavo ir rėkavo iš visos gerklės. Su vaikams būdingu žiaurumu, jie rinko nuo kelio akmenis ir laidė juos į Lesę. O kai srovė nunešė ją po tiltu, jie nubėgo į kitą tilto pusę ir toliau be gailėsčio mėtė akmenis.

O Lesė vis kovojo su srove. Pagaliau ji priartėjo prie kito kranto. Netoliese buvo krioklys. Jos kojos yrėsi kiek galėdamos, bet jos'jau nebeturėjo pakankamai jėgų. Srovė vėl pagavo Lesę ir, kiek panešusi, smarkiai sviedė ją į uolą, ir tą akimirką kažkoks skausmas lyg peiliu pervėrė jai šoną. Srovė nešė Lesę žemyn, ir ji dingo vandenyje.

Berniukai, žiūrėdami nuo tilto į upę, sušuko lyg pamišę iš džiaugsmo — taip suškuti galėjo tik toskaniečių armija prieš Įsiviešpataujant tylai, kai Horacijus šoko į Tiberi. Tada jie nutilo ir, išmeigę akis, žiūrėjo į kunkuliuojantį vandenį. Pagaliau, kai pasirodė, jog per daug laiko praėjo, jie sušuko vėl. Užutekyje vėl išniro Lesės galva, ir ji vis dar yrėsi kojomis. Toje vietoje vanduo buvo ramus, ir Lesė galėjo plaukti. Kovodama ir plaukdama iš visų jėgų, ji pagaliau pasiekė krantą, ir jos kojos pajuto žemę. Vanduo, prisisunkęs į jos kailį, jai buvo per sunki našta. Lesė ėmė svirduliuoti, ir atrodė, kad jos pavargę raumenys nepajėgs jos atlaikyti.

Ji ėmė ropoti ant kranto. Bet dabar ji pajuto naują pavojų. Vaikėzai, rėkaudami tarsi laukiniai, pasileido upės krantu į jos pusę. Lesė, sutelkusi paskutines jėgas, užsiropštė ant kranto. Neturėjo laiko net nusipurtyti vandenį nuo kailio. Ji nepaisė nei seno skausmo kojoje, nei naujo, kaip ugnis deginančio šoną. Jai rūpėjo tik vienas dalykas.

Pagaliam ji persikėlė per ežerą. Po tiek vargingų dienų, per kurias jos krypties pajautimas buvo suvaržytas, ji pagaliau buvo laisva — laisva vykti į pietus. Didžioji kliūtis buvo nugalėta.

Nerangiais šuoliais ji ėmė bėgti pirmyn. Vaikėzų balsai vis mažiau buvo girdėti.

Dabar, kai buvo nugalėta didžioji ežero užtvara, Lesė dar atkakliau pasileido trokštama kryptimi. Greit ji nutolo nuo miestelio ir toli užpakaly paliko šūkaujančius vaikus. Šuolius ji vėl pakeitė lengva risčia, kuria buvo galima nugalėti didžiausią nuotoli mažiausiai išsikvojant jėgų.

Ji visai pamiršo skaudanti šoną ir koją. Bėgo taip, kad mažiau būtų varginamos sužeistos vietos.

Netrukus ji pasuko iš kelio į pievas ir lygumas. Saulei leidžiantis, ji vis dar keliavo, lyg dabar, kai ji, tiek daug dienų bėgusi į vakarus, galėjo risnoti į pietus, niekaip negalėjo patenkinti

savo troškimo keliauti pas berniuką. Buvo jau seniai sutemę, kai ji pagaliau atsigulė po plačiai išsikerojusiu prožirnio krūmu palei lauko ežią.

Ji prigludo prie žemės. Maloni vėsuma po krūmu, kur nesiekė saulė, ramino jos deginančią skausmą šone. Laižydama priešakinę koją, ji mėgino liežuviu pasiekti tarp pirštyje pūliuojantį pašiną. Beveik valandą laiko ji šitaip vargo, bet pašino ištraukti negalėjo.

Atsidususi kaip pavargęs žmogus, ji padėjo snuki ant ištiestos kojos ir užsimerkė.

Ji pabudo dar prieš aušrą. Nusiziovavo ir mėgino atsikelti. Jos priekinės kojos pakilo nuo žemės, bet užpakalinių ji negalėjo pajudinti. Valandėlę ji sėdėjo nuste binta šio naujo nemalonaus atradimo. Paskui vėl mėgino atsikelti, įtempdama pečių raumenis. Trumpą akimirką pasisėkė pastovėti ant kojų. Ji žengė vieną žingsnį, pasispirdama sveikąja pasturgaline koja. Antroji koja visiškai atsisakė tarnauti.

Per naktį sužeistas šonas sustingo. Kai paskutinį kartą kunkuliuojanti srovė nubloškė ją ant uolų, ji nusilaužė šonkaulį ir smarkiai sužeidė paskutiniosios kojos raumenis ir sąnarius. Jie dabar buvo beveik visai sustingę.

Vos pavilkdama koją, Lesė apsisuko savo guolyje. Paskui sudribo ant žemės ir, susirietusi į kamuolį, ramiai gulėjo, o jos akys idėmiai žiūrėjo pro krūmo stiebus ir atžalas į lauką, kur jau brėško ankstyvoji rytmečio aušra. Ji nebegalėjo keliauti toliau, ir instinktas jai liepė pasilikti vietoje.

Kai suserga žmogus, jis visiems demonstruoja savo žaizdas, kad kiti pamatytų ir užjaustų jį. Visiškai priešingai elgiasi laisvėje gyvenęs gyvulys. Nereikalaudamas mas niekieno užuojautos ir manydamas, kad negalavimas tai gėda, jis nušliaužia į kokį nuošalų kampą ir ten vienui vienas laukia ligos galo — pasveikimo arba mirties.

Ta pati jėga laikė Lesę po prožirnio krūmu. Troškimas keliauti kankino ją, bet gyvulių įstatymas slėptis, kai sergi, nugalėjo.

Ištisas dienas ji gulėjo susirietusi po prožirnio krūmu. Net jos blizgančios akys ir tos nemirkčiojo. O gyvenimas plaukė toliau. Slinko dienos ir naktys, paukščiai čiulbėjo. Kartą keli lauko darbininkai praėjo pro šalį. Kai kada vėjas atnešdavo aiškų šiltą triūso kvapą. O kartą žebenkštis, ieškodama lauke grobio, buvo priėjusi prie jos guolio. Žebenkštis aštrus žvilgsnis išvydo į kamuolį susirietusį gauruotą sutvėrimą. Jos šnervės sudrebėjo. Kurį laiką ji stovėjo nejudėdama; paskui ramiai nasisuko ir nuėjo savo keliu, lyg žinodama, kad sergąs gyvulys neturi noro persekioti ją.

Visa tai vyko netoli jos, bet Lesė net nesukrutėjo. Baisus karštis buvo užvaldęs jos kūną.

Šešias dienas ji išgulėjo beveik nepajudėdama. Ir tik septintos dienos pavakare, kai saulutė jau leidosi, ji pagaliau pakėlė galvą. Visai nusilpusi, ji pamažu ėmė laižyti priešakinę koją. Gamta buvo atlikusi savo darbą. Pašinas buvo išlindęs iš pūliuojančios žaizdos. Lesė pamažu iščiulpė jį ir išvalė žaizdą. Paskui apsidairė. Vargais negalais atsistojo. Jos užpakalinė koja karojo, nesiekdama žemės. Pamažu ji išsiūbavo iš savo slėptuvės. Nuklibikščiavo per lauką pakalnėn, kur jos jautri nosis užuodė vandenį. Susirado mažytį upelį, pasilenkė ir ėmė lakti. Per visą savaitę ji pirmą kartą atsigėrė.

Lesė ilgai ir godžiai lakė. Tada atsigulė prie upeliuko, bet galvą dabar laikė aukštai. Pauosčiusi orą, šaižiai sulėjo, lyg prieš ką protestuodama. Tada atsistojo ir žiūrėjo į pietus. Paskui vėl pažvelgė į prožirnio krūmą. Pagaliau apsisuko ir nušlubavo į kalną.

Dabar jos kūnas nebebuvo toks sustingęs, ir ji gana laisvai galėjo eiti trimis kojomis. Sugrįžusi į prožirnio krūmą, ji išliaužė į savo slėptuvę, atsigulė ir kantriai laukė nakties.

Dar dvi dienas ji tūnojo ten, retkarčiais nueidama prie upelio numalšinti troškulio. Bet būti neturėjo ko ir visiškai nenorėjo.

Devintą dieną po to, kai perplaukė tą srauniąją upę, ji iš savo slėptuvės vėl nuėjo link upelio. Ji tartum ėjo visomis keturiomis kojomis, bet skaudama užpakalinė koja nenešė jokio svorio — ji tik mynė kaip medinė, mėgdžiodama natūralius judesius.

Lesė palakė švaraus vandens, kaip ir anksčiau, pakėlė galvą ir pažvelgė į pietus. Ji kažkodėl nerimavo. Ją kankino laiko pojūtis.

Jos sielos gelmėse vėl pamažu atgijo laiko pojūtis, kuris buvo nuslopintas ligos.

Jau laikas — laikas vykti—laikas vykti pas...

Ir Lesė suprato. Buvo kaip tik tas laikas, kai ji laukdavo berniuko prie mokyklos vartelių. Bet mokykla buvo ten, toje pusėje. Ir į tą pusę reikėjo keliauti!

Pasukusi galvą, ji vėl žvilgtelėjo į lauką ir prožir-nio krūmą palei ežią. Bet ji delsė tik trumpą akimirką. Staigiai ji apsigrėžė ir perėjo upelį. Paskui ji pamažu traukė į pietus. Lesė vėl buvo savo tikrame kelyje.

Bet dabar ji nebuvo pasididžiavimo vertas parodinis šuo, risnojęs drąsiai pirmyn. Ji buvo kelionės išvarginta, 'nusilpusi, sulysusi, alkio ir karščio iškankinta'. Užuot išdidžiai bėgusi, ji dabar vos vos kiūtino. Ir tas neilgai truko.

Vos tik nusileido saulė, Lesė sustojo vėl, ir šį kartą jaukioje, saugioje vietoje. Tai buvo slėptuvė, kurioje medžiotojai šaudydavo tetervinus, kai šie skrisdavo virš jų. Bet Lesė to nežinojo. Svarbiausia, kad čia saugu ir šilta.

Lygiai taip pat ji nežinojo, kad nukeliavo tik tris mylias nuo slėptuvės po prožirnio krūmu. Joks gyvulys nenujaučia, ar jis nukeliavo ilgą ar trumpą kelią. Ji tik žinojo, jog buvo patenkinta. Ji keliavo ta kryptimi, kuria keliauti norėjo labiausiai už viską pasaulyje. Ji lengvai atsikvėpė.

Lesė pastatė ausis, ir jos šnervės suvirpėjo. Ji aiškiai užuodė triušio kvapą.

Maistas! Pagaliau ji vėl prisiminė jį ir panorė eiti. Lesė buvo baisiai išalkusi, ir seilės tekėjo iš nasrų. Ji atsargiai išslinko pro slėptuvės kampą. Netrukus ji numalšins alkį ir pasistiprinusi greit vėl keliaus.

Lesė tyliai slinko pirmyn.

Jeigu ji dabar bus per silpna ir nesuspės pagauti grobio, ji turės žūti, nes iš bado dar labiau nusilps. Jeigu bus pakankamai stipri ir suspės pagauti maistą, greit sustiprės. Ji šliaužė pirmyn lyg kokia šmėkla prie grobio.

K E T U R I O L I K T A S S K Y R I U S

S A R G Y B O J E

Du žmonės kiūtojo primityvioje akmeninėje trobelėje. Mėnesiena pro langą atstojančią skylę silpnai apšvietė juos. Jie abu buvo apsirengę panašiai,— šiurkščiais naminiiais milo drabužiais ir skyrėsi tik tuo, kad jaunesnysis buvo užsimovęs ant galvos smailią kepurę, o vyresnysis didelę vilnonę beretę. Ilgą laiką buvo taip tylu, jog buvo girdėti jų kvėpavimas. Paskui jaunesnysis subruzdė.

Tą pačią akimirką vyresnysis pakėlė ranką, ramindamas jį.

— Tyliau,— tarė jis. Ir vėl jie sustingo.

— Ar tu išgirdai ką nors, Endriau? — paklausė pašnibždom jaunesnysis.

— Išgirdau...

Jie tyliai pakilo ir ėmė atidžiai žiūrėti pro stačiakampę skylę sienoje. Prieš juos buvo mėnesienos apšviestos lankos, kurios, švelnaus melsvo rūko gaubiamos, atrodė kaip gerai sutvarkyto parko Žolynai.

Taip jie žiūrėjo, įbedę žvilgsnius ir ištempę ausis.

— Ne, Endriau, aš nieko negirdžiu. Vyresnysis taip energingai papurtė galvą, jog net jo beretės spurgas ėmė šokinėti.

— Man atrodo, kad aš girdėjau.

Jaunesnysis piemu dar labiau įtempė klausą ir nepagalvojęs išsiėmė iš kišenės pypkę. Vyresnysis pažvelgė į jį nepatenkintas.

— Džokai, nerūkyk dabar. Tuoju užuos dūmus.

— Gerai sakai. Bet aš baisiai noriu rūkyti. Ir jos juk užuostų pirmiausia, tiesa?

Džokas galva parodė didelį aptvarą, esantį lauke. Ten mėnesienoje ramiai stovėjo didelė avių banda. Jos buvo taip susigrūdusios viena prie kitos, jog jų nugaros atrodė kaip pilka jūra.

— Jos tikrai išgirstų anksčiau už mus,— kalbėjo toliau Džokas, linguodamas galva.— Bent mano Donis.

Išgirdęs savo vardą, vienas iš dviejų šunų, esančių trobelėje, džiaugsmingai pakėlė galvą. Antrasis vis dūsavo ir akylai stebėjo savo Šeiminką, norėdamas pamatyti, ar dar nepasibaigė ilgas naktinis budėjimas.

— Aš bent nematau reikalo laikyti juos čia,- Endriau. Išleiskime juos laukan prie avių.

— Ne, ne, Džokai. Kai šunys bus lauke, tie nelabieji niekuomet neateis. Jie yra tokie gudrūs, vyruti, kad tiesiog negalima suprasti.

— Taip, jie labai gudrūs, — pritarė jam jaunesnysis.— Šešias naktis prasėdėjome sargyboje, ir nepasirodė nė vienas. O kai septintą naktį nuėjome namo pamiegoti, tai vos spėjome akis užmerkti, kai tie nelabieji tuojau prisistatė avių piauti. Septynis ėriukus ir dvi avis! Septynis ėriukus, pagalvok tik! Kodėl jie neateina tomis naktimis, kai mes jų laukiame?

Vyresnysis piemu nesiteikė atsakyti į šį klausimą.

— Džiaukis dar, Džokai, kad tik tiek. Arčis-Forsai-tas sekmadienį praganė šešiolika, o naktį prieš tai Mak-Kenzis — trylika.

— Ak, biaurybės! Sekmadienis ar kita diena tiems velniams tas pats. Ak, tie juodaplaukiai šėtono padarai! Kad bent vieną pagaučiau iš jų...

Ką jis jiems padarytų, Džokas nepasakė.

— O, kas verčia juos taip daryti, Endriau?

— Ak, vyruti, tai yra vienas iš tų daiktų, kurių mes negalime suprasti. Man rodos, kad šunys panašūs į žmones, Džokai. Dauguma jų dori ir ištikimi. Bet jų tarpe dažnai pasitaiko ir toks, kurio širdis kupina godumo, žiaurumo ir niekšingumo, ir nors dieną jis tikras avinėlis, bet, kai tik ateina naktis, jis pavirsta tuo, kuo iš tikrųjų yra — tikru nelabuoju.

— Taip, Endriau. Tu gerai žinai, ir viešpats danguje taip pat žino, kad aš myliu šunis. Nėra tokio daikto, kurio aš nepadaryčiau dėl savo šunelio Donio, ir ko jam neparūpinčiau ir ko aš jam nepatikėčiau. Bet tie velniai avipioviai — jie ne šunys. Žinai, Endriau, ką aš kartais pagalvoju?

— Ką, Džokai?

— Na; tu gal pasijuoksi, bet aš kartais pagalvoju, kad avipioviai nėra šunys, o pakartų žudikų dvasios. Po mirties jos sugrižta į šią žemę ir įlenda į gyvulių kūnus.

Jaunesnysis piemu ištarė tuos žodžius su tokia prietaringa baime, kad juos abu nupurtė šiurpas. Bet vyresnysis greit nusikratė ta baime.

— Ne, ne, Džokai. Jie yra tikri šunys, tik visa bėda, kad jie plėšrūs. Ir, jei tik pakliūtų mums į rankas, nepasigailėtume jų.

— A, nepasigailėčiau, jei tik kada pamatyčiau. Paleisčiau kulką į kaktą ir...

— Tss!

Vyresnio įspėti jie vėl sustingo.

— Žiūrėk ten!

— Kur?

— Ką tik pradingo už aukštumos, Džokai! Griebk šautuvą, žmogau. Greitai!

Jaunesnysis pagriebė savo šautuvą, kuris buvo atremtas į sieną, ir jie abu laukė. Tyla tesėsi per ilgai.

— Ak, tau tik vaidenasi, Endriau,— tarė pagaliau jaunesnysis.— Ten nieko nėra. Ir nebus, kol mes čia sėdime. Tie velniai žino, kad mes čia laukiame; jie gerai žino.

— Cit, Džokai. Tylėk!

Jaunesnysis paklausė. Bet ilgos minutės tęsėsi, ir, nebegalėdamas pakęsti nuobodulio, jis prašneko vėl.

— Endriau.

— Ką pasakysi?

— Zinai, ką aš dabar pagalvoju. Keistas daiktas, kad šuo yra mūsų ištikimiausias draugas ir kartu mūsų didžiausias priešas.

— Taip yra, Džokai. Šūnys yra gudrūs mūsų pagalbininkai, bet, kai subiursta, tada jie gali gudriai ir pakenkti. Kiekvienas šuo gali pasigadinti. To niekuomet nepamiršk. Net ir tavo Donis, kurį tu taip brangini. Kartą paragavę avies kraujo, jie pavirsta avipioviais.

— Tik ne mano Donis!

— Ir mano Vikas taip pat ne. Bet reikia pripažinti teisybę: jei šuo kartą papiovė avį, jis jau padarė pradžią ir toliau piauna avis' ne dėl maisto, bet vien tik dėl malonumo pralieti kraują.

— Mano Donis to nepadarytų.

— Niekuomet negalima tvirtinti, Džokai. Yra, pavyzdžiui, Šunų, kurie geriausiai sugyvena su savo banda. O kai ateina naktis, jie nukeliauja toli nuo savo bandos ir, lyg būtų paskyrę pasimatymą, susitinka su kitais savo rūšies šunimis. Paskui jie, kaip pasiutusią vilkų gaują, užpuola avių bandą, drasko jas, piauna, skerdžia ir pasišalina vėl, išgirdę atskubančius piemenis.

Tada jie išsiskirsto, ir kiekvienas vogčiomis sugrįžta į savo namus. O sekančią dieną jie saugoja kaimenę, lyg niekur nieko nebūtų atsitikę.

— Ak, bet mano Donis niekuomet to nepadarytų. Jei žinočiau, kad jis...

Valandėlę jie patylėjo. Tada Džokas prašneko vėl.

— Ir labai gaila, kad mes, kurie taip mylime šunis, turime juos naikinti.

— Taip, bet nė vieno mes nesunaikinsime, jei taip visą naktį plepėsime. Jie niekuomet neateis.

Jie nutilo. Mėnulio šviesos pluoštas slinko primityvios trobelės asla. Bet po kiek laiko senesnysis piemuo vėl prašneko, ir šį kartą jo balsas sudrebėjo iš susijaudinimo.

— Stai, jie ateina.

Džokas pašokęs užėmė poziciją, atremdamas šautuvą į briauną. Jie abu, sulaukę kvapą, žiūrėjo į lauką kairėje.

— Taip, ten!..

Džokas pažiūrėjo į taikinį. Prie akmeninės sienos kažkas sujudėjo. Paskui virš taikinio jie pamatė šunį. Bet neatrodė, kad jis sėlintų prie avių. Jis perlipo per pylimą ir lengva ristele bėgo toliau.

Tai buvo Lesė. Jau buvo praėjusi savaitė nuo to laiko, kai ji paliko savo slėptuvę, bet vis dar keliavo šlubuodama. Dabar ji bėgo per mėnesienos nušviestą lauką, visą laiką laikydama si pastovios krypties, lyg būtų bėgusi pagal kompasą.

Akmeninėje trobelėje senesnysis piemuo atsikvėpė ir užkimusiu balsu šūktelėjo:

— Pliek jį, Džokai!

Jaunesnysis piemuo atstatė šautuvą, bet neiššovė.

— O kur kiti?

—Koks skirtumas? Pliek jį ir viskas.

— Ar nepažįsti, koks tai šuo? Juk tai škotų aviganis.

— Ne. Tai šuo valkata, vienas iš tų nelabųjų. Pliek jį, vyruti. Tik neprašauk pro šalį.

Džokas pasuko galvą.

— Aš laikiau saujoj panašų daiktą per karą, Endriau. Niekuomet neprašaudavau pro šalį, neprašausiu ir dabar, kai pats turiu mokėti už šovinius.

— Tad pilk jį, Džokai!

Jaunesnysis piemuo vėl prispaudė prie peties šautuvo buožę. Jis sulaukė kvapą ir pamažu taikė. Pro užpakalinį taikiklį jis matė nejudantį priešakinio taikiklio kryptuką.

O virš jo buvo matyti mažytė risnojančios Lesės figūra. Lėsė judėjo, bet visą laiką buvo taikiklių linijoje, nes šautuvo vamzdis vis krypo į ją.

Džokas pridėjo pirštą prie gaiduko ir buvo bespau-džiąs.

— Paskubėk, Džokai, greičiau! Džokas pakėlė galvą ir nuleido šautuvą.

— Aš negaliu tepadaryti, Endriau.

— Sauk jį, žmogau, šauk!

— Ne, ne, Endriau. Jis nepanašus į tuos velnius. Žiūrėk, jis niekuo nesidomi. Matysime, ar jis eis prie avių. Atrodo, kad jis visai nekreipia į jas dėmesio. Žiūrėk.

— Bet jis valkata. Mes turime teisę nušauti jį!

— Pažiūrėkime, ar jis eis prie avių. Jeigu eis...

— Ak, tu avine! Sauk jį greičiau!

Senesnysis vyras ėmė šaukti vis garsiau. Jo šauksmas sklido ramioje naktyje ir pasiekė Lesės ausis. Ji stabtelėjo ir pasuko galvą į jų pusę. Ir tada ji suvokė viską iš karto — ir žmonių balsus ir jų kvapą, ir judėjimą akmeninės trobelės lange. Ten buvo žmogus — žmogus, kuris pririš ją grandine, žmogus, kurio ji turi saugotis.

Jos žodžius nunešė vėjas, ir senukas girdėjo tik jos balsą.

— Jis per silpnas, kad galėtų paeiti! — sušuko senukas. — Laikyk aukščiau žibintą!

— Gal paduoti ranką?

— Ką sakai?

Ji pasilenkė ir sušuko:

— Gal paduoti ranką?

— Nereikia, apsieisiu.

Senutė matė, kaip jis pasilenkė ir' paėmė ant rankų šunį. Laikydama skarą, kad vėjas nenuneštų, jinai ėjo šalia jo, aukštai iškėlus žibintą.

— Eik atsargiau, Dani, — sušuko senutė. — Ak, vargšė, vargšė kalytė!

Jinai bėgo priešais atidaryti durų. Sunkiai kvėpuodamas senukas šiaip taip įnešė šunį į vidų. Vėjas užtrenkė duris. Jie abu nunešė Lesę prie šilto Židinio ir paguldė ant kilimo. Valandėlę pastovėjo, žiūrėdami į ją. Lesė gulėjo, užmerkusi akis.

• — Abejoju, ar ji sulauks rytojaus, — tarė senukas.

— Na, bet mes neturime stovėti rankas sudėję. Galime bent pabandyti. Greit nusivilk šlapius drabužius, Danai, o dar pats atsigulsi. Žiūrėk, ji dreba — ji-dar gyva. Paimk tą maišą iš bufeto apačios ir apšluostyk ją kiek.

Senukas nerangiai pasilenkė ir ėmė trinti Lesės primirkusį kailį.

— Ji baisiai purvina, Dale, — tarė senukas, — ir supurvins tokį švarų gražų kilimą.

* — Neturi darbo, galėsi dulkinti rytmetį, — atšovė senutė. — Kažin, ar jai nereikia duoti ką nors ėsti.

Senukas pažvelgė aukštyn. Jo žmona laikė rankoje kondensuoto pieno dėžutę. Tarp jų vyko nebylus pasi-

kalbėjimas, nes jie keitėsi neištartomis mintimis. Tai buvo paskutinis jų pienas.

— Nežiūrėk, rytmetį arbatą gersime be pieno, — tarė senutė.

— Viso nesunaudok, Dale, juk nemėgsti arbatos be pieno.

— Ai, nesvarbu, — atsakė jinai, ir ėmė šildyti pieną vandenyje.

— Aš dažnai pagalvoju, Danai, kad mes daug ką darome iš įpratimo, — kalbėjo ji toliau.

— Sako, Kinijoje visada arbatą geria be pieno.

— Gal nežino, kaip skaniau, — sumurmėjo senis panosėje.

Jis vis trynė sušalusį šuns kūną, o jo žmona kaitino ant ugnies dubenėlyje pieną. Namelyje įsiviešpatavo tylą.

Lesė gulėjo tartum negyva. Kone be sąmonės ir baisiai išvargusi, ji pajuto kažkokį miglotą ramybės jausmą. Tiek daug dalykų priminė praeitį ir teikė jai paguodą. Kaip gardžiai

čia kvepėjo. Sklido malonus anglies dūmų ir šviežios duonos kvapas. Rankos, kurios lietė ją, nepančiojo jos ir neteikė skausmo, o, priešingai, glostė ir ramino sužeistus ir skaudančius raumenis. O žmonės— jie nedarė staigių judesių, nešūkavo ir nemėtė daiktų, kurie būtų galėję ją sužeisti. Jie vaikščiojo tykiai, negąsdindami jos.

Čia buvo ir šilta — o tai svarbiausia. Šiluma buvo tokia svaiginanti, jog marino visą kūną ir migdė sąmonę, lyg kokia švelni srovė būtų nešusi ją į nežinią ir mirtį.

Tik kaip per miglą ji matė padėtą šalia galvos šilto pieno dubenėlį. Jos apmirę pojūčiai niekaip neatsipeikėjo. Ji mėgino pakelti galvą, bet negalėjo jos pajudinti.

Paskui ji pajuto, kaip kažkas pakėlė jos galvą ir pylė jai į gerklę šiltą pieną. Ji nurijo vieną — du — tris kartus. Šilumos srovelė perėjo per kūną ir užliūliavo ją. Ji gulėjo ramiai, ir Šaukšteliu pilamas į snukį pienas varvėjo ant kilimo.

Senutė pakilo ir atsistojo šalia vyro.

— Kaip manai, Danai, ar ji nesibaigia? Ji nieko nebenuryja.

— Negaliu pasakyti, Dale. Gal rytmečio ir sulauks. Padarėme viską, ką galėjome. O dabar ją reikia palikti vieną.

Senutė pažvelgė į Lesę.

— Zinai, Danai, aš pasėdėsiu prie jos.

— Nėra reikalo, Dale. Padarei viską, ką galėjai, ir... Bet gal reikės jai ką pagelbėti... Tokia puiki kalė; Danai.

— Puiki! Negryno kraujo valkata...

— Oi, nekalbėk taip, Danai. Tai puikiausia kalė, kiek tik esu mačiusi.

Senutė ryžtingai atsisėdo į supamąją kėdę ir pasiruošė budėti naktį.

Po savaitės misis Faden sėdėjo savo mėgiamoje kėdėje. Pro langą švietė rytmečio saulutė, ir praslinkusios audros prisiminimas atrodė kaip tolimas sapnas. Ji pažvelgė per akinių viršų ir pamatė Lesę, gulinčią ant kilimo su stacioniais ausimis.

— Tai jis sugrižta, — tarė ji garsiai. — Pažįsti jį, tiesa?

Tuojuo pasigirdo jos vyro žingsniai, o netrukus atsidarė ir durys.

— Zinai, Danai, ji jau atskiria tavo žingsnius! — susuko didžiuodamasi senutė.

— Kažin,— tarė skeptiškai senukas.

— Tikrai, — užtvirtino Dalė. — Aną dieną, kai atėjo tas keliaujantis prekybininkas, ji tuojuo pakėlė didžiausią triukšmą. Tikrai ji norėjo pranešti, kad namuose, yra žmonių, kai tu buvai mieste! Bet kai tu grįžti, ji nėt nesuloja — matyt, pažįsta tavo žingsnius.

— Kažin, — vėl pakartojo senukas.

— Ji protinga ir puiki, — tarė senutė, kreipdamasi daugiau į Lesę negu į vyrą. — Ar ne puiki, Danai?

— Taip, žinoma, puiki.

— O pirma sakei, kad ji bjauri.

— Taip, bet tai buvo anksčiau.

— Matai! O aš paėmiau senas šukas ir šukavau ją kasdieną, ir dabar koks puikus jos kailis.

Jie abu pasižiūrėjo į Lesę, kuri gulėjo, pakėlus galvą kaip liūtas (aviganiai šunys mėgsta tokią pozą). Jos laibas snukis ėmė aiškiai skirtis nuo apykaklės, kuri vėl buvo balta kaip sniegas.

— Ar ji dabar ne kitaip atrodo? — paklausė išdidžiai senutė.

— Taip, Dale, kitaip, — atsakė nelinksmi vyras. Senutė pastebėjo nelaimę pranašaujantį jo toną.

— Na, kas atsitiko?

— Ak, Dale, matai... tai yra taip. Pirmiau aš galvojau, jog ji paprastas mišrūnas. O dabar... na, dabar pasirodo, kad ji grynakraujis šuo.

— Žinoma, ji grynakraujis šuo, — tarė linksmi senutė. — Jai tik trūko trupučio šilumos, trupučio maisto ir žmogaus, kuris būtų švelnus jai.

Senukas papurtė galvą, lyg pykdamas ant žmonos už tai, kad ji nesupranta, kur jis taiko.

- Taip, bet ar tu nesupranti, Dale? Ji grynos veislės ir dabar, kai pasveiko, aišku, kad ji labai vertingas šuo. Ir...

— Ir kas?

Na, vertingas šuo turi turėti savininką.

— Savininką? Puikus savininkas, kuris leidžia vargšei kalytei klajoti išalkusiai ir išbadėjusiai tokią naktį, kaip tada, kai mes ją parsinešėme. Iš tikrųjų puikus savininkas.

Senukas papurtė galvą ir nerangiai atsisėdo ant kėdės. Paskui jis išsiėmė iš kišenės molinę pypkę ir prisikimšo tabako.

— Ne, Dale, taip negerai. Ji vertingas šuo, dabar aš matau tą gerai. Todėl neprisirišk iš visos širdies prie jos, nes kiekvieną dieną gali prisistatyti savininkas...

Senutė sėdėjo kėdėje, ir ją ėmė kankinti nauja baisi mintis: jos puikioji kalė — jos kalė!

Ji žiūrėjo įsmeigusi žvilgsnį į ugnį, o paskui ilgą laiką į Lesę. Pagaliau prašneko:

— Na, Danai. Jei kalytė negalės čia pasilikti, tai tegu atsiima ją anksčiau negu vėliau. Ak, jeigu ji turi savininką! Tada suieškok jį, Danai. Eik ir visur klau-sinėk.

Senukas linktelėjo galvą.

— Teisingai,— tarė jisai.— Nueisiu rytoj į miestelį ir paklausinėsiu.

— Ne, Danai, eik šiandieną. Eik tuojau. Aš neturėsiu nė minutės ramybės ir negalėsiu sumerkti akių, kol nebūsiu tikra. Eik šiandien ir visur paklausinėk, ir, jei ji turi iškeliauti, tegu iškeliauja tuojau. O jeigu ji neturi savininko, tada mes būsime atlikę savo pareigą ir galėsime ramia sąžine ilsėtis.

Senukas tylėdamas traukė pypkę, bet žmona nedavė jam ramybės, ir jis pagaliau sutiko eiti tą pačią dieną.

Vidurdienį jis iškeliaavo ir pamažu ėjo keliu į miestelį už keturių mylių. Visą popietę senutė suposi kėdėje. Kartais ji nueidavo prie durų ir pasižiūrėdavo į vieškelį.

Tai buvo ilga popietė. Minutės pavirto valandomis. Buvo jau pradėję brėkšti, kai ji išgirdo žingsnius.

Dar nespėjo durys atsidaryti, o ji jau klausė:

— Na, Danieli?

— Klausinėjau visur, kur tik galėjau — visur ir nesuradau nė vieno, kam būtų dingęs šuo.

— Tai ji tada mūsų!

Senutė nušvito iš džiaugsmo ir išdidžiai pažvelgė į Lesę, kuri, nors dar buvo liesa, įkritusiais šonais, bet atrodė šunų veislės tobulybė.

— Ji mūsų, — kartojo senutė. — Mes savo atlikome. Dabar ji mūsų.

— Gerai, Dale, bet jos savininkas' gali atsitiktinai' eiti pro šalį ir pamatyti ją, todėl ne...

— Dabar ji mūsų, — kartojo ramiu balsu senutė.

Širdies gilumoje ji buvo įsitikinusi, kad joks savininkas nepraeis pro šalį ir nepamatys tos kalės. Ji jau pasistengs, kad to neatsitiktų. Kalė visuomet ' sėdės prie jos namelyje. Ji neleis jai palaidai bėgioti lauke, kad tas baisusis nepažįstamas savininkas nepamatytų jos, eidamas pro šalį.

A Š T U O N I O L I K T A S S K Y R I U S

KILNIAUSIA DOVANA — LAISVE

Lesė gulėjo ant kilimo. Per tas tris savaites, kurias ji praleido naujuose namuose, atgavo jėgas. Jos jutimo organai ėmė vėl normaliai veikti, ir raumenys pasidarė beveik tokie pat stiprūs kaip ir anksčiau. Bet dabar atgijo ir kiti dalykai. Anksčiau, kai ji buvo silpna ir ligota, jie buvo lyg pamiršti. O dabar, kai pasveiko, kiekvieną dieną jie darėsi vis atkaklesni ir įkyresni.

Pabudo svarbiausia impulsas ir nedavė jai ramybės.

Labiausiai jis kankindavo popietės valandomis. Kai laikrodžio rodyklė artėdavo prie keturių, Lesė siuste siųsdavo.

Tai buvo laiko pojūtis.

Buvo laikas... laikas keliauti... laikas keliauti pas berniuką.

Lesė atsistodavo ir prieidavo prie durų. Ji pakeldavo galvą ir sucypdavo.

— Ak, šuneli, kas tau yral — stebėdavosi senutė.— Aš tave juk pavedžiojau už virvutės gerą valandą. Tau nėra reikalo vėl eiti. Grįžk atgal ir ilsėkis ant kilimo.

Bet Lesė neklausydavo. Ji baksnodavo snukiu į duris. Prieidavo prie lango ir atsistodavo ant užpakalinių kojų. Paskui ji krisdavo ant visų keturių ir vėl sugriždavo prie durų. O po to lyg pagautas žvėris narvelyje, imdavo žingsniuoti po kambarį ir taip" ji žingsniuodavo be galo — nueidavo prie durų ir grįždavo, nueidavo prie lango ir grįždavo. Nuolat trepsendavo po akmeninę trobelės aslą, ir jos nagai spragsėjo ritmingai kaip senutės virbalai.

Po valandos Lesė baigdavo patruluoti. Pamažu sugriždavo prie židinio. Tas laikas būdavo jau praėjęs. Ji atsiguldavo ant kilimo ir nemirkėdama žiūrėdavo į liepsną.

Gyvuliai iš prigimimo turi tam tikrų įpročių, bet jiems galima įdiegti ir naujų. Buvo galima tikėtis, kad Lesė viską pamirš ir bus patenkinta naujuose namuose: Senukai mylėjo ją, kiek leido jų kuklios gyvenimo sąlygos, o ji klausė senukų ir pašaukta ateidavo prie jų ir leisdavo jiems save glostyti bei glamonėtis

Bet ji visa tai darė santūriai, nes žinojo, kad turi tik vieną šeiminką, kuris yra kažkur toli.

Lesė nepamiršo jo. Sveikdama ji geriau ir geriau prisiminė jį, ir jos kasdieninės vaikštytės darėsi vis. ilgesnės ir jautresnės.

Ir senukai greit pastebėjo tai. Senutė, kuri taip brangino šį naują mylimą padarą, paįvairinusi jos gyvenimą, jau žinojo kiekvieną Lesės judesį. Ir tokio kasdieninio reiškimo, kaip Lesės žingsniavimas tarp lango ir durų, ji negalėjo nepastebėti.

Senutė tikėjosi ir svajonoje, kad Lesė pamirš išorinį pasaulį ir bus laiminga jų mažyčiame jaukiame ir kukliame namelyje drauge su žąsimi ir vištomis. Bet pagaliau ji suprato, kad jos svajonė neišsipildys, nes Lesė ėmė nebeėsti. Tada senutė suprato viską.

Vieną vakarą ji ilgai sėdėjo tylėdama. Pagaliau nutraukė tylą ir tarė:

— Danai!

— Ką pasakysi?

— Mūsų namelyje jinai nelaiminga.

— Nelaiminga? Kas nelaiminga? Apie ką tu kalbi?

— Tu žinai, apie ką aš kalbu. Jinai. Ji nelaiminga. Ji kankinasi.

— Ak, šneki nesąmones. Per daug galvoji apie šitą kalę. Kiekvieną kartą, kai Jinai mirteli akimi, tu įsivaizduoji, kad ji serga tymais, arba kokia kita užkrečiama liga arba... arba pats tiesiog nežinau kuo.

Senutė pažvelgė į Jinai, — taip jie vadino Lesę,— ir papurtė galvą.

— Ne. Aš tau dar nesakiau, Danai, kad paskutines tris dienas Jinai nieko neėdė.

Senukas pakėlė akinius ant kaktos ir ėmė žiūrėti į Lesę. Paskui pažvelgė į senutę žmoną.

— Suprantu, dabar suprantu, Dale. Tu ją per daug šeri ir todėl nieko stebėtino, kad Jinai nė nežiūri į maistą, kuris ir karaliui patiktų. Stai ir viskas.

— Ne, Danai, priežastis visai kita. Tu pats gerai žinai. Sakyk, kodėl visuomet ją iširėžęs laikai už virvutės, kada tik išvedi vakarais pasivaikščioti? Ar ne taip buvo vakar vakare?

— Na, bet taip bus tik, kol Jinai pripras ir jausis pas mus kaip namie. Jeigu aš ją paleisčiau, ji paklystų ir, nežinodama gerai apylinkės, nerastų kelio namo, ir...

— Ak, Danai, pats supranti, kad niekus šneki. Zinai lygiai taip kaip ir aš — jei tik paleistume, Jinai pabėgtų, palikdama mus vienus, ir niekuomet daugiau nebegrižtų.

Senukas nieko neatsakė, ir senutė kalbėjo toliau.

— Ji nelaiminga, Danai. Tu nematai jos taip dažnai, kaip aš — kiekvieną popietę Jinai vis vaikšto nuo lango prie durų ir nuo durų prie lango, ir stebiuosi, kad dar neišmynė tako akmeninėje asloje...

— Kas čia tokio? Šitaip šuo prašosi laukan pasivaikščioti.

— Oi ne, Danai, aš jau mėginau. Išsivedžiau ją už virvutės ir maniau, kad ji stengsis ištrūkti ir nenorės eiti. Bet Jinai ėjo paklusniai. Zinai, ką aš galvoju?

— O ką gi?

— Ogi aš galvoju, kad ji nebėga todėl, kad gailisi mūsų. Mes buvome jai geri ir, nenorėdama ižvesti mūsų, Jinai kenčia. Ji per daug mandagi ir nepabėgs, kol mes jai nepasakysime, kad ji gali bėgti...

— Ak, ką tu išsigalvoji. Šuo negali būti toks, kaip žmogus...

— Bet mano gerutė tokia. Tu jos dar nepažįsti.

— Nagi?

Senutė prislopino balsą.

— Klausyk, aš žinau kai ką. apie šitą kalytę, tikrai žinau.

— Ką tu žinai?

— Ji kažkur keliauja. Ji pakeleivė.

— Ak, Dale! Ir kas tau ateina į galvą!

— Danai. O aš žinau — aš ir Jinai, mes abi žinome. Ji keliavo, Danai, kelionėje pavargo ir sustojo čia lyg kokioje ligoninėje — arba, kaip pasakoje, pakeleivė užeigoje. O dabar ji pasveiko ir nori keliauti toliau. Tik ji mandagi ir supratinga ir nenori suteikti mums skausmo. Tačiau širdyje ji trokšta keliauti. Ji čia nelaiminga.

Senukas nieko neatsakė. Jis iškratė ant delno iš savo molinės pypkės pelenus ir vis žiūrėjo į Lesę. Pagaliau prašneko:

— Taip, Dale, teisybę sakai, teisybę sakai.

Yra žmonių, kurių širdys taip pilnos niekšiškos baimės, jog, pamatę, ištroškusį šunį su seilių dėmele ant apkepusių žiaunų, bėga siaubo pagauti ir šaukia: „Pasiutęs šuo.“ Yra taip pat ir tokių žmonių, kuriems kiekvienas prabėgantis šunelis priešas, kurį reikia palydėti akmeniu. Bet yra ir tokių žmonių, ir jiems šunys turi būti dėkingi, — kurie myli ir nuoširdžiai atjaučia Šunis ir kurie santykius tarp šuns ir žmogaus padaro taurius ir garbingus.

Tokia, kaip pastarieji, buvo ir senoji pora, kuri sekančią dieną po pietų susėdo ir ėmė stebėti Lesę. Kai atėjo ketvirta valanda ir Lesė pakilo nuo aslos, jų akys sekiojo ją. Ir kai ji sucypė prie durų ir paskui priėjo prie lango, jie abu atsiduso.

— Ką gi, — tarė senukas.

Tik tiek. Jie abu atsistojo. Senutė atidarė duris. Vienas Šalia kito senukas ir jo žmona sekė Lesę iki kelio. Čia akimirksniu Lesė sustojo, lyg negalėdama suprasti,

kad pagaliau gali būti patenkintas jos didysis troškimas. Ji atsigrėžė ir pasižiūrėjo į senutę, kurios rankos ją glostė, glamonėjo ir maitino.

Trumpą akimirksnį senutė norėjo ją pašaukti — pašaukti pas save ir pamėginti Lesės mintis nukreipti nuo senų prisiminimų. Bet senutė buvo kilni. Ji pakėlė galvą, ir jos senas balsas aiškiai nuskambėjo:

— Gerai, kalyte. Jei tu turi keliauti — tai keliauk... Iš viso sakinio Lesė suprato žodį „keliauk“. Tą žodį ji troško išgirsti.

Ji atsigrėžė ir lyg atsiveikindama dar kartą pažvelgė į senukus ir nubėgo ne keliu į rytus arba į vakarus, o tiesiai per lauką. Ji vėl keliavo į pietus.

Ji ėmė bėgti risčia — ta pačia risčia ji drąsiai bėgo per Škotijos aukštumas. Tai nebuvo greita risčia, bet nebuvo ir lėta, jos žingsnis buvo lygus, jis nugalėdavo šimtus mylių ir išlaikydavo ištisas valandas. Taip ji bėgo tiesiai per lauką, peršoko per tvorą ir pasileido atšlaite žemyn.

O ant kelio stovėjo senutė. Jos lūpos buvo sučiauptos. Ji pamosavo ranka ir sušuko:

— Sudie, šuneli. Sudie! Ir laimingos tau kelionės! Ir nors Lesė jau buvo išnykusi iš akių, senutė vis

dar stovėjo ant kelio, kol pagaliau senukas uždėjo jai ant peties ranką.

— Jau darosi šalta, Dale, — tarė jis. — Eikime geriau į vidų.

Jie sugrįžo namelin, ir jų įprastinis gyvenimas plaukė toliau. Senutė paruošė kuklią vakarienę. Ji uždegė lempą, ir abu susėdo už stalo.

Bet nei vienas, nei antras nevalgė.

Paskui senukas pažvelgė į žmoną ir švelniu balsu prašneko.

— Šį vakarą aš pastatysiu ant lango lempą, Dale. O gal ji išbėgo tik pasilakstyti. O jeigu ji norėtų sugrįžti atgal...

Jis gerai žinojo, kad Lesė niekuomet nesugrįš, bet jis pagalvojo, kad žmonai bus lengviau, jei jis pritaris. Tačiau, pažvelgęs į žmoną, jis liovėsi kalbėjęs, nes pamatė, kad ji sėdėjo, nuleidusi galvą, o ašaros nedėjo jai per skruostus. Jis skubiai atsikėlė.

— Neverk, Dale, neverk!

Jis priglaudė senutę prie savęs ir glamonėdamas ėmė ją guosti.

— Ak, nesigraužk, Dale. Klausyk, ką aš tau pasakysiu. Turiu atidėjęs į šalį keletą šilingų, parduosiu keletą kiaušinių ir paskui nueisiu į turgų; aš žinau vietą, kur parduoda šunis. Nupirksiu kitą šuniuką, gerai? Toki, mažą puikų šuniuką, kuris pasiliks pas mus ir nenorės pabėgti. Jinai buvo per didelė mums, dideli šunys daug suėda... o toks... mažytis mielas šunytis...

Senutė pažvelgė į vyrą. Ji norėjo verkdama išstarti žodžius, kuriuos visuomet pasako šunų mylėtojai, kai jie netenka savo mylimo gyvulėlio: „Aš nenoriu kito šuns!“

Tačiau, nenorėdama užgauti savo vyro, ji neištarė šių žodžių.

— Taip, Danai, išlaikyti didelį šunį daug kainuoja.

— Žinoma, daug. O mažą šuniuką arba katę beveik nieko nekainuoja...

— Tikrai, kačiukas, Danai! Jei tik man parneštum gražų kačiuką.

— Taip, tokį kačiuką, kuris gulėtų susirietęs ant ži- dinio ir visą laiką būtų su tavim. Gerai! Parnešiu tau gražų — gražiausią kačiuką, koki tik galima rasti. Gerai?

Senutė pažvelgė į viršų.

— Ak, Danai, koks tu geras.

Paskui ji nusišluostė ašaras ir nusišypsojo.

— Oi, žiūrėk, — mes užsiplepėjome, o arbata ėmė ir atšalo, — tarė senukas.

— Ak, aš ir negalėčiau valgyti, Danai.

— Na, išgerk bent puoduką arbatos.

— Gerai sakai, — tarė ji. — Stiklinė geros arbatos pataisys mums nuotaiką.

— Teisybė. O šeštadienį mes turėsime tokį gražų kačiuką, kokio dar nesi mačiusi. Ar taip nebus gerai?

Senutė nusišypsojo pralinks mėjusi.

— Taip, bus gerai, — tarė ji.

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS

KELIONE SU RAULIU

Raulis Palmeris baigė skusti barzdą ir nusišluostė savo senovišką skustuvą.

Jis buvo nedidelis linksmas vyrukas raudono veido, kuris kažkodėl atrodė pilnas sagų. Akys kaip sagos, vėjo nugairintos lūpos buvo kaip sagos, o ant jo kaktos ir smakro buvo daugybė visokių guzų ir karpų, kurios irgi buvo panašios į sagas.

Ir jo drabužiuose buvo daugybė sagų. Jis vilkėjo vilnonį megztinį, kuris buvo visas išmargintas perlinėmis sagomis. Ant jo jis buvo užsitraukęs prašmatnią aksominę striukę su odinėmis rankovėmis, ir joje buvo tiek daug misinginių sagų, kurios, atidžiau pasižiūrėjus, atrodė panašios į kadaise dėvėtų Jo Didenybės Karališkosios armijos karių uniformų sagas.

Raulis buvo gerai pažįstamas visoje Šiaurinėje Anglijoje, nes jis buvo keliaujantis puodžius. Jis gyveno dengtame vežime, kurį, prikrautą puodų, palengva tempdavo arklys. Atvažiavęs į kokį nors kaimą arba miestelį, jis paimdavo storą lazdą ir imdavo mušti į didžiulį glazūruotą, gelsvą puodą. Garsas būdavo panašus į didelio varpo dūžius.

Ir Raulis imdavo girti savo prekes, iš visos gerklės dainuodamas:

**Raulis Palmeris važiuojal Daug turiu puodynų, puodų,
Tik už dyką jų neduodu. Eikit šen, kas pensų turi, Kas
neturi, tenežiūri, Nes vis tiek negaus nė vieno. Puodai
ir puodynės pienui!**

Raulis mėgdavo įvažiuoti į mažus Šiaurinės Anglijos miestelius su dideliu triukšmu; energingai ir demonstratyviai jis mušdavo į didžiulį puodą. Taip jis darydavo dėl dviejų priežasčių: skelbdavo visiems apie savo atvykimą ir rodydavo, kokie tvirti jo puodai, jei jie atlaikydavo tokius stiprius smūgius.

Tuos miestelius jis aplankydavo kartą per metus. Kai jo atsargos sumažėdavo, jis pasukdavo atgal į savo gimtąjį kaimą, kur jo vyresnysis brolis Markas žiede puodus. Markas pasisveikindavo su juo galvos linktelėjimu, neatsitraukdamas nuo rato, esančio didelėje

daržinėje, kur jis modeliuodavo senoviškus puodus ir dubenis. Raulis vėl prisikraudavo savo vežimą prekių: mažyčių puodukų, kuriuose vaikams duodama avižinė košė, ir didelių, beveik trijų pėdų platumo puodų, kuriuose šiaurietės moterys paprastai minkydavo tešlą ir dažnai net maudydavo kūdikius.

Prisikrovęs vežimą rudų blizgančių indų, jis vėl leisdavosi kelionėn.

— Na, išvažiuoju,— sakydavo jis. O Markas tik pažvelgdavo į brolių ir, linktelėjęs galvą, vėl grįždavo prie savo darbo.

Taip Raulis vėl pradėdavo savo kelionę; jis važinėdavo dienomis, o vakare, radęs kur patogesnę vietą, pasukdavo savo kumelę Besę iš kelio ir sustodavo.

Šitoks gyvenimas buvo patogus ir smagus, nes Raulio vežimas visiškai jam atstojo namus. Atrodė tiesiog neįtikėtina, kad tokioje ankštoje, bet užtat tvarkingoje patalpoje jis galėjo visai patogiai gyventi. Dažnai, lyg suteikdamas savo klientui didelę malonę, Raulis leisdavo jam pažiūrėti į savo butą. Net ir geriausios namų šeimininkės, pažvelgusios į jo vežimo vidų, sušukdavo iš nustebimo, pamačiusios ten pavyzdinę tvarką. Kiekvienas daiktas turėjo savo vietą: ir skustuvas, kurį Raulis kaip tik dabar dėjo, ir praustuvė, ir net mažytė kabykla rankšluosčiui.

Jis pasiklojo lovą, pavalgė pusryčius, ir susitvarkė indus. Paskui pasikinkė Besę, pakabino po vežimu avižų maišelį ir atsisėdęs sušuko: — Nuo-oo, Bese!

Ant kelio Raulis, nesustabdęs arklio, nušoko nuo sėdynės ir ėjo Šalia vežimo pėsčias. Besė ir be jo turėjo ką traukti. O ir šiaip jis mėgdavo eiti pėsčias, jei tik nebūdavo per daug blogas oras.

Bet oras tą dieną buvo gražus. Raulis žingsniavo per nykstančią rytmečio miglą ir dainavo:

Tėve, kastuvą imk į rankas, Kapą tu savo sūneliui iškask, O ant to kapo žaliajam gojui Baltas balandis, tegu burkuoja. Tepamatys, kas prie kapo sustos: Plyšo širdis man iš meilės karštos.

Tai buvo liūdna daina, bet Raulis nekreipė į tai dėmesio. Iš tikrųjų jis niekuomet nepagalvodavo apie jos turinį. Daina jį lydėdavo vienišame gyvenime lyg koks draugas nuo vieno miestelio iki kito. Jis neturėjo daugiau draugų, tik Besę ir Tūcę. O Tūcė — buvo vienintelė tokia iš visos savo giminės — taip tvirtindavo Raulis. Dabar ji kiurksojo ant sėdynės — maža kalytė, kurią galėjai palaikyti ir pudeliu, ir foksterjeru, ir špicu; ji buvo panaši į juos visus.

Tūcė buvo beveik taip pat gerai žinoma, kaip ir Raulis. Ji mokėjo pasturgalinėmis kojomis atsistoti ant apverstos puoduko ir ant savo nosies išlaikyti kitą mažesnę puoduką. Ji galėjo šokinėti ant medinio kamuolio ir, mindama kojomis, ridenti jį, neprarasdama lygsvaros. Mokėjo pakelti nuo žemės pensus ir atnešti Rauliui. Mokėjo šokti per lanką.

Kai Raulis atvažiuodavo į didesnę kaimą, jis suruošdavo vaidinimą, bet ne kaip fokusininkas, norėdamas pasipelnyti, o vien tik dėl to, kad jam patikdavo žiūrėti į kvatojančius linksmus vaikus, kurie ta proga susirinkdavo.

Važiuojant iš vienos gyvenvietės į kitą, Tūcė, kaip ir ši kartą, sėdėdavo pasipūtusi ir žiūrėdavo į vieškelį, o Raulis dainuodavo tą liūdną dainelę apie nelaimingą kaimo mergaitę.

Ir ši kartą dainuodamas jis negalvojo apie žodžius. Bet užtat, kaip ir visuomet, jis akylai stebėjo, kas vyksta aplink jį. Keliaudamas ir gyvendamas po atviru dangumi, Raulis gerai pažino savo aplinką. Jis žinojo, kur šarkos krauna lizdus ir kada parskrenda ir išskrenda kregždės. Ir joks io krašto medžiotojas neturėjo tokių žvalių akių, kaip Raulis, ir, pamatęs raudoną uodegos kuokštą, nebūtų galėjęs taip greit pasakyti, jog tai yra lapės uodega.

Ir ši kartą Raulis akylai stebėjo aplinką. Kai jo žvilgsnis nuklydo į lauką, jo daina staiga nutrūko.

Jis perėjo į kitą vežimo pusę ir atsistojo ant laiptelio prie ienų. Atsirėmęs į vežimą, jis važiavo toliau, vis žiūrėdamas į lauką, per kurį vienodu greičiu bėgo šuo, sukdamas į kelio pusę.

Šuo keliavo nesustodamas, lyg arklio traukiamas vežimas būtų buvęs toks paprastas daiktas, kaip medis ar stirna. Raulis tai pastebėjo ir todėl laikėsi pasislėpęs ir murmėjo po nosimi:

— Iš kur tas šuo atsirado?

Šuo artinosi ir, pribėgęs neužtvirtą lauko ruožą, šmurkštelėjo į kelią kaip tik tuo laiku, kai vežimas važiavo pro tą vietą.

— Na, ko tu nori?! — sušuko garsiai Raulis.

Šuo pažvelgė į Raulį ir vėl per griovį sugrižo į lauką.

— Ką, nepatinka tau mano kompanija? — paklausė Raulis.

Jis nulipo nuo laiptelio ir ėmė eiti šalia vežimo. Bet jo akys visą laiką sekė šunį, einantį priešais kairėje pusėje beveik lygia greta su vieškeliu. Netrukus kelią pastojų nedidelė upė, ir šuo vėl pasuko į kelią, kad galėtų pereiti tiltą.

Raulis išsiropštė į vežimą ir netrukus išlipo iš jo, laikydamas rankoje kelis kšnius kepenų. Tūcė pakėlė nosį ir pavizgino savo prašmatnią uodegytę.

— Tai ne tau, mano brangioji,— tarė jai Raulis. Raulis neišleido Lesės iš akių. Ji turėjo pasiekti tiltą kartu su vežimu.

— Na, ši kartą aš dėsiuos tavęs nematęs,— tarė jis balsiai.

Ir, eidamas šalia vežimo, jis ėmė linksmai dainuoti:

Man tėvas kaldavo seniau: — Niekad nepamiršk, sūnau, Patarimo rimto, gero, Nes jauni dažnai taip daro...

Bet tuojau, nustojęs dainuoti, sušuko:

— Ei, Bese, kur eini? Netrauk tiesiai į griovį. Eik keliu prie tilto, o taip!

Ir vėl dainavo toliau:

Nors, gal būt, tau kartais rodos, Kad pamokymai nuobodūs, Duosiu, vaike, tau šiandieną Rimtą patarimą vieną...

Dainuodamas, jis taip varė arklį, jog tiltą pasiekė kaip tik tuo metu, kai šuo buvo jau prie pat jo. Traukdamas linksmą dainelę, jis žingsniavo toliau ir dėjosi šuns nematęs. Lesė - sustoję, lyg norėdama pirma praleisti vežimą. Raulis į ją nė nepasižiūrėjo. Užtat jis mosavo kepenų gabalu, kad jų kvapas pasklistų po orą. Paskui, lyg netyčia, jis numetė vieną kšnių ant žemės. Pervaziavęs tiltą, jis nežymiai pasuko galvą, norėdamas pamatyti, ką darys šuo.

O kitame tilto gale Lesė pamažu prisiartinė prie pamesto kepenų gabalėlio. Kepenų kvapas viliojo ją. Iš alkio- jai pradėjo tekėti seilės. Ji priėjo arčiau ir nosimi palietė kepenis.

Bet ištisu metų dresūra dabar vėl pasireiškė. Semas Karaklau stropiai ją mokydavo neliesti svetimo maisto. Jis darydavo tai, primėtydamas įvairiose vietose mėsos gabaliukų, kuriuose būdavo įdėta karčių raudonųjų pipirų. Dar būdama maža kalytė, Lesė griebdavo tuos kšnius ir tuojau pastebėjo, kad juose yra tokių žirniukų, kurie degina kaip ugnis. Ji ne tik išdegindavo nasrus, bet dar gaudavo iš šeiminko barti.

— Tai žiaurus būdas, — sakydavo Semas Karaklau savo šuniui,— bet kiek aš žinau, vien tik šitaip galima išmokyti šunis; ir geriau šuniukas tegu paragauja pipirų, negu užaugęs turėtų nugaišti nuo užnuodytos mėsos, kurią koks beprotis gali kartais pamesti.

Ir tos pamokos Lesė dar nebuvo pamiršusi.'

Suo neturi būti pamestų maisto kšnių.

Ir dabar šitos pamokos prisiminimas buvo stipresnis už alkį. Jos nosis drebėjo. Ji palietė kepenų gabalą. Pagunda buvo stipri, bet Lesė ją nugalėjo. Staiga apsisukusi, ji paliko kepenis ir perėjo tiltą.

O Raulis Palmeris, stovėdamas prie vežimo, linkčiojo galvą.

— Puikus šuo ir, be to, gerai išauklėtas,— tarė jis.— Gerai, šuneli. Bet mės dar pažiūrėsime...

Ir vėl jis ėjo šalia vežimo dainuodamas ir mosuodamas kepenimis, o jų malonus kvapas sklido ore ir viliojo šunį.

Lesė keliavo, užuosdama mėgstamo maisto kvapą. Perėjus tiltą, impulsas liepė jai vėl pasukti iš kelio ir toliau keliauti per laukus. Bet ji nenorėjo pamesti malonų maisto kvapą. Todėl Lesė nepakeitė krypties, tik peržengė griovį ir keliavo paskui vežimą.

Raulis Palmeris linksmai dainavo Tūcei, kuri vis kiurksojo ant sėdynės:

**Šit, kokia gražuolė – Seka mus iš tolo, Žengia palei
kelią Kaip grakšti panelė.
Eina sau kalytė. Mūsų, kaip matyti,; Bijo ji
truputį, Bet pripras, gal būti.**

— Kaip tau patinka mano dainelė, Tūce? Ar tu norėtum turėti draugę? Gerai, pažiūrėsime...

Taip Raulis Palmeris keliavo toliau. Kartais jis pasukdavo galvą ir pasižiūrėdavo, kaip užpakaly jo per lauką bėga Lesė. Kai kada ji išnykdavo jam iš akių, ir jis nematydavo jos ilgesnį laiką. Bet ji pasirodydavo vėl, nes ją viliojo malonus kepenų kvapas. Ir kiekvieną kartą ji prisiartindavo vis arčiau prie vežimo ir žmogaus, kuris, rodos, nekreipė į ją nė mažiausio dėmesio.

Taip truko visą rytmetį keliaujant per nederlingas lygumas. Saulė jau buvo aukštai, kai Raulis Palmeris pasuko iš kelio. Jis pamatė, kad ir šuo sustojo.

— Laikas užkasti, Tūce,— tarė Raulis.

Jis vikriai pasistatė mažytę krosnelę ir užsikūrė ugnį. Išsivirė vandeni ir užplikė arbatą. Paskui katiliuke pasišildė troškintos mėsos. Atpiokęs kepenų, įdėjo į dubenėlį Tūcei. Paskui jis atsisėdo pietauti. Ir visą laiką stebėjo Lesę, kuri ėjo vis artyn ir artyn. Savo mažąją kalytę jis šėrė taip, kad matytų Lesė, kuri dabar tupėjo ne toliau kaip už dvidešimties pėdų ir sekė kiekvieną Raulio rankos judesį. Vieną ar du kartus Tūcė sulėjo spiegiamu balsu, bet Raulis tuojau ją nutildė.

Baigęs valgyti, jis atsistojo.

— O dabar, Tūce, mes padarysime vieną, ar dvi gudrybes ir pažiūrėsime, ar tas šuo ės, ar ne.

Jis išėmė iš vežimo lėkštą dubenį ir į jį įdėjo supjaustytų kepenų. Su nerūpestinga mina, lyg jis tai būtų daręs kiekvieną dieną- jau daugelį metų, Raulis priėjo arčiau Lesės ir padėjo dubenį.

— Štai tavo pietūs,— tarė jis.— Esk, kas paduota. Lesė žiūrėjo, kaip jis grįžo prie krosnelės. Paskui, kai atrodė, jog jis nekreipia jokio dėmesio į ją, ji pakilo nuo žemės ir pamažu priėjo prie dubens.

Suo neturi būti pamestų maisto kąsnių!

Bet ši kartą buvo ne taip. Maistas nebuvo pamestas. Jis buvo paduotas dubenyje. Tikrai buvo taip. Maistas buvo dubenyje: O jei dubenį ar lėkštę pastatė žmogus, tai reikė, kad šuo gali būti be baimės. Tuomet jame nebus deginančios ugnies.

Pamažu Lesė nuleido galvą. Priešakiniais dantimis ji pakėlė kąsnelį kepenų ir nurijo jį. Iš džiaugsmo, kad vėl gali numalšinti alkį, ji ėmė godžiai ryti. Ji suėdė viską, kas buvo paduota, ir išlaidė dubenį. Po to ji atsitūpė ir žiūrėjo į Raulį, lyg norėdama pasakyti:

„Čia buvo tik užkasti. Bet kur tikri pietūs?“

Raulis papurtė galvą ir garsiai tarė:

— O, ne! Jei nori gauti daugiau, turi keliauti su mumis. Ar aš nesakiau, kad nusimanau šį tą apie šunis, Tūce? Padėk maistą ant kelio,— jis neims! kažkas tave per daug gerai išmokė, mano drauge avigani. Bet padėk jam dubenyje — štai kur paslaptis — ir viskas bus gerai. Na, kilsime, laikas keliauti.

Jis nuėmė Besėi nuo galvos maišelį, apvertė krosnelę ir rūpestingai sutrypė žarijas. Neskubėdamas jis viską sukrovė į vežimą. Ir visą laiką skersomis stebėjo Lesę, kuri tupėjo, lyg laukdama stebuklo — kada jai paduos tikrus pietus. O kai pagaliau Raulis Palmeris pasijudino ir jau važiavo keliu, jis linksmai sukrenkštė, nes Lesė dabar keliavo su juo, ir ėjo ji ne lauku, o keliu netoli vežimo. Ji nebuvo labai arti, bet Raulis dėl to nesijaudino. Jis gerai žinojo, kad vėliau ji prisiartins ir eis paskui vežimą.

Ir jis linksmai užtraukė dainą:

Jie atėjo naktį vėlią Ir iš patalo prikėlė. Nori kilpą man užnerti, O paskui pakarti.

**Pasiėmęs virvę storą, Stovi budelis nedoras, Meta kilpą jis, nelaukia,
Ir j viršų traukia.**

Praėjus kelioms dienoms Lesė vis dar keliavo su Rauliu Palmeriu. Ji risnojo keliu už poros pėdų nuo vežimo. Raulis bandė ją pamokyti, kaip reikia bėgti palindus po vežimu tarp užpakalinių ratų (taip seniau bėgdavo kariatiniai šunys paskui dviračius, vežimus ir fajetonus), bet Lesė nenorėjo jo klausyti.

Ji niekuomet nemėgo to triukšmo, kurį Raulis sukeldavo, atvykęs į kaimą, bet kažkaip lyg priprato prie jo, nes žinojo, kad taip negali ilgai trukti. Kol Raulis vyko į pietus, Lesė buvo patenkinta juo. Bet kartą, kai kelias šakojosi, Raulis pasuko į rytus. Nuojauda jam pasakė, kad kažko trūksta iš jo šeimos. Jis atsisukęs pažiūrėjo ir pamatė Lesę, tupinčią kryžkelėje.

Raulis pašaukė ją keletą kartų, bet Lesė paeidavo kelis žingsnius, paskui vėl sugrįždavo ir atsitūpdavo toje pačioje vietoje.

Pagaliau Raulis turėjo nusileisti. Jis užlipo ant sėdynės, pasuko Besę ir nuvažiavo keliu į pietus.

— Eh, galiu lygiai taip pat važiuoti aplinkiniu keliu per Godsį, užuot važiavęs per Menlipą,— tarė jis maloniu balsu.

Bet truputį vėliau jis kreipėsi į Tūcę:

— Matai, mano mažyte, kiek tas vargšas vyras turi vargo su moterimis. Su tavim, su Besė ir su Jos Didenybe, kuri bėga paskui vežimą. Ką- gali padaryti vienas vyriškis prieš jus tris? Besė nori važiuoti į šiaurę, nes ten yra jos namai. Jos Didenybė nori vykti į pietus — be abejonės, ji nori praleisti žiemą Revijeroje. O tu... ne, tu patenkinta, kad gali draugauti su manim. Taip, Tūce, tu vienintelė myli tik mane.

Ir mažoji kalytė pavizgino uodegą, kuri nebuvo nei garbiniuota, nei tiesiaplaukė, nei trumpavilnė, nei gauruota.

Ir malonus buvo gyvenimas keliauti per šiaurinės krašto dalies lygumas, toli nuo pagrindinių magistralių, svarbiųjų kelių, kuriomis nuolat dumdavo Raulio nekenčiami sunkvežimiai, automobiliai ir motociklai. Važiuodamas mylią po mylios, Raulis vis dainavo.

— Na, Jūsų Didenybe, ar leisi mums, paprastiesiems žmonėms, truputį užsiimti prastu darbu — paprekiuoti.

Šitokiais žodžiais Raulis kreipėsi į Lesę, kuri ramiausiai žingsniavo paskui vežimą, lyg nebūtų girdėjusi tų žodžių.

— Aš suprantu, Jūsų Didenybe, — tarė nuolankiai Raulis,— kad jūsų karališkoms ausims nemalonu klausytis, kai mes kalbame apie tokius daiktus, kaip pinigūs, bet mes, paprasti žmonės, turime gyventi, todėl prašome neužsigauti... prašome neužsigauti... jei aš ir Tūcė uždirbsime truputį pinigų.

Patenkintas savo vaidyba, Raulis nukėlė kepurę ir žemai nusilenkė Lesei. Paskui sugrįžo prie vežimo ir išsiėmė didžiausią puodą ir lazdą. Ir, artindamasis prie pirmojo namelio, jis ėmė energingai mušti.

Gaudesys, panašus į varpo skambėjimą, sklido po kaimą, o Raulis dainavo:

Raulis Palmeris važiuojal Daug turiu puodynų, puodų, Tik už dyką jų neduodu. Eikit šen, kas pensų turi, Kas neturi, tenežiūri, Nes vis tiek negaus nė vieno. Puodai ir puodynės pienui!

Moterys grūdosi prie durų, ir Raulis sveikinosi su jomis. Kaimo viduryje jis sustojo, šeimininkės čiupinėjo jo prekes ir juokaudamos derėjosi.

— Tokie stiprūs, kad niekaip nesudaužysi! — Šaukdamas gyrė savo prekes Raulis.

— O aš jau sudaužiau vieną puodą, kurį pirkau praeitais metais,— sušuko viena moteris.

— Na, ir gerai, kad kai kada sudaužote,— juokavo linksmi Raulis. — Jei aš padaryčiau visai nedūžtamus, jūs niekuomet nepirktumėt naujų, ir aš nebeturėčiau darbo.

Jis primerkė akį, o moterys krykštavo iš juoko ir, viena kitai kumščiuodama, šnekėjo:

— Oi, koks juokdarys tas puodžius Palmeris.

— O dabar, — sušuko Raulis, kai šeimininkės apsirūpino puodais,— kas nori pamatyti keletą mano kalytės pokštų?

Vaikai suspiegė ir ėmė ploti delnais. Raulis išėmė iš vežimo įvairius reikmenis ir padėjo juos ant žemės. Pamačiusi tai, Tūcė vikriai nusiropštė nuo sėdynės. Raulis suplojo rankomis, tačiau mažoji kalytė nepasijudino iš vietos, o sėdėjo ir laukė.

— Kas tau yra? — paklausė Raulis. — Ko tu lauki? Ak, tiesa. Dar nėra Jos Didenybės. Bet štai, ji jau ateina.

Lesė, Raulio rūpestingai išmokyta, išdidžiai pražygiavo pro publiką ir atsisėdo Šalia Tūcės. Raulis davė jai už tai kepenų gabalą.

— Na, Jos Didenybė pagaliau atvyko, ir mes galime pradėti, tiesa, — tarškėjo toliau Raulis.

Jis davė ranka ženklą, ir Tūcė gyvai sulėjo ir pradėjo programą. Ji šokinėjo per lanką, lojimu pasakė, kiek jai metų, vaidino „negyvą šunį“, iš viso būrio išrinko gražiausią mergaitę — visa tai darė pagal Raulio slaptai duodamus ženklus. O pabaigoje ji parodė geriausią numerį — atsistojo užpakalinėmis kojomis ant medinio kamuolio ir ėjo neprarasdama lygsvaros, ir dantyse laikydama tautinę vėliavėlę.

— O aviganis ar nieko neparodys? — sušuko kažkoks vaikas.

— Argi jūs norite, kad karaliai imtų vaidinti? — atsakė Raulis, — Man atrodo, kad ji sustreikavo, nes visą laiką sėdi vienoje vietoje. Paėmęs Tūcę ant rankų Raulis nuėjo prie Lesės.

— Gal malonėsite ką nors parodyti? — paklausė jis. Lesė sėdėjo net nemirkčiodama.

— Malonėkite surinkti tuos daiktus po artistės Tūcės pasirodymo.

Lesė ir šį kartą nepajudėjo. — Pakelk tuos daiktus! — paliepė Raulis griausmingu balsu.

Lesė nepajudėjo, ir vaikai krykštavo iš džiaugsmo. Raulis pakrapštė sau pakaušį, lyg nežinodamas ką daryti. Paskui jo akys staiga nušvito. Pirštu parodęs vaikams tylėti, jis kreipėsi į Lesę.

— Ar nemalonėtumėt, Jūsų Didenybe, padaryti man didelės malonės — imti ir pakelti tuos daiktus.

Šį kartą jis ranka davė ženklą, nes žodžiai neturėjo nieko bendro su šituo pokštu, ir Lesė išdidžiai atsikėlė. Savo laibu snukiu ji nustūmė medinį kamuolį prie vežimo. Paskui ji surinko visus lankus ir sudėjo juos į krūvą prie durų. Raulis jai nusilenkė. Lesė irgi pritūpė, ištiesdama pirmyn stangias priešakines kojas kaip šuo; tik ką pakilęs iš miego.

— Matote, vaikai, — tarė Raulis. — Visuomet prašykit mandagiai, ir jūs daug daugiau laimėsit šitame pasaulyje. Na, o dabar mes iškeliuojame. Nepamirškite keliaujančio puodžiaus Palmerio. Aš atvažiuosiu kitais metais. Sudie.

Visi susirinkusieji atsiveikino su juo, mosuodami rankomis, ir vilkstinė pajudėjo tolimesnėn kelionėn. Tūcė patogiai susirangė ant priešakinės sėdynės. Besė sparčiu žingsniu plumpsėjo pirmyn. O Lesė nerūpestingai risnojo iš paskos. Ji buvo patenkinta, kad jie vėl keliauja. Jam nepatiko sustojimai kaimuose, ir ji nepamėgotų vaidinimų, kuriuose ji atliko tokį menką vaidmenį. Ji nebuvo panaši į Tūcę, kuri su džiaugsmu vykdėdavo savo numerius ir nekantriai laukdavo, kada galės vėl pasirodyti. Tūcė buvo kaip tik tokiems pokštams sutverta. O Lesė buvo visai kitokia.

Raulis Palmeris visa tai žinojo. Jis pažvelgė dabar į Tūcę, kuri gulėjo snausdama.

— Taip, ta mūsų draugė puiki kalė, atklydusi nežinia iš kur, bet ji niekuomet nebus tokia Šauni kaip tu, mano mieloji, juk tiesa?

Tūcė pavinguriavo visu kūnu, o tai reiškė tą patį, ką ir pavizginimas uodega.

Raulis pavakarieniavo ir vėl suruošė savo vilkstinę į kelionę.

— Taip, žinau, kad tu nenori judėti iš vietos, — tarė jis Besei. — Bet šį kartą prieš akis geras galas kelio ir ne vieną mylią reikės nukeliauti. Tai aišku kaip dieną.

Raulis vėl pažiūrėjo į viršų. Aiškiai švietė mėnulis, ir buvo Šalta.

— Atrodo, kad bus blogas oras, o ir žiema jau nebe už kalnų. Reikia pagalvoti ir apie grįžimą namo. Todėl turime truputį paspartinti žingsnį ir — ši vakarą dar toli nukeliauti.

Jis pasuko savo vežimą į vieškelį, ir tuojau pasigirdo vienodas Besės kanopų taukšėjimas. Tūcė ramiai miegojo, susiritusi ant priešakinės sėdynės. Lesė risnojo paskui vežimą ir buvo laiminga, kad gali vėl keliauti.

Raulis skaičiavo mintyje, kad po keturių valandų kelionės, dar gerokai prieš dešimtą, jis jau bus pasiekęs jaukią sustojimo vietą šalia Apdeno miško. Kelionėje bus truputį šalta, bet

sustojęs jis išsivirs ant krosnelės karštos arbatos ir išgėręs atsiguls į lovą; rytmetį, saulei tekant, jis vėl keliaus toliau.

D V I D E Š I M T A S S K Y R I U S

ŠAUNI DRAŠA IR ATISISVEIKINIMAS

Du vyrai ėjo mėnesienoje keliu, ant kurio nuo medžių krito paslaptingi šešėliai.

— Na, jeigu tau nepatinka, Snikeri, tai tu žinai, ką gali padaryti!

Žmogus, kuris prašneko, buvo tvirtas ir stambus. Jo pečiai kyšojo iš po moleskino¹ apsiausto. Aukšta smaili kepurė buvo užsmaukta ant plataus veido su keturkampiais žandikauliais. Žmogus, į kurį jis kreipėsi, buvo mažesnio ūgio ir lieso veido. Nuo jo ilgos nosies galo kabėjo varveklis, kuris atrodė amžinas, nors jis ir labai traukė nosį.

— Tu jau man įkyrėjai, Snikeri,— kalbėjo toliau stambusis vyras,— vis niurni ir niurni. Pradėjau draugauti su tavim, keliauju kartu, parūpinu tau maisto šitame prakeiktame krašte ir ką aš gero už tai matau? Tu tik niurzgi ir niurzgi visą laiką. Tai esi pavargęs, tai tau skauda kojas, tai, žiūrėk, tau šalta. Ką, po velnių, su tokiu...

— Ei, Bakli, žiūrėk.

Stambusis vyras liovėsi baręs ir pažvelgė į tą pusę, kur parodė jo sėbras. Prieblandoje buvo matyti ugnis. Baklis atbula ranka nusišluostė burną. Jis apsidairė ir prie kelio pamatė gulinčią storą medžio šaką. Jis atsilenkė peilį ir, pačiuopęs tą šaką, nugenėjo mažesnes šakeles ir nulygino jos galus. Pakilnojęs rankomis vėzdą, savo darbu liko patenkintas. Jis pamatė, kad ir Snikeris padarė tą patį.

Nė Vienas neištarė nė žodžio. Baklis tik mostelėjo galva, ir abu vogčiomis nusėlino keliu. Po penkių minučių jie jau gulėjo pasislėpę tankumyne. Dūmai rūko jiems tiesiai į veidus.

— Keliaujantis puodžius Palmeris, — sušnibždėjo Snikeris; skaitydamas užrašą ant vežimo.— Keliaujantis prekybininkas, štai kas.

— Keliaujantis prekybininkas, — sušniokštė Baklis.

— Tai jis turi pinigų.

— Teisybė, Bakli, jis turi turėti pinigų.

— Tada, eime!

Baklis pakilo ir ėmė vogčiomis artintis prie ugnies. Bet nespėjo jis dešimties žingsnių nužengti, kai nakties ramybę perskrodė išpėjantis šuns lojimas.

— Sunį įsitaisė,— sušvokštė Snikeris.

— Bene aš jo bijau,— atsiliepė Baklis.

Kadangi jie jau buvo pastebėti, Baklis žengė dabar drąsiai į tą vietą, kur krosnelėje kūrenosi ugnis.

— Ei, drauguži, prilaikyk savo šunį. Nėra ko bijoti. Nieko tau nepadarysimi — sušuko Baklis.

Kai jis artinosi prie ugnies, Lesė ėmė loti. Baklis užsimojo jai lazda, ir Lesė nudūmė į šalį. Raulis norėjo ją pagriebti, bet ji ištrūko jam iš nagų ir urgzdama stovėjo šviesoje. Spiegiančiu viauksėjimu Tūcė taip pat prisidėjo prie bendro triukšmo.

— Nutilkite! — sušuko Raulis. — Nutilkite abi! Sūnys nustojo lojė, o Baklis, pajutęs, kad užpakaly

jo stovi Snikeris, išsišiepė.

— Gerai padarei, drauguži, — Baklis stengėsi kalbėti draugišku balsu.— Kaip matau, geri arbatą. Puikus daiktas. Gal pavaišinsi du vargšus bedarbius, ieškančius darbo? Nors po vieną kitą gurkšnelį sušilti.

Jis artinosi šypsodamasis.

Raulis staiga pakilo nuo rąsto. Malonūs Baklio žodžiai jo neapgavo. Tiek metų keliaudamas vienas, jis išmoko atspėti žmonių charakteri ir būdavo atsargus, susidūręs su valkatomis žmonių negyvenamose vietose.

— Ne, to nedarykite! — sušuko Baklis.

Jis šoko tarp Raulio ir vežimo, prie kurio ėjo puodžius. Rankose jis svarstė vėzdą vis dar Šypsodamasis, bet dabar jau be kaukės.

— Pasakyk, drauguži, kur pinigai? — paklausė jis meiliai.— Jei būsi malonus ir atiduosi juos geruoju, tuomet nė plaukas nenukris tau nuo galvos, juk tiesa, Snikeri?

— Taip, nieko nedarysime.

— Žinoma, nedarysime. Bet jeigu neatiduosi geruoju, tuomet labai gailėsies, ir ne mes dėl to būsime kalti. Na, sakyk, kur pinigai?

— Galiu juos atiduoti,— tarė ramiu balsu Raulis.

Bet, ištaręs tuos žodžius, jis staiga pašoko ir atsidūrė už savo vežimo. Dabar jau jis turėjo rankoje savo storąją lazda. Jis atsirėmė nugara į vežimo sieną ir pasispiaudė delnus. Jis nieko nekalbėjo ir nejautė jokio reikalo kalbėti.

— Ak, tu nori piktuoju,— sušvokštė Baklis.— Gerai, paimsime piktuoju.

Jis užsimojo ir smogė lazda. Raulis atrėmė smūgį ir atbula ranka tvojo atgal, pataikydamas užpuolikai per krumplius. Baklis sustaugė iš pykčio.

— Eik čia, Snikeri! Nestovėk ten! Apeik jį iš kitos pusės, tu prakeiktas baily!

Ir abu niekšai puolė kartu. Raulis, atsirėmęs j vežimą ir švaistydamasis lazda, mėgino jų neprisileisti prie savęs. Bet smūgiai ėmė kristi ant jo galvos ir pečių. Jis buvo bejėgis.

Būdamas tokioje beviltiškoje padėtyje, jis pažvelgė į Lese, kuri stovėjo kitoje ugnies pusėje ir lojo.

— Na, čiupk ji! — sušuko jis Lesei.

Lesė atrūko kaip vėjas ir puolė didįjį plėšiką. Šis atsigrėžė ir tvojo jai su vėzdu. Smūgis pataikė jai į pečius ir vos neparmušė jos. Valandėlę mūšis aprimo, nes abu užpuolikai atsisuko į Lese. Jie matė, kad ji' stovi ir žiūri į juos.

Lesės sąmonėje kovojo du priešingi impulsai. Ir vienas iš jų nugalėjo.

Štai ji vėl sutiko žmones, kurie norėjo padaryti jai bloga ir kurių rankos galėjo pasiekti ją ir suteikti jai skausmo. Jie galėjo pagriebti ją ir įkalinti. Tokiems žmonėms reikia trauktis iš kelio, kaip ji kad buvo dariusi jau daug kartų prieš tai. Šuo turi pasprukti ir nesirodyti jiems.

Tą akimirką Baklis žengė prie jos pusę žingsnio, iškėlęs vėzdą.

— Spausk! — sušuko jis, — kol dar nesudrožiau antrą kartą.

Lesė spruko į šalį. Ji pasuko į brūzgyną ir nurisnojo šlaitu aukštyn į mišką.

Baklis kreipėsi vėl į Raulį.

— Tai bent šuo! — šaukė jis pasityčiodamas. — Matai, drauguži, net tavo geriausias draugas išsižadėjo tavęs. Ak, koks bailys tas šuo! Bet gana apie tai, atiduok geruoju pinigus, ir mes užmiršime tai, kas buvo.

Raulio žvilgsnis, kuris ką tik buvo palydėjęs Lese į krūmus, nukrypo vėl į užpuolikus. Jis vėl pasispiaudė delnus ir sukaupė visas savo jėgas.

— Ateik ir pasiimk juos,— tarė jis atkakliai. Užpuolikai, grūmodami vėzdais, atsargiai slinko prie Raulio, nes puodžius nebuvo menkas vyras ir, atrėmęs nugarą į vežimą, galėjo atlaikyti užpuolimą iš priekio. Ir kai jis kovojo, vikriai lazda atremdamas ir atsakydamas į smūgius, jo ištikimoji kalytė Tūcė trypinėjo aplink, gindama šeiminką.

Bet ką ji vargšėlė galėjo padaryti! Tiesiog juokinga ir graudu buvo žiūrėti, kaip tas mažytis baltos energijos kamuolėlis viauksėdamas ir cypdamas šokinėjo aplink. Įnirtusi ji puolė į mūšį, ir pagaliau jai pasisekė suleisti savo mažyčius dantis į didžiojo užpuoliko kulkšni.

Šitokio netikėtumo nustebintas Baklis paspyrė koja ir nusviedė kalytę į šalį.

— Ak, tu prakeikta žiurkė! — sušuko jisai.

Mažoji kalytė puolė jį vėl, ir Baklis, iškėlęs savo vėzdą, smogė iš visų jėgų. Kalytė negyva nusirito į krūmus su sutraiškytais kaulais.

Pamatęs tai, Raulis sušuko kaip pasiutęs ir, puldamas iš visų jėgų, privertė plėšikus pasitraukti. Įsiutęs jis smarkiai švaistėsi lazda ir atrodė, kad nuvys abu užpuolikus.

Kurį laiką jie traukėsi atbuli, bet Raulio užsidegimas buvo jam pačiam pražūtingas, nes jis prarado patogią poziciją prie vežimo ir dabar buvo puolamas iš abiejų pusių. Baklis, kentėdamas nuo skaudžių puodžiaus lazdos smūgių, suardė jo gynimosi taktiką ir, smarkiai

tvojęs į petį, paklupdė puodžių. Stengdamasis atsikelti jis prisidengė galvą lazda. Bet dabar Raulis pajuto smūgį iš užpakalio. Vikriai atsisukęs, jis pagriebė Snikerį ir prisispaudė prie jo. Jis norėjo vienu prieku užsidengti nuo kito, kol tas atsipeikės. Jis pajuto, kaip šiltas kraujas ėmė jam varvėti pro kairią akį, ir suprato, kad jo galva pramušta.

Kai Lesė, pabūgusi Baklio vėzdo, pirmą kartą išnyko miško tankumyne, ji paliko stovyklą ir, nieko negalvo-'dama, pasuko į pietus.

Tačiau dabar ji neįtūtė to džiaugsmo, kurį jausdavo paprastai, kai bėgdavo į tą pusę, kurios troško jos širdis.

- Kažkaip — kažkas buvo negerai.

Ji liovėsi bėgusi ir atsigrėžusi pasižiūrėjo atgal. Ten, vos matoma pro medžius, liepsnojo ugnis, bet jos ausys aiškiai išgirdo vyrų šauksmus ir Tūcės cypimą. Ir tas cypiantis viauksėjimas šaukė ją stipriausiai, nes tai buvo pavojaus šauksmas — šuo priešinosi užpuolikams iš visų jėgų.

Lesė apsuko ratą per krūmus, sugrįžo atgal ir atsisėdo ant kranto. Spiegiamo Tūcės lojimo nebuvo girdėti. Lesė matė kovojančius vyrus, o jų milžiniški šešėliai siūbavo priešais ją. Ji matė, kaip Raulis parkrito ant kelių.

Dvi priešingos jėgos draskė Lesę — viena vertė ją laikytis nuošaliai nuo žmonių, o kita — ginti savo namus, nes vežimas ir ugnis tam tikra prasme buvo jos namai. Si pastaroji jėga buvo senesnė — ji buvo daugelio kartų paveldėjimas. O jėga, verčianti saugotis Žmonių, buvo vėlesnis dalykas, įgytas paskutiniaisiais jos gyvenimo mėnesiais. Ir staiga senesnioji jėga paėmė viršų.

Per visą savo gyvenimą ji niekuomet nebuvo užpuolusi žmogaus, ir jai buvo svetimi bet kokie laukiniai instinktai. Bet, kartą nusprendusi, ji nebedelsė nė sekundės ir nepaisė jokių atsargumo priemonių. Iš jos krūtinės gelmių pasigirdo grėsmingas lojimas, ir pasišiaušusiu sprandu ji pasileido nuo kranto į mūšį.

Prie ugnies kovojantieji žmonės apie šuns sugrįžimą sužinojo tik tada, kai gauruotas Šešėlis kaip žaibas praskriejo per apšviestą ratą. Lesė tiesiog skriste atskrido ir smogė Bakliui tiesiai į krūtinę. Pirmasis smūgis buvo toks stiprus, jog stambusis užpuolikas pargriuvo. Lesė nesustojo. Ji išbėgo iš šviesos rato ir, padariusi lanką per krūmus, sugrįžo iš kitos pusės. Ji dūmė pro Snikerį, kurį vis dar laikė Raulis kaip priedangą ir prabėgdama sulėdo dantis į jo koją.

Iš išibėgėjimo jos iltys giliai sulindo į mėsą, ir nakties tamsą perskrodė skausmingas Snikerio riksmas.

Paskui ji atsisuko vėl į Baklio pusę.

— Ak, tu sugrįžai,— iškošė jis pro dantis.

Įsitikinęs, kad ji bėga kaip ir pirma, jis puolė ją. Bet Lesė šį kartą išvengė jo vėzdo ir prašvilpė pro šalį, įkašdama jam į blauzdą. Ji perbėgdavo per aikštelę, apsisukdavo ir vėl puldavo. Kiekvieną kartą, bėgdama per skynimą, ji vis įkašdavo užpuolikams; taip visada kovoja aviganiai šunys. Pasiekusi krūmų šešėlius, ji padarydavo lanką ir vėl atbėgdavo jau iš kitos pusės.

Šauksmais drąsindamas Lesę, Raulis su nauja energija puolė plėšikus. Jis kūrė juos, varydamas aplink ugnį. Ir abu užpuolikai įsitikino, kad vis tiek, kur jie bėgdavo, norėdami išvengti Raūlio smūgių, visur susidurdavo su margu gyvūnu, kuris atidumdavo iš tamsos, įkašdavo savo aštriomis iltimis ir vėl pabėgdavo, o jie nespėdavo suduoti.

Kartais atrodė, kad ten buvo du arba net trys šunys, nes, į kurią tik pusę plėšikai pasukdavo, juos vis užpuldavo šuo.

Prieš tokią taktiką jie buvo bejėgiai. Pagaliau, persekiojami ir sumušti, jie mėgino pabėgti. Ir Snikeris paspaudė pirmas, negalvodamas apie savo draugą. Jis bėgo išsigandęs tos piktos dvasios, kuri jam taip sukramtė kojas. Apimtas paniškos baimės, jis bėgo per krūmus, ir užpakaly jo taip pat braškėjo krūmai. Baklis irgi spaudė, kiek neša kojos, kad tik ištrūktų nuo baisaus priešo, kuris jiems taip skaudžiai kirto, ir kuriam jie negalėjo atsilyginti smūgiais.

Tamsoje užpakaly savęs Snikeris girdėjo baisų lojimą. Paskui išgirdo keliaujančio puodžiaus balsą.

— Gana, gana! Palik jį. Nors jis to nėra vertas, bet nenorėčiau, kad tu jį papiautum. Gana!

Snikeris bėgo toliau. Jis buvo dabar vienas ir be draugų. Nebenorėjo sutikti Baklio, kuris tikrai būtų apkaltinęs jį už tai, kad jis pabėgo pirmas. O puodžiaus ir šunų sutikti jis tikrai nenorėjo.

Snikeris nusprendė, kad tas keliauja greičiau, kuris keliauja vienas. Ir todėl jis pasuko į vakarus. O tuo tarpu stovykloje Raulis Palmeris atsitūpęs murksojo prie mažo balto kūnelio. Šalia jo stovėjo Lesė, ištiesusi kojas ir įbedusi nosį į tą mažą kūnelį.

Ilgą laiką Raulis murksojo nejudėdamas, o jo vaizduotė buvo pilna prisiminimų apie tas laimingas dienas, kai mažoji kalytė buvo jo vienintelė draugė.

Pagaliau jis atsistojo, nuėjo prie vežimo ir išsiėmė kastuvą. Emė kasti mažyti kapą.

Lesė stovėjo kryžkelėje, šaltam šiurpiam lietuvi lyjant. Pamačiusi, kad vežimas sustojo, ji gailiai sucypė. Raulis pašaukė ją. Lesė trypė vietoje, lyg šokdama šoki, bet nėjo arčiau. Pagaliau jis ėmė eiti prie jos.

— Eikš pas mane, Jūsų Didenybe! — sušuko jisai. Išgirdusi malonius žodžius, Lesė priėjo prie Raulio, kuris jos laukė atsitūpęs ant purvino kelio. Ilgą laiką jisai glostė ją ir glamonėjo.

— Ar jau nebenori eiti su manim? — paklausė jis meiliai.

Lesė pakėlė galvą ir vėl ėmė trypti vietoje, bet toliau eiti nenorėjo.

— Taip,— tarė pagaliau Raulis.— Gal taip bus geriausiai. Aš keliaučiau dar su tavim, bet nebeturiu jau prekių, ir reikia grįžti namo pas Marką, nes žiema Čia pat. O, be to... tu niekuomet neatstotume! Tūcės, nors man nuolat primintume! ją. Tačiau tai nereiškia, kad tu buvai blogas šuo.

Lesė suprato paskutiniuosius žodžius ir pritardama pavizgino uodegą.

— Taip, tu daug ką supranti, tiesa? Na, atleisk man — pradžioje aš pagalvojau, kad esi bailė, bet tai buvo netiesa. Tu turi kažkokį tikslą, sese, ir aš labai norėčiau pažvelgti tavo sąmonėn ir sužinoti jį.

Išgirdusi žodį „sesė“, kuris priminė jai vardą, Lesė trumpai sulojo. Raulis papurtė galvą.

— Nežinau, kodėl taip yra, bet gaila. Tu gali šiek tiek suprasti žmogaus kalbą, bet žmogus negali suprasti tavosios. O vienok jis laikomas protingiausiu padaru pasaulyje! — Ei, brangioji, bet mes irgi smagiai praleidome laiką keliaudami, juk tiesa? O dabar—'jeigu jau viskas baigta, tegu būna baigta. Aš būsiu vienišas. Nebus tavęs, nebus ir Tūcės. Bet aš visuomet sakydavau, kad žmogus, kuris nemėgsta būti vienas, neturi pasirinkti keliaujančio puodžiaus amato. To aš ir turėjau tikėtis.

Ir dar Štai kas. Kartais aš pagalvoju, kad ne tu keliavai kartu su manim, o leidai man keliauti kartu su tavim, kol mūsų keliai nesiskyrė. O dabar.., na, tu nori eiti savo keliu, nes turi kažkokį kelionės tikslą.

Lesė, žinoma, nesuprato tų žodžių. Ji tik suprato, kad žmogus, kuris ją maitino ir glamonėjo, kalbėjo švelniai ir maloniai. Ji snukiu palietė jo ranką.

— Ar tai yra atsisveikinimas? — paklausė jisai. — Na, gerai, linkiu tau laimingos kelionės. O dabar keliauk!

— Lesė suprato žodį „keliauk“.

Ji nužingsniavo prie kryžkelės ir apsisuko. Ji dar kartą pasižiūrėjo į Raulį. Sis mosavo ranka.

— Keliauk sau sveika! Laimingos kelionės! — sušuko jisai.

Jis stovėjo ilgą laiką ant kelio, stebėdamas tolstančią Lesę. Šiurpus popietės lietus tėsė į jo rudą, vėjo nugairintą veidą. Paskui jis pamažu papurtė galvą, lyg norėdamas pasakyti pats sau, kad jis niekuomet negalės suprasti šito paslaptingo šuns.

Netrukus Lesė išnyko jam iš akių. Raulis tylėdamas sugrįžo prie savo vežimo. Jis palipo ant sėdynės, paragino Besę ir ėmė važiuoti į rytus. O keliu į pietus risnojo vieniša Lesė. Lietus varvėjo per jos kailį, ir purvas tiško ant kojų.

Po savaitės Raulio vežimas pamažu riedėjo keliu. Dabar jis nebedainavo ir nebėjo pėsčias šalia savo judančio namo, nes iš dangaus vis krito didelės baltos snaigės.

Raulis sėdėjo ant priešakinės sėdynės, brezentu užsidengęs kelius ir „sagomis“ išmargintą veidą palenkęs prieš vėją. Baltas nuo sniego jis matė, kaip garuoja 'Sesės šonai, kaip ji tvirtu žingsniu plupsino keliu.

— Taip, tas man patinka! — sušuko. garsiai Raulis.— Jau jauti, kad artinamės prie namų. Aš taip pat džiaugiuosi, nes menkas malonumas buvo keliauti per tokį orą. Visą laiką tik lietus, šlapdriba ir vėl lietus, o dabar sniegas. Per ilgai užtrukau kelionėje, ir dėl to štai ką turėjau iškęsti.

Taip Raulis murmėjo sau panosėje ir paskui staiga nutilo. Jo mintys sugrįžo prie Lesės, kurią paliko kryžkelėje.

— Na, gerai,— tarė jis pagaliau.— Tuoju būsiu namie. O tu, mano draugužė, tikiuosi, radai, ko ieškojai. Taikos ar ko ieškojai. Bet kur tu dabar bebūtumei — manau, kad tau jauku, malonu ir šilta. Kartais aš gailiuosi, kad neuždariau tavęs vežime ir neparsivežiau namo; bet širdis neleido taip padaryti — nes aš nebenorėjau turėti jokio šuns po Tūcės. Gal aš dar turėsiu šunį kokią dieną, bet dabar nenoriu. Ji buvo ištikima man, bet gal ir tu esi kam nors ištikima. Tad sakau tau sudie ir tikiuos, kad ir tu esi netoli namų kaip ir aš. Jau mes nebetoli, Bese! Jau važiuojame pro „Dvylika kampų“. Sugrįšime laiku namo ir galėsime su Marku gerti arbatą.

Kai Besė plumpšėjo vis tvirtesniu žingsniu ir vežimas artėjo prie namų žiemoti, už daugelio mylių Lesė kiūtino į pietus.

Dabar ji keliavo per didžiulį atvirą viržyną, kur vėjas ūžė be paliovos. Stiprus vėjas su sniegu pūtė jai iš užpakalio ir šiureno ant jos įkritusių Šonų sulipusius plaukų kuokštus.

Ji vos galėjo paeiti. Sniego buvo vis daugiau ir daugiau, ir jos pavargusiems raumenims sulig kiekvienu žingsniu buvo sunkiau iškelti kojas iš sniego. Pagaliau ji susvirduliavo ir parkrito ant žemės. Susirietusi į kamuolį, ji ėmė kramtyti tarp kojų pirštų į plaukus išalusį ledą. Paskui ji vėl mėgino slinkti pirmyn, bet sniegas buvo per gilus. Ji ėmė šokuoti kaip arklys, atsistodama piestu ir darydama šuolį pirmyn, bet netrukus pasijuto visiškai nuvargusi.

Ji stovėjo nuleidusi galvą, o kvapas iš jos snukio buvo kaip balti garai. Ji pakėlė galvą ir sucypė, bet sniegas tebebuvo. Pašoko ir kapstėsi pirmyn, mėgindama peršokti per pusnis."Bet tuoju ji vėl sustojo, visai netekusi jėgų.

Paskui, pakėlus galvą, tęsiamai sukaukė; tai buvo paklydusio, sušalusio ir jėgų netekusio šuns kaukimas. Pratisas šaukimas sklido per pustomą sniegą virš plataus viržyno, kurį buvo pradėjusi gauti besiartinančios nakties tamsa.

Sniegas slopino visus garsus. Ir šitoje dykoje lygumoje arti nebuvo nė gyvos dvasios. Bet jeigu kas būtų buvęs ir už kelių šimtų žingsnių, vargu, ar jis būtų išgirdęs šitokį sniego prislopintą šauksmą.

Pagaliau Lesė susmuko ant žemės. Balto sniego sluoksniai švelniai klojo ją. Ir po šita balta antklode ji gulėjo netekusi jėgų, bet jai nebuvo šalta.

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

KELIONES PABAIGA

Semas Karaklau tų metų pradžioje sakė teisybę savo sūnui Džou, kad ilgas kelias nuo Grynėl Bridžo Jorkšyre iki kunigaikščio Radlingo dvaro Škotijoje. Ir lygiai tiek pat — keturi šimtai mylių, vykstant kitu keliu.

Bet tiek kelio būtų žmogui, vykstančiam tiesiu keliu arba traukiniu... O kiek mylių būtų šuniui — šuniui, kuris turi aplenkti kliūtis ir klaidžioti į visas puses, kol pagaliau suranda kelią?

Jam būtų tūkstantis mylių — tūkstantis mylių per svetimą kraštą, kuriame jis niekuomet nėra buvęs anksčiau, ir per kurį keliaudamas jis turi vadovautis vien tik instinktu, nes niekas daugiau neparodys jam kelio.

Taip, tūkstantis mylių per kalnus ir slėnius, per aukštumas ir viržynus, per laukus ir arimus, per tarpeklis ir upes, per upelius ir upokšnius; tūkstantis mylių per kalvas ir atšlaites, per sniegą ir lietu, per rūko dengiamus ir saulės kepinamus laukus, per kojas

draskančias spygliuotas vielas, erškėtynus ir uolas — kas galėtų patikėti, kad šuo nueis tokį kelią?

Tačiau, jeigu tai būtų buvęs beveik stebuklas, Džou Karaklau savo širdies gilumoje norėjo tikėti šiuo stebuklu — kad kaip nors, nuostabių, nesuprantamų būdų, Lesė sugrįš kurią nors dieną ir lauks jo prie mokyklos vartelių. Kiekvieną dieną, kai išeidavo iš mokyklos, jo akys nukrypdavo į tą vietą, kur jo visuomet laukdavo Lesė. Ir kiekvieną dieną nieko ten nebūdavo, ir Džou Karaklau pamažu eidavo namo, tylus ir susimąstęs, kaip ir kiti Jo krašto žmonės.

Kad nereikėtų nusivilti. Džou po pamokų visuomet stengdavosi įtikinti save, kad ten jokio šuns negali būti. Ir tokiu būdu, nuobodžioms savaitėms slenkant, Džou ėmė pratinti save netikėti tuo, kas negalima. Jis taip ilgai tuščiai vylėsi, kad pagaliau jo viltis ėmė gesti.

Žmogaus viltis žūsta, bet gyvulio — ne. Kol jis gyvas, jis turi viltį, turi ir tikėjimą. Ir taip tą dieną eidamas per mokyklos kiemą, Džou Karaklau nenorėjo tikėti savo akimis. Jis purtė galvą, mirkčiojo ir kumščiais trynė akis, nes galvojo, kad tai, ką jis mato, sapnas. Ten paskutinius žingsnius prie vartelių žengė jo Lesė!

Jis sustojo apstulbęs, nes kalytė slinko vos atgaudama kvapą. Jos galva ir uodega beveik siekė žemę. Kiekvienas žingsnis iš jos reikalavo didžiulių pastangų. Ji ne tiek ėjo, kiek šliaužė. Bet žingsnis po žingsnio ji vis dar vilkosi; pagaliau ji sudribo savo įprastinėje vietoje prie vartelių ir ramiai gulėjo.

Ir tik tada Džou atsikvošėjo. Juk jeigu tai būtų buvęs ir sapnas, jis vis tiek turėjo ką nors daryti. Net ir sapne žmogus turi pasistengti. Jis nudūmė per kiemą ir parpuolė ant kelių ir. Tik tada, kai jo rankos palietė ir pajuto kailį, jis žinojo, kad tai ne sapnas. Jo Lesė sugrįžo pas jį! Bet kokia dabar buvo ta Lesė — tai nebuvo parodinė škotų aviganių veislės kalė, su puikiu spindinčiu kailiu, su stačiomis ausimis virš išdidžios grakščios galvos su visiškai juodu snukiu. Tai nebuvo ta Lesė su šviesiomis budriomis akimis, kuri lodama pašokdavo pasisveikinti. Tai buvo kalė, kuri gulėdama bejėgiškai mėgino pakelti galvą, bet nebegalėjo jos pajudinti; kuri veltui mėgino pavizginti sudraskytą ir dagių prikibusią uodegą ir kuri, nieko daugiau nebegalėdama padaryti, vien tik silpnu balsu linksmai sucypė, nes žinojo, kad pagaliau nuramintas baisusis instinktas, -vertęs ją visą laiką keliauti. Ji- sugrįžo namo. Ji atvyko į įprastinę susitikimo vietą, ir ją glostė rankos, kurios nebuvo jos palietusios tokį ilgą laiką.

Darbo biržoje stovėjo Janas Koperis ir drauge su kitais bedarbiais angliakasiais laukė pavakarių, kad paskiau jie visi galėtų grįžti į savo namelius.

Janą buvo lengva atskirti iš kitų, nes jis buvo daug didesnis net už pačius didžiuosius Jorkšyro vyrus. Iš tikrųjų, jis buvo pagarsėjęs kaip viso Jorkšyro Raidingo didžiausias ir stipriausias vyras. Didelis, bet švelnus ir dažnai labai lėtos galvosenos ir kalbos.

Ir todėl Janas keletą sekundžių vėliau už kitus suprato, kad kažkas nepaprasta įvyko miestelyje. Paskui ir jis pamatė berniuką, kuris klupinėdamas bėgo centre miestelio gatvė; jo balsas virpėjo iš susijaudinimo, rankose nešė kažkokį didžiulį ryšulį.

Žmonės sujudo ir "pažengė į priekį. Ir kai berniukas prisiartino, jie išgirdo jo šauksmą:

— Ji sugrįžo! Ji sugrįžo!

- Vyrų pasižiūrėjo vienas į kitą ir atsiduso, paskui jie išmeigė žvilgsnius į ryšulį, kurį berniukas nešė rankose. Tiesa, Semo Karaklau Lesė sugrįžo namo iš Škotijos.

— Aš turiu ją pargabenti kaip galima greičiau namo! — sušuko berniukas.

Ir jis krypavo toliau.

Janas Koperis žengė į priekį.

— Na, — tarė jis. — Bėk pirma manęs ir pasakyk namiškiams, kad pasiruoštu.

Jo didžiulės rankos apglėbė šunį — rankos, kurios būtų galėjusios nešti dešimt kartų sunkesnę padarą, negu Šis suliesėjęs ir išbadėjęs gyvulėlis.

— Oi, skubėk, Janai, — šaukė berniukas, šokinėdamas iš susijaudinimo.

— Aš skubu, vaikuti. Bėk pirma manęs.

Džou Karaklau kaip vėjas nurūko gatvė, pasuko į skersgatvį ir, perbėgęs takeliu sodą, įlėkė į namelį, vos atgaudamas kvapą.

— Mamyte! Tėveli!

— Kas atsitiko, vaikelį?

Džou tylėjo. Jis buvo tiek susijaudinęs, jog tiesiog žado neteko. Bet pagaliau tarė:

— Lesė! Ji sugrižo namo! Lesė sugrižo namo! Jis atidarė duris, ir Janas Koperis, palenkęs galvą,

kad neatsimuštų į staktą, įėjo su Lese ant rankų į vidų ir nunešęs paguldė ją prie židinio.

Džou Karaklau daug ką galėjo prisiminti iš to vakaro įvykių. Jis niekuomet nepamiršo, su kokia mina tėvas atsiklaupė šalia Lesės, kuri jam priklausė tiek daug metų, ir savo rankomis braukė per jos išsikišusius šonkaulius. Jis prisiminė taip pat, kaip jo motina triūsė po virtuvę ir be jokio murmėjimo ir barimosi skubėdama maišė ugnį, atskiedė šiltame vandenyje kondensuotą pieną ir atsiklaupusi pakėlė Lesės galvą ir pražiodino nasrus.

Tėvai neištarė nė žodžio. Atrodė, kad jie visai pamiršo jį. Bet užtat jie abu šokinėjo aplink Lesę, nekreipdami į nieką dėmesio, lyg būtų nusikėlę į kitą pasaulį.

Džou stebėjo, kaip tėvas šaukštu pylė Lesei į snukį šiltą pieną, bet pro sukąstas žiaunas skytis negalėjo patekti į gerklę ir varvėjo atgal ant kilimo. Jis matė, kaip motina pašildė antklodę ir apmuturiavo Lesę. Matė, kaip tėvai vis mėgino ją pašerti. Matė, kaip tėvas pagaliau atsikėlė, netekęs vilties.

— Niekas nepadės, brangioji, — tarė jis motinai. Tėvas ir motina be žodžių, vien tik žvilgsniais, pasikeitė daugybe klausimų ir atsakymų.

— Plaučių uždegimas, — tarė pagaliau tėvas. — Ji nebeturi tiek jėgų, kad...

Valandėlę tėvai stovėjo tylėdami, paskui motina pirmoji kažkaip nuostabiai atgijo ir ryžtingai sušuko:

— Ne, nepasiduosiu! Imsiu ir nepasiduosiu!

Ji sukando lūpas, ir, lyg šitokia mina būtų padėjusi jai nuspręsti, ji nuėjo prie židinio lentynos, nusiėmė nuo jos porceliano dėžutę ir, apvertus ją, papurtė. Variniai pensai pasipylė į saują. Ji atkišo juos vyrui, nieko nepaaiškindama ir nejausdama reikalo aiškinti, kas reikia nupirkti. Bet tėvas tik spoksojo į pinigus ir į atkištą ranką.

— Bėk, vyreli, — tarė jina. — Aš taupiau juos draudimo mokesčiui.

— O kuo užmokėsime...

— Tylėk, — tarė žmona.

Paskui motinos žvilgsnis nukrypo į sūnų, ir Džou suprato, kad tik dabar, po valandos laiko, tėvai pajuto, kad jis Čia yra. Tėvas pažvelgė į jį, į pinigus žmonos saujoje ir pagaliau į Lesę. Staiga jis pagriebė pinigus, užsidėjo kepurę ir išskubėjo į tamsią naktį. Po kiek laiko jis grįžo, nešinas ryšulėliais, kuriuose buvo kiaušiniai ir mažytis butelis konjako — reti ir brangūs daiktai tame namelyje.

Džou stebėjo, kaip motina suplakė kiaušinius su konjaku, o tėvas vis mėgino šaukštu įpilti šiek tiek to mišinio Lesei į gerklę. Pagaliau motina, netekusi kantrybės, pagriebė iš vyro šaukštą, padėjo Lesės galvą ant kelių, pražiodino nasrus ir, įpylusi truputį konjako su kiaušiniais, ėmė braukti jai per gerklę. Ji braukė ir braukė, ir pagaliau Lesė trupučiuką nurijo..

— Aaaah!

Šitokiu pergalingu šauksmu atsiduso tėvas. Židinio šviesoje motinos plaukai atrodė kaip auksiniai, kai ji tupėjo ant grindų ir, laikydama ant kelių Lesės galvą, glostė jai gerklę, ramindama švelniais, maloniais žodžiais.

Džou nežinojo gerai, kas dėjos vėliau. Tik miglotai prisiminė, kad neįprastu nakties metu buvo nešamas gulti.

Ir rytmetį, kai atsikėlė, tėvas sėdėjo kėdėje, o motina vis dar tupėjo ant kilimo, ir židiny dar kūrenosi. O Lesė ramiai gulėjo, apmuturiuota antklodėmis.

— Ar ji... negyva? — paklausė susirūpinęs Džou. Motina šyptelėjo.

— Sš, — tarė jina. — Ji tik miega. Reikėtų ir man pagalvoti apie pusryčius, bet esu tokia pavargusi... labai norėčiau išgerti stiklinę stiprios arbatos...

Ir tą rytą, — netikėtas dalykas! — pusryčius pataisė tėvas. Jis užvirino vandenį, užplikė arbatą ir paraiškė duonos. O motina sėdėjo supamoje kėdėje ir laukė, kol bus gatavi pusryčiai.

Po pietų, kai Džou parėjo namo, Lesė vis dar gulėjo toje pačioje vietoje, kur jis ją buvo palikęs, išeidamas į mokyklą. Jis norėjo atsisėsti ir paglostyti ją, bet žinojo, kad sergančių

Šunų geriau nejudinti. Visą vakarą jis išsėdėjo, stebėdamas Lesę; ji gulėjo išsitiesusi, ir silpnas kvėpavimas buvo vienintelis jos gyvybės ženklas. Jis nenorėjo eiti gulti.

- Dabar jau ji pasveiks, — sušuko motina. — Eik gulti, Lesė pasveiks.
- Ar jūs, mamyte, esate tikra, kad ji pasveiks?
- Taip, sūneli. Pats juk matai, kad ji geriau atrodo.
- Bet ar jūs tikra, kad ji sveiksta? Motina atsiduso.
- Žinoma, kad esu tikra, bet dabar tau laikas miegoti, sūneli.

Džou nuėjo gulti, pasitikėdamas tėvais.

Tokia buvo ta diena. Buvo dar ir daugiau dienų, kurios vertos prisiminti, pavyzdžiui, kai Džou sugrįžo iš mokyklos ir, priėjęs prie židinio, pastebėjo, kad Lesė truputį pajudino uodegą.

Buvo dar kita atmintina diena, kai Džou motina atsiduso iš džiaugsmo, nes pilant į dubenėlį pieną, Lesė pajudėjo, vargais negalais atsistojo ir ėmė laukti. O kai motina pastatė dubenėlį ant grindų, ji nuleido galvą ir lakė, o jos įkritę šonai drebėjo.

Ir pagaliau atėjo dar viena diena, kai Džou suprato, kad net dabar Lesė negali palikti jo nuosavybė. Ir vėl namelyje pasigirdo šauksmas ir protestai, ir vėl aidėjo irzlus, išvargęs ir spiegiantis motinos balsas:

— Nejaugi niekuomet nebebus ramybės mano namuose?

Ir, nuėjęs gulti, Džou dar ilgą laiką girdėdavo tėvų balsus — skambų, tarpais garsų ir tarpais tylų motinos balsą ir vienodą, monotonišką, nesikeičiantį tėvo balsą, užbaigiantį vis vienu ir tuo pačiu sakiniu:

— Bet jei jis ir sutiktų ją vėl parduoti, iš kur mes imtume pinigų ją nusipirkti... iš kur imtume pinigų? Juk žinai, kad mes negalime jų gauti.

Semo Karaklau gyvenimas rėmėsi paprastais dėsniais. Jei žmogus turi darbo, jis turi dirbti kuo geriau ir gauti kuo didesnę atlyginimą. Jei jis augina šunį, jis turi auginti kaip galima geriau. Jei jis turi žmoną ir vaikus, jis turi rūpintis jais kaip galima geriau.

Sis bedarbis kalnakasys, vadovaudamasis teisingais gyvenimo dėsniais, nepripažino jokių išimčių. Kaip ir daugumai paprastų žmonių, visi tie dėsniai jam buvo aiškūs. Melas, apgaulė, vagystė — blogi dalykai, kurių jokie proto vingravimai negali paversti gerais.

Todėl, jei jis susidurdavo su koku nors klausimu, jis dažnai jį sprendavo, remdamasis paprasčiausiais teiginiais.

„Sąžinė yra sąžinė, ir nėra jai dviejų kelių“, — sakydavo jis.

Jis buvo pratęs dar pridurti: „Teisybė yra teisybė“, arba: „Apgaulė yra apgaulė.“ Paprasti moraliniai dėsniai jam sakė, kad dėl Lesės viskas aišku. Jis pardavė ją, paėmė pinigus ir išleido. Todėl Lesė nebeprisilaikė jam, ir jokiais samprotavimais pakeisti Čia nieko nebuvo galima.

Bet, antra vertus, žmogus turi gražiai sugyventi su savo šeima. O kai žmona ima ginčytis su vyru... nu...

Kitą rytą, kai Džou nulipo žemyn pusryčiauti, o motina tylėdama krėtė į lėkštes avižinę košę, tėvas atsikrenkštė ir ėmė kalbėti, lyg kartodamas iš vakaro gerai apgalvotą kalbą:

— Džou, klausyk, vyruti. Mes nusprendėme, tai yra tavo motiną ir aš, — kad Lesė gali čia pasilikti, kol pasveiks. Taip bus geriausiai, nes aš esu įsitikinęs, kad niekas negali geriau jos prižiūrėti ir slaugyti už mus. Taip teisinga. Bet, kai ji pasveiks, tai tada... O dabar tu šiek tiek laiko turėsi. Tad būk tuo patenkintas ir mūsų daugiau nenervink, vaike. Turime pakankamai, ir, kitų rūpesčių, kurie neduoda mums ramybės. Todėl nebevargink mūsų daugiau... stenkis būti vyras... ir būk patenkintas.

Berniukui pasakymas „šiek tiek laiko“ turi dvi reikšmes. Žiūrint iš vienos pusės, tai yra ilgas, nuobodus, neribotas laiko tarpas. O žiūrint iš kitos pusės, tai baisiai, trumpas laikas, tik kelios dienos, kurios prabėga greičiau, negu spėjai pagalvoti.

Kad šis pasakymas turėjo antrąją reikšmę, Džou pajuto tą rytą, kai jis, eidamas į mokyklą, išgirdo stiprų, griaudžiantį balsą. Atsigręžęs pasižiūrėti, jis pamatė automobilį, o jame baisų seni ir mergaitę lino plaukais, kurie bangomis krito iš po beretės. Ir tas senis su

nežmoniškais baltais ūsais; panašiais į atsikišusias gyvulio iltis, grėsmingai mosavo biauria šakota lazda ir, darydamas pavojų mašinai, šoferiui ir visam pasauliui, šaukė:

- Ei, ei, ten! Taip, tave šaukiu, vaike! Po velnių, Dženkinsai, nutildyk valandėlę tą smirdantį išradimai Kur sustojai, Dženkinsai! Ten sustok! Protingas žmogus tiesiog negali suprasti, kodėl mes vietoje arklių naudo-

— Kas čia yra? Ei? Ak, taip. Kaip tik norėjau apie tai kalbėti. Kur tavo tėvas, vaike? Ar jis namie?

— Ne, sere.

— Kur jis yra?

— Išvyko į Alerbį, sere.

— Į Alerbį. Ką jis ten dirba?

— Jo draugas paprašė, kad tėvą priimtų į kasyklą, ir aš manau, kad jis nuvyko ten pažiūrėti, ar nėra vilties gauti darbo.

— Ak, taip... taip, žinoma. Kada jis sugriš?

— Nežinau, sere. Manau, kad pavakariais.

— Nebambėk taip po nosimi! Ne anksčiau kaip pavakariais. Po šimts perkūnų, labai nepatogus laikas... labai! Gerai, užsiksiu dar apie penktą. Pasakyk tėvui, kad lauktų manęs namie; turiu su juo pasimatyti... labai svarbus reikalas. Pasakyk, kad palauktų.

Paskui automobilis nuvažiavo, o Džou nuskubėjo į mokyklą. Niekuomet jam nebuvo taip prailgęs laikas, kaip tą nelemtą rytmetį. Minutės jam pavirto valandomis.

Džou vieno tetroško — kad tik greičiau ateitų pietūs. Ir, kai pagaliau praslinko tos pilkos ir nuobodžios valandos, kurios buvo pavirtusios metais, Džou kaip vėjas nudūmė namo ir virste įvirto pro duris. Jo motina išgirdo tik vieną šauksmą:

— Mama, mama!

— Viešpatie, nespardyk durų. Uždaryk jas pirma — o dar gali kas pagalvoti, kad esi užaugęs jaujoje. Kas atsitiko?

— Mama, jis atvažiuos atimti Lesės.

— Kas atvažiuos?

— Kunigaikštis... jis atvažiuos...

— Kunigaikštis? Bet iš kur jis gali žinoti, kad ji čia yra?

— Nežinau. Bet jis sustabdė mane šį rytą. Jis atvažiuos pavakariais...

— Atvažiuos čia? Tu esi tikras?

— Taip, jis sakė, kad atvažiuos apie penktą. Oi, mama, prašau...

— Na, Džou. Nepradėk vėl. Aš perspėjau tave!

— Mama, paklausk. Būk gera!

— Girdėjai mane? Aš sakiau...

— Ne, mama. Pagelbėk man. Mama!

Moteris pažvelgė į šunį ir atsiduso išvargusi ir susierzinusi. Paskui ji beviltiškai iškėlė rankas.

— O viešpatie! Nejaugi niekuomet nebebus ramybės šiuose namuose? Niekuomet?

Ji susmuko į kėdę ir pažvelgė į grindis. Berniukas priėjo prie motinos ir palietė jos petį.

— Mama, daryk ką nors, — prašė berniukas. — Ar mes negalime jos paslėpti? Jis bus čia apie penktą valandą. Liepė man pasakyti tėvui, kad jis bus Čia penktą valandą. Oi, mama...

jamės mašinomis. Viskas — kraštas eina po velnių. Štai kas yra.. Šen, vaike! Eik šen!

Pirmą akimirką Džou pagalvojo jau ..bėgti!. —padaryti ką- nors, kad tik nebematytų tų dalykų, kurių jis bijojo, kad galėtų koku nors stebuklingu būdu ištrinti juos iš atminties. Bet automobilis gali bėgti greičiau negu berniukas, ir, be to, Džou buvo kilęs iš tų žmonių, kurie galvoja lėtai, laikosi senų dėsnių, kantriai kenčia vargus ir nepabėga nelaimėje. Todėl jis tvirtai atsistojo ant šaligatvio ir, prisiminęs, kaip jį motina mokė tokiais atvejais elgtis, tarė:

— Klausau, sere.

— Tu esi... kaip jis vadinasi? Kas tu toks? Džou žvilgsnis nukrypo į mergaitę. Tai buvo ta pati mergaitė, kurią jis kadaise matė, kai buvo nuvedęs Lesę į kunigaikščio šunides. Jos veidas nebuvo toks įdegęs kaip jo. Jis buvo išblyškęs, melsvo atspalvio. Jos rankutė, padėta ant automobilio krašto, buvo aiškiai išvagota mėlynų venų. Ir pati rankutė plona. Žiūrėdamas į tą mergaitę, berniukas pagalvojo, kad, kaip sakydavo jo motina, jai tik razinos valgyti.

Ir mergaitė taip pat žiūrėjo į jį. Lyg kokia jėga privertė jį išdidžiai išsitiesti.

— Mano tėvas Semas Karaklau, — tarė jis tvirtai.

— Žinau, žinau! — sušuko nekantriai senis. — Aš niekuomet nepamirštu pavardės. Niekuomet. Seniau pažinau visus iki vieno šito miestelio gyventojus. Bet dabar per- daug priaugo jaunimo — tos naujosios kartos. Ir po šimts perkūnų, visi jie nėra verti vieno senos kartos žmogaus —visa jų šutvė. Jaunoji karta, na.

Jis stabtelėjo, nes šalia jo sėdinti mergaitė papešė jį už rankovės.

— Ne, Džou. Tavo tėvas ne...

— Paprašyk jį, mama. Būk gerutė. Paprašyk tėvelį...

— Džou! — piktai sušuko motina. — Paskui ji vėl aprimo, pasidarė švelni. — Supranti, Džou, nėra jokios prasmės. Liaukis mane kankinęs. Tavo tėvas nemeluos. Tą tikrai žinau. Bus gerai ar blogai, bet jis nemeluos.

— Bet tik tą vieną kartą, mama.

Motina liūdnai papurtė galvą ir atsėdusi prie židinio išmeigė į jį žvilgsnį, lyg tikėdama jame atrasti ramybę. Sūnus priėjo prie jos ir palietė jos nuogą ranką.

— Mamyte. Maldauk jį. Tik tą vieną kartą. Vieną kartą pameluoti nepakenks jam. Aš jam už tai atsilyginsiu. Tikrai, atsilyginsiu. — Žodžiai, jam plaukte plaukė iš burnos. — Aš jums abiem atsilyginsiu. Kai už augsiu; gausiu darbo. Aš uždirbsiu pinigų. Nupirksiu jam visokių daiktų, jums nupirksiu taip pat. Aš, jums abiem nupirksiu, ko tik jūs panorėsite, tik paprašykite tėveli, paprašykite...

Ir dabar pirmą kartą per visą laiką, kai prasidėjo ta liūdna istorija su Lese, Džou Karaklau staiga pavirto mažu vaiku; dingo visas tvirtumas, ir ašaros nuslopino jo balsą. Motina klausėsi jo aimanavimų ir glostė jo ranką, bet ji nė nepažvelgė į jį. Žiūrėdama į paslaptinę židinio liepsną, ji lyg stengėsi rasti joje išminties, ir dabar kalbėjo tyliai.

— Džou, — tarė ji švelniu balsu, — tau negalima to norėti. Tu turi suprasti ir niekuomet gyvenime nieko nenorėti taip, kaip dabar nori Lesės. Taip negalima.

Ir tada ji pajuto, kad sūnaus ranka ėmė drebėti iš nekantrumo, o jo balsas pasidarė smagesnis.

— Jūs nesuprantate, mamyte. Jūs nesuprantate. Juk ne aš taip labai noriu jos. Bet ji nori būti mūsų — taip baisiai. Ir tas noras privertė ją iš tiek toli parkeliauti. Ji nori būti mūsų, baisiai nori.

Ir tik tada misis Karaklau pagaliau pažvelgė į savo sūnų. Ji matė jo iškreiptą veidą ir stambias ašaras, riedančias per skruostus. Ir vienok tą vaikiškumo akimirką jis staiga pasirodė labiau suaugęs negu iš tikrųjų buvo. Misis Karaklau pagalvojo, kad prabėgo daug laiko, ir ji mato tą berniuką, savo tikrąjį sūnų, pirmą kartą po .daugelio metų.

Jinai įdėmiai pasižiūrėjo į jį ir sunėrė rankas; Sučiaupusi lūpas atsikėlė.

— Eik valgyti, Džou, o pavalgęs eik į mokyklą ir, būk ramus; Aš pakalbėsiu su tavo tėvu.

Ji pakėlė galvą, ir jos balsas skambėjo tvirtai.

— Taip... gerai, aš pakalbėsiu su juo. Aš pakalbėsiu su Semueliu Karaklau. Pakalbėsiu tikrai!

Tą pačią dieną, penktą valandą po pietų, kunigaikštis Radlingas, Širsdamas ir murmeldamas, išsiropštė iš automobilio, kuris sustojo prie namelio durų. O už vartelių stovėjo berniukas, ryžtingai išskėtęs kojas, lyg būtų norėjęs užtverti kelią.

— Na, na, vaike! Ar pasakei jam?

— Važiuok toliau, — tarė piktai berniukas. — atvažiuok toliau! Jūsų šuns čia nėra. Pirmą kartą savo gyvenime kunigaikštis Radlingas pasitraukė atbulas. Nustebęs spoksojo į berniuką.

— Na, Priscila, kad jį kur perkūnas griebtų, — sušvokštė jis. — Tas vaikinys trenktas. Jis trenktas!

— Šuns čia nėra. Nešdinkitės iš Čia, — tarė šiurkščiai berniukas. Ir atrodė, kad savo ryžtingumą jis išreiškė kalbėdamas tarmiškai.

— Ką jis sako? — paklausė Priscila.

— Jis sako, kad mano šuns čia nėra. Po šimts perkūnų, ar tu apkurta, Priscila? Sako, kad aš esu kurčias, bet aš girdžiu gerai. Na, vaike, kokio mano šuns čia nėra?

Kai berniukas atsakė, kunigaikštis taip pat griebėsi Jorkšyro tarmės, kaip jis visuomet darydavo, kalbėdamas su lūšnelių gyventojais, nors daugeliui kunigaikščio šeimos narių tas jo „įprotis labai nepatikdavo.

— Eikš, eikš, vaike. Sakyk! Kokio šuns čia nėra?— Kalbėdamas jis piktai mosavo lazda ir žengė pirmyn. Džou Karaklau pasitraukė atbulas nuo baisiojo senio, bet dar tebebuvo užtveręs taką.

— Nėra čia jokio jūsų šuns, — sušuko jis ryžtingai.

Bet kunigaikštis nesustodamas žengė toliau. Žodžiai skriejo iš Džou burnos kartu su nusivylimo srove.

— Mes jos neturime. Jos čia nėra. Ji negalėjo parkeliauti čia. Joks šuo nebūtų galėjęs to padaryti. Joks šuo negalėtų nukeliauti tiek mylių. Tai ne Lesė... tai... tai kitas šuo, kuris panašus į ją. Tai ne Lesė.

— Na, kad tave kur šimtas, — sušvokštė kunigaikštis. — Kad tave kur šimtas. Sakyk, kur tavo tėvas?

Džou piktai papurtė galvą. Bet užpakalyje jo atsi darė namelio durys ir pasigirdo motinos balsas.

— Jeigu jūs ieškote Semo Karaklau, tai jis pašiūrėje ir sėdi ten nuo pietų.

— Ką tas vaikinys čia kalba... kad mano šuo yra čia?

— Ne, jūs apsirikote, — tarė ryžtingai motina.

— Aš apsirikau? — sugriaudė kunigaikštis.

— Taip, jis nesako, kad jūsų šuo čia. Jis sako, kad jo čia nėra.

— Kad juos kur perkūnas, — piktai suriko kunigaikštis. — Neiškraipykite mano žodžių. Paskui jis suraukė antakius ir žengė žingsnį pirmyn.

— Na, jei jis sako, kad mano šuns čia nėra, gal jūs būsite tokia gera ir malonėsit man bent pasakyti, kokio mano šuns čia nėra. Na,— užbaigė jis triumfuodamas.— Na, na! Atsakykite!

Stebėdamas savo motiną, Džou pamatė, kad ji ryją seiles ir dairosi aplink, lyg ieškodama pagalbos. Ji sučiaupė lūpas. Kunigaikštis stovėjo, laukdamas atsakymo ir piktai žiūrėdamas pro surauktus antakius.

Bet jos atsakymas, teisingas ar melagingas, nebuvo ištartas, nes staiga jie išgirdo pro duris traukiamos grandinės žvangėjimą, o greit po to ir aiškų Semo Karaklau balsą.

— Sis, užtikrinu jus, yra vienintelis šuo, kurį mes čia turime. Tad pasakykite man, ar jis panašus į bet kurį šunį, kuris priklauso jums?

Džou buvo,, beprasiziūjęs paskutinį kartą protestuoti, bet, išvydęs tėvo išvestą šunį, tuojau susičiaupė ir tik spoksojo nustebeš.

Jis matė savo tėvą, Semą Karaklau, aviganių šunų augintoją stovintį su šunimi; tokių mažai kas buvo matęs arba mažai kas norėtų matyti. Suo kantriai tupėjo jo dešinėje, kaip kad darytų bet kuris gerai išauklėtas šuo, o lygiai taip pat ir Lesė. Bet šis šuo... buvo juokinga tuo pačiu metu galvoti apie Lesę.

Jei Lesės galva buvo aristokratiška ir daili, šito šuns buvo griozdiška ir šiurkšti. Lesės ausys buvo stačios ir simetriškos, šito šuns viena ausis buvo nusukta, o kita styrojo stačia kaip alzasiečių aviganiai. Pamačius tą šunį, šiurpas galėjo nukrėsti kiekvieną aviganių šunų augintoją.

Ir ne vien tik tai. Lesės kailis buvo tamsaus atspalvio, o šito keisto šuns kailis su biaurais juodais lopais. Lesės papurusi apykaklė buvo balta kaip sniegas. Šito šuns apykaklė buvo išmarginta drumzlinų tamsiai mėlynų dėmių. Lesė turėjo keturias baltas letenas, o šitas šuo turėjo tik vieną baltą leteną, dvi biauariai rudas ir vieną beveik juodą. Lesės uodega gracingai vizguliavo užpakaly, o šito šuns uodega atrodė lyg nereikalingas priedas.

Ir vienok, Džou Karaklau, žiūrėdamas į šalia tėvo tupintį šunį, suprato viską. Jis žinojo — jei šunų mas-kuotojas gali taip užmaskuoti šunį, kad jo trūkumai pavirsta geromis ypatybėmis, jis gali taip pat viską padaryti atvirkščiai — visos gerosios jo ypatybės gali atrodyti blogomis, ypač jeigu tas žmogus yra jo tėvas, daugiausia nusimanantis šunų augintojas visame Jorkšyro Raidinge.

Tą akimirką jis taip pat suprato ir tėvo žodžius, nes prekiaujant šunimis, lygiai taip pat kaip ir arkliais, ištartas žodis saisto, kaip sutartis, ir jeigu kartą jis buvo pasakytas, joks tikras šunų augintojas nebandys jo atsiimti.

Ir štai kokiu būdu jo tėvas, kantriai ir neskubėdamas, mėgino garbingai išsisukti iš tos nemalonios padėties. Jis nemelavo. Jis nieko nepaneigė. Jis tik paklausė: „Pasakykite man, ar tas šuo yra panašus į kurį nors šunį, kuris priklauso jums?“

Ir kunigaikštis turėjo tik pasakyti: „Ne, tai ne mano šuo“, ir tas šuo daugiau nebeprisiklausytų jam.

Berniukas, jo motina ir tėvas spoksojo, akis įbedę į senį ir užgniaužę kvapą laukė, o jis tuo tarpu įdėmiai apžiūrinėjo šunį.

Bet kunigaikštis Radlingas taip pat daug ką žinojo. .. daug ką, daug ką. Ir jis, užuot atsakęs, vis ėjo pamažu pirmyn, o jo didžioji lazda traškėjo, kai jis rėmėsi į ją. Jis nė akimirkai

nepaleido¹ šuns iš akių. Pamažu, lyg sapne, jis atsiklaupė ant žemės, o jo ranka padarė vieną švelnų judesį. Jis pakėlė priešakinę šuns koją ir truputį ją pasuko. Taip jis klūpojo prie aviganiao, įbedęs į jį akis, kurios pažino šunis labiau, kaip bet kuris kitas šunų mėgėjas Jorkšyre. Ir jo akys negaišo ilgai prie susuktų ausų, purvinių dėmių ir šiurkščios galvos. Bet užtat visą laiką jos įdėmiai spoksojo į apatinę letenos dalį, matydamos juodus padus, išmargintus pusiau užgijusių randų, kuriuos buvo išdraskę spygliai¹ ir nubrūžinę akmenys.

Paskui kunigaikštis pakėlė galvą, bet dar valandėlę klūpojo, žiūrėdamas į toli, o jie vis laukė. Kai jis pagaliau atsikėlė, jis daugiau nebekalbėjo Jorkšyro tarme, bet kalbėjo taip, kaip kalba vienas džentelmenas su kitu džentelmenu.

— Semai Karaklau,— tarė jis.— Šita kalė ne mano.

Prisiekiu savo siela ir garbe, kad- ji niekuomet nepriklausė man nė vieną akimirką.

Paskui jis apsisuko ir nuėjo taku, daužydamas lazda -ir murmėdamas: „Viešpatie! Niekada nebūčiau tikėjęs! Viešpatie! Keturi šimtai mylių! Niekada nebūčiau patikėjęs!“

Ir tik prie vartelių jo anūkė patempė jį už alkūnės. O ko jūs atvykote, — sušnibždėjo jinai, — ar prisimenat?

Kunigaikštis lyg iš sapno pabudo ir staiga jis vėl pavirto tuo, kuo buvo.

— Nešnabždėk! Ką tai reiškia? Ak, taip, žinoma. Tau nebuvo reikalo man sakyti — aš nebuvau pamiršęs!

Jis apsigrėžė ir sugriaudė baisiu balsu:

— Karaklau! Karaklau! Po šimts perkūnų, kur tu esi? Kur tu įlindai?

— Aš tebesu dar čia, sere.

— Ak, taip, taip. Žinoma. Esi čia. Dirbi?

— Ak, dabar... dirbu, — tarė Džou tėvas. Tai buvo geriausia, ką jis sugalvojo pasakyti.

— Taip, dirbi... dirbi! Darbas? Darbas! Ar turi to darbo? — širsdamas paklausė kunigaikštis.

— Na, dabar... kaip čia pasakius, — pradėjo Karaklau.

Murmant tuos žodžius, jam į pagalbą atėjo misis Karaklau, kaip paprastai kad daro geros namų šeimininkės Jorkšyre ir daugelyje kitų pasaulio vietų.

— Mano Semas, tiksliai kalbant, dar nedirba, bet jis yra gavęs du ar tris pasiūlymus, kuriuos jis svarsto. Tai tam tikras nagrinėjimas, kaip jūs pasakytumėt. Bet... jis dar nė į vieną iš jų neatsakė „taip“ arba „ne“.

— Tada geriau jis pasakytų „ne“ ir kuo greičiau,— atkirto kunigaikštis. — Man yra reikalingas žmogus, kuris prižiūrėtų šunis. Ir aš manau, Karaklau... — Jo akys nukrypo į šunį, kuris vis dar tupėjo prie tėvo kojų — Aš manau, jūs turit... daug ką... žinoti apie šunis. Taigi. Tai nuspręsta.

— Ne, laikykite jį, — tarė Karaklau. — Matote, aš nenorėčiau įstumti žmogų į bėdą ir paskui paveržti iš jo darbą. Suprantate, misteris Hainsas negalėtų...

— Hainsas! — Sušniokštė kunigaikštis. — Hainsas? Kvailas avinas. Turėjau nenorėdamas jį atleisti. Nemoka atskirti šuns nuo kumelio. Reikėtų žinoti, kad joks londoniškis negali tvarkyti šunidžių pagal Jorkšyro gyventojų skoni. Na, ir aš noriu, kad jūs imtumėtės to darbo.

— Ne, dar reikia šį tą žinoti, — užprotestavo misis Karaklau.

— Ką dar?

— Kiek jūs už tą darbą mokėsite? Kunigaikštis išpūtė lūpas.

— Kiek jūs norite, Karaklau?

— Septynis svarus per savaitę, ir jis tiek yra vertas, — nutraukė misis Karaklau, nelaukdama, kol jos vyras spės atsikvėpti.

Bet kunigaikštis taip pat buvo Jorkšyro gyventojas, o tai reikė, kad jis būtų niekinęs pats save, jeigu būtų praleidęs progą būti „praktišku“, kaip jie sako, kai reikalas liečia pinigų.

— Penki,— sugriaudė jis.— Ir nė vieno penso daugiau.

— Šeši svarai ir dešimt šilingų, — derėjosi misis Karaklau.

— Lygiai Šeši, — pasiūlė gudriai kunigaikštis.

— Gerai, — žaibo greitumu atkirto misis Karaklau. Jie abu nušvito, patenkinti savimi. — Misis Karaklau pirmą akimirką būtų sutikusi ir už tris svarus per savaitę... o kunigaikštis suprato, kad jis gauna savo šu-nidėms neįkainojamą žmogų.

— Tada sutarta, — tarė kunigaikštis,

— Beveik,— tarė misis Karaklau.— Bet, žinoma,— su viena sąlyga... — Ji mėgavosi tais žodžiais, kurie jai atrodė puikiai pasakyti, todėl pakartojo: — Bet su tokia sąlyga, kad mes gausime dvare namelį, kuriame galėsime gyventi.

— Jūs labai deratės, ponija, — tarė kunigaikštis, suraukdamas kaktą.— Bet jūs gausite jį... tik su viena sąlyga. — Jis pakėlė balsą ir sugriaudė: — su sąlyga, kad kol jūs gyvensite mano dvare, aš niekuomet nematysiu to kvailo biaueraus padaro su nusukta ausimi ir pasišiaušusiais plaukais.—Kurį jūs vadinate aviganiu. Ką jūs pasakysit?

Jis laukė atsakymo, linksmi sau maurodamas ir kikendamas, kai Semas Karaklau pasilenkė sumišęs. Bet berniukas linksmi atsiliepė vietoje tėvo:

™ Oi ne, sere! Ji kasdien manęs lauks prie mokyklos. Ir be to, po dienos ar dviejų mes ją padarysime tokią, kad jūs jos nebepažinsite.

— Aš tuo neabejoju, — sušvokštė kunigaikštis, sunkiai žengdamas prie automobilio.— Aš neabejoju, kad jūs tą kaip tik galite padaryti. Hmm... Na, niekuomet ne...

Kai automobilis pasijudino iš vietos, mergaitė prisiglaudė prie senelio.

— Nesiraityk, — užprotestavo kunigaikštis. — Aš negaliu pakęsti jokio raitymosi.

— Seneli, — tarė maloniu balsu Priscila. — Tu esi toks geras... Aš sakau apie tą šunį.

Senis nusikosėjo ir atsikrenkštė.

— Nesąmonė, — suriaumojo jis. — Nesąmonė. Kai tu užaugsi, suprasi. Aš esu, kaip žmonės vadina, užsigrūdinęs Jorkšyro realistas. Prieš penkerius metus aš prisiekiu, kad turėsiu tą kalę. Ir dabar aš ją turiu.

Paskui jis pamažu papurtė galvą ir pridūrė:

— Bet, norėdamas ją turėti, aš turėjau nupirkti žmogų. A, gerai. Gal tai nėra blogiausia sandėrio pusė.

D V I D E Š I M T A N T R A S S K Y R I U S

KAIP IR SENIAU

Kai jaunasis Džou Karaklau pasakė, kad už kelių dienų nebebus galima pažinti jo šuns, jo pasakymo teisingumas ar klaidingumas priklausė nuo to, į ką, jūsų manymu, tas šuo turėjo būti panašus.

Žinoma, jei jūs būtumėte laukę pabaisos su nusukta ausimi ir pasišiaušusia uodega, kurią tėvas parodė norėdamas išgelbėti sūnui mylimą kalę, nenusižengdamas griežtiems padarumo dėsniams, jūs nebūtumėt atpažinę jos. O jei jūs būtumėt laukę tos išdidžios, puikios, su dailia galva kalės, kurią visi pažino kaip Semo Karaklau Lesę, jūs būtumėt ją radę.

Ji buvo čia. Rūpestingai maitinama ir gerai prižiūrima, ji per kelias savaites vėl buvo kaip anksčiau. Ji nebebuvo liesa, su įkritusiais šonais; rūpestingos priežiūros metai, kurie išugdė tvirtą kūno sudėjimą, turėjo įtakos ir dabar. Ir vėl jos vešlus kailis vilnijo juodomis, tamsiai geltonomis ir baltomis bangomis, kurios džiugino kiekvieno akį. Tik toje vietoje, kur kulka buvo išdrės-kusi šoną, raumenys paliko sustingę, ir ji truputį šlubavo. Ir net Semas Karaklau, kuris žinojo visokių paslaptinių magiškų būdų, negalėjo visiškai to trūkumo pašalinti.

Bet jis nenuleido rankų ir masažavo bei trynė Lesės raumenis, ir ji taip nežymiai buvo šluba, jog tik šunų žinovas tebutų pastebėjęs, kad Lesė bėgdama truputį mažiau mina vieną koją. Bet, nekalbant apie labai prityrusius šunų augintojus, visi kiti ją būtų laikę puikiausiu padaru — grynakraujų aviganių veislės šunimi.

Ir kiekvieną šiokiadienį keletą minučių prieš keturias, Grynel Bridžo krautuvainikai, pažvelgę pro duris, vėl pamatydavo išdidžią kalę, risnojančią gatve, ir sakydavo: „Jūs galite nustatyti pagal ją-laikrodžius.“ Ir netrukus po to Džou Karaklau išbėgdavo iš mokyklos, pasisveikindavo su Lese, ir jie abu linksmi keliaudavo namo.

Tačiau, kai jaunas Džou Karaklau pasakė kunigaikščiui, kad Lesė visuomet jo lauks, jis padarė klaidą — nes atėjo laikas, kai Lesė nebeapasirodė prie mokyklos vartelių. Ir gana keista, kad Džou visai neatrodė susirūpinęs. Jis ėjo namo vienas, bet jautėsi visiškai laimingas, kažkokio paslaptingo laimės jausmo apimtas.

Ir vieną tokią dieną, kai jis linksmi švilpaudamas ėjo žvyruotu taku per kunigaikščio parką, jis vėl pamatė mergaitę.

Kažkodėl Džou gailėjo jos. Ji neatrodė graži, tvirta ir stipraus kūno sudėjimo kaip kitos kaimo mergaitės.

— Sveika, — pasakė Džou.

— Sveikas, — atsakė mergaitė.

Daugiau jis neturėjo ką pasakyti, bet nesiryžo eiti toliau.

Aš buvau išvažiavusi mokyti, — tarė mergaitė. — Mokyti?

— -Taip. Bet dabar man atostogos.

Jis liūdnai pagalvojo apie savo atostogas.

— Mes dar dvi savaites neturėsime atostogų, — pasakė jis.

Kalba valandėlę nutrūko, paskui ji tarė:

— O kaip Lesė?

Džou nusišypsojo malonia šypsena. Jis apsidairė, lyg norėdamas įsitikinti, kad niekas jų nesiklauso.

— Jūs galite pamatyti ją, — pasakė jis, lyg suteikdamas-jai kokią malonę.

Ir jis nusivedė ją taku prie namelio, kur palei baltą sieną augo aukštos ryškiaspalvės piliarožės. Jis atidarė duris.

— Mama, — prašneko jis. — Aš noriu parodyti jai.

— Prašom įeiti, panele, — tarė jo motina, braukdama per prijuostę ir nuo baltos arbatai užtiestos staltiesės valydama tariamas dulkes.

Džou nusivedė mergaitę į apytamsią sandėliuką, kur stovėjo didžiulė žema dėžė.

Toje dėžėje gulėjo Lesė, ir prie jos susigrūdę miegojo septyni drūti gauruoti kamuoliukai.

— Matote, — išdidžiai paaiškino Džou, — mes laikome ją čia, nes ji nyksta šunidėje. O tai yra todėl, kad Lesė naminis šuo.

Mergaitė pritūpė ir smiliumi palietė vieną gauruotą kamuoliuką. Mažasis padarėlis žagtelėjo. Mergaitė išsigando, ir jie abu nusijuokė.

— Ar jie dar akli? — paklausė mergaitė. Džou ėmė aiškinti.

— Oi, ne. Šuniukai atanka po dešimties dienų. O šitie jau trijų savaičių. Jie jau bėgioja, bet, man rodos, kad jiems labiausiai patinka miegoti.

Kai Lesė pakėlė galvą, jis nusišypsojo ir švelniai ją paglostė.

— Jūs labai daug apie juos išmanote, tiesa? — paklausė droviai mergaitė.

— Ji jau turėjo kartą vaikų, — atšovė Džou. — Ir aš prisimenu iš to karto. Dabar lygiai taip, kaip seniau, tiesa, Lese?

Jis tupėjo ant žemės ir žiūrėjo į savo Lesę. Buvo taip, kaip ir seniau. Paskutiniu laiku jis dažnai apie tai pagalvodavo.

Paskui, kai mergaitė mandagiai atsisveikino ir, motinos pakviesta ateiti vėl pažiūrėti šuniukų, išėjo, Džou vis dar galvojo apie tai. Ir dabar jis lyg atrado savo gyvenimo klausimo sprendimą, kurio anksčiau niekuomet nebuvo priėjęs.

Siuo laiku buvo taip, kaip ir senais laikais. Nors, žinoma, dabar jie gyveno kitame name, bet daugeliu atžvilgiu buvo taip, kaip būdavo prieš vienerius ar dvejus metus.

Pavyzdžiui, jeigu jis rytmetį, valgydamas avižinę košę pasisemdavo dar šaukščiuką cukraus, motina ne-niurgsdavo ir nebesakydavo:

— Žiūrėk, vaikel! Cukrus brangiai kainuoja!

Arba, - jei jis pareidavo iš lauko girdamasis, kad labai išalko, jo motina nebedarydavo išgąstingos minos, o linksmi ir nuoširdžiai nusijuokdavo ir sakydavo:

— Viešpatie, tiesiog nežinau, kaip tave prisotinti. Ir kur tau telpa?

Ir jos balsas skambėdavo taip, lyg ji būtų didžiavusi savo sūnumi, kuris turi tokį didelį apetitą, — lygiai taip, kaip būdavo senais laikais.

Ir nebenustodavo jo tėvai kalbėję, kai jis netikėtai įeidavo į vidų, ir, nuėjęs gulti, nebegirdėdavo jų ginčo. Jo tėvas taip pat nebepareidavo daugiau namo išvargęs, piktas ir nekalbus, ir nebesėdėdavo daugiau įsmeigęs akių į židinį.

Užtat dabar, kai pasigirdavo žvyruotu taku einančio žmogaus žingsniai, misis Karaklau skubiai pašokdavo ir sušukdavo:!

— Žiūrėk! Pareina tavo tėvas! Reikia skubiai pataisyti jam valgyti!

Ir ji lakstydavo nuo ugnies prie stalo, nešiodama nuo krosnelės garuojančias lėkštes ir dubenis, lyg būtų buvę be galo svarbu per tą trumpą laiką, kol tėvas atidarys duris, suspėti padengti stalą.

Paskui ji atsistodavo ir, rankas įrėmusi į šonus, sakydavo:

— Greičiau prauskis, Semai! Aviena su kukuliais Šį vakarą — jie tuojau gali atšalti!

Stai kaip būdavo — lygiai kaip senais laikais. Jo tėvas, atsisėdęs už stalo, pasižiūrėdavo į valgį ir, vėl pakėlęs akis, sakydavo:

— Na, o kaip. mūsų Džou sekėsi šiandien? Ar atidus buvai per pamokas mokykloje?

Kadaisė irgi buvo taip. Paskui viskas buvo pasikeitę. Dabar vėl viskas buvo kaip ir anksčiau. Kaip visa tai suprasti?

Valgydamas Džou visą laiką galvojo. Paskui, kai jie pavalgė, Lesė nedrąsiai įėjo į kambarį, jis atsisėdo šalia jos ir, glostydamas ją, staiga pajuto, kad surado atsakymą.

Priežastis buvo Lesė! Žinoma, kad Lesė. Kai ji buvo namie, viskas buvo gerai. Kai ji buvo parduota ir išvesta, viskas buvo blogai. O dabar, kai ji sugrįžo, vėl viskas virto gerai, ir jie visi buvo laimingi.

„Ji sugrįžo namo ir parnešė mums laimę“, — galvojo Džou. „Tikrai taip. Ji sugrįžo namo ir parnešė mums laimę.“

Ir jis ėmė niūnuoti, priglaukęs veidą prie Lesės sprando. Lesė atsiduso patenkinta.

— Na, Džou, nesivoliok su šunim ant kilimo, — tarė motina. — Privelsi visur plaukų. Ir kodėl tu toks tylus šį vakarą?

Džou nusišypsojo, nepažvelgęs į motiną. Jis vis dar niūniavo, apsikabinęs Lesę.

— Tu esi sugrįžėlė, juk tiesa, Lese? — niūniavo jis. — Taip, tu sugrįžai ir parnešei mums laimę. Tu mano sugrįžėlė. Lesė sugrįžėlė. Toks turėtų būti tavo vardas! Lesė sugrįžėlė!

Bet jo motina sugriaudė vėl:

— Ar tu girdėjai, Džou Karaklau, ką aš tau sakiau. Nesivoliok per daug su ja — ji turi eiti prie vaikų. Gal nežinai, kad ji turi vaikų!

Džou pasitraukė truputį toliau nuo židinio ir glostė patenkintą Lesę. Paskui jis susirūpinęs pažvelgė į tėvą.

— Ei, tėveli, — prašneko jis. — Aš galiu suskaityti jos šonkaulius.

Tėvas atsuko kėdę į židinio pusę, patogiai ištiesė kojas ir, linksmi šypsodamasis, degėsi pypkę.

— Ar jūs nepagalvojate, kad ji atrodo truputį sunykusi, tėveli? — kalbėjo toliau susirūpinęs Džou. — Man rodos, kad jai galima duoti truputį daugiau jautienos ir kiek mažiau pieno!.

— Ak, tau taip rodos, tau taip rodos, — tarškėjo motina, kraudama vieną ant kito garuojančius suplautus indus. — Ak šitaip? Tu galvoji, kad jai reikia duoti daugiau jautienos. Taip, teisybė. Tu nebūtum Karaklau nei jorkšyrietis, jeigu tu neišmanytum apie šunų augimą daugiau negu apie ką kita. Taip, kartais man atrodo, kad šito miestelio vyrai daugiau galvoja apie šunis, negu apie savo žmonas ar vaikus. Sūnys, amžinai šunys! Kai tie šuniukai paaugs, ji iškeliaus pas tą, kam ji priklauso, ir jau niekuomet nebebus šuns mano namuose. ..

Kaip tik tada Džou pažvelgė į tėvą, kuris skersomis žiūrėjo į jį. Tėvas pakėlė ranką ir juokingai pridėjo pirštą prie nosies.

Tas slaptas ženklas turėjo prasmę. Jis reiškė:

— Nereikia rimtai žiūrėti į tai, ką moterys kalba, Džou. Joms nelengva visą laiką sėdėti namuose ir šveisti, valyti bei virti per dieną; todėl jos ima bartis, ir mes turime leisti joms išlieti tulžį. Bet mes žinome, kad jos nieko rimto negalvoja, mes vyrai žinome tai — žinome!

Tėvas šypsojosi, išsišiepė ir Džou. Ir tas jų sąmokslas, leidžiąs motinai išsibarti, buvo toks komiškas, jog Džou ėmė juoktis. Ir juokėsi jis vis garsiau ir garsiau, kol motina atsisuko į jo pusę.

— Ak, tu juokies iš manęs! Na, aš tave pamokysiu. Tuoju iškarsiu tau kailį.

Ir jinai ėmė jį taip čaižyti drėgnu rankšluosčiu, kad Džou ėmė raitytis.

— Aš nesijuokiau iš jūsų, mama!

— O iš ko tu juokiesi?

— Iš tėvelio — jis padarė tokią juokingą grimasą! Misis Karaklau kreipėsi į savo vyrą:

— Ak, tai tu. Na, gerai, aš ir tau iškarsiu kailį.

Tačiau, jai besiantinant, tėvas ištiesė savo didžiules tvirtas rankas-ir, nustvėręs motiną už spindinčių riešų, apkabino jos- storą juosmenį; misis Karaklau buvo pačiupta kaip replėmis. Tada tėvas pasižiūrėjo į Džou ir nusišypsojo.

— Pažvelk į ją, Džou, ir pasakyk, kuri moteris yra gražiausia visame miestelyje.

— Mano mama, — tarė Džou tvirtu, širdingu balsu. Misis Karaklau veidas nušvito.

— Abu jūs tokie, — tarė jinai. — Ak, jūs abu esate iš to paties kelmo išspirti. Jūs abu taip sakote, norėdami man prisimeilinti.

— Oi, ne,— atsakė nuoširdžiai berniukas.— Ir, be to, mamyte, jūs esate ne tik graži, bet... bet ir stora!

— Ak, tu galvoji, kad aš apkūni. Na, paleisk mane, Semai, aš turiu baigti šluostyti indus!

.Bet tėvas nenorėjo jos paleisti, ir ji ėmė pliauškinti jam per ausis; o jis tik palenkė galvą, saugodamas pypkę. Paskui jie ėmė juoktis.

.Tai buvo irgi visai kaip seniau — tėvas ir motina buvo linksmi.

Džou pasilenkė prie Lesės, pamiršdamas ir tėvą ir motiną.

— Tu esi mano Lesė sugrižėlė, — suniūnavo jisai.